

חוברת שינון

עם מטלות
ועבודות על:

- הגדה ש"פ עם טעמים ומנהגים מהרבי.
- סוגיות יסודיות ממסכת פסחים.
- הלכות החג, מנהגיו ומושגיו.
- שיחות קודש ומאמרי הרבי לחג הפסח.

שם התלמיד:

דְּבַר מְלָכוֹת

ב"ה, י"א ניסן ה'תשי"ח,
ברוקלין, נ.י.

אל אֶחֱינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּכֹל אֶתֶר וְאֶתֶר

ה' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ
שְׁלוֹם וּבְרָכָה!

כל יום טוב ותקנו המיוחד לו. ומקאן גם למועדיו והוראותיו המיוחדות הנוגעים לכל אלה שהחג נתן להם, לכל אחד מישראל, הן בתור יחיד והן בתור חלק מקלל ישראל, וכן לכלל ישראל בתור קלל. אפיו המיוחד של כל חג, משתקף ומתבטא, הן בשמו של החג, והן במצוות, בדינים ובמנהגים הקשורים בו. חרותנו. והתורה הנקראת 'תורת חיים' - מורת הדרך בחיים - דורשת מקל יהודי ויהודי לזכר! ולקיות מתדש, את החרות של 'יציאת מצרים' כל יום ויום מימי חיו. כמאמר חז"ל: "בכל דור ודור ובכל יום ויום, חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

הצווי והדרישה הם לכל דור ודור - הן בימים שמלכות בית דוד היתה קיימת דורות רבים ובית המקדש היה קיים, והן בימי האפילה של דור השקד, רחמנא ליצילן.

וכן הם אל כל יהודי ויהודי ובכל יום ויום. ואף כי אתמול עברה עליו 'יציאת מצרים' - חייב הוא לקיים את 'יציאת מצרים' היום מקדש, ומחר - שוב. כי תכן יציאת מצרים הוא ההשתתרות מ'מצרים וגבולות' העומדים לשטן בדרך. שאינם מניחים לו להיות מה שהוא צריך להיות ולעשות מה שהוא חייב לעשות. לכן, לא די בה יציאת מצרים מאתמול, למעמדו ומצבו היום. ו'יציאת מצרים' היום, לא די בה למחר. בתוספת הבהרה... האדם שהוא שכלי. הנה, אם אף כשניתן לו חופש גמור בתנועתו, סוגרים בעדו את חיי השכל. הרי שהוא מוציא את עצמו במאסר ובשבי, השוללים ממנו את עיקר מהותו.

וכך הוא גם ב'עולם השכל' עצמו: אדם המסוגל להגיע לדרגות העליונות יותר בשכל, ומגבילים אותו לחיים שכליים של ילד קטן. הרי זה בשבילו, המאסר הכבד ביותר של ה'אני' האמיתי...

יעזר ה', שזמן חרותנו הפא עלינו לטובה, יביא לכל אחד ואחת חרות מפל המכשולים וההפרעות - גשמיות, חומריות ורוחניות, ולעלות בשמחה ובטוב לכב למעלה יותר ויותר, עד לזמן חרותנו במלא המדה - הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכת חג פסח כשר ושמח,
מנחם שניאורסון

כתב הסכמה וברכה לחוברת מאת הרב החסיד נפתלי הכהן רוט שליט"א למהדורה קמא שיצאה בשנת תשס"ב

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו מרכז חינוכי חסידותי

רח' ירמיהו 4
ירושלים
טלפון: 02-5385255
פקס: 02-5387475

ביה"ר עשיק פי' שלה, כי סיון ה'תשס"ב
שנת הקהל.

ראה ראיתי את פרי יצירתו התורנית של האברך כמדורשו, היקר והנעלה, הרה"ר ר' שלמה חנניה ממן שליט"א מחנך בתלמוד תורה "תפארת מנחם" ביתר עילית, אשר משמאי קזכו ליה לזכות את שוחרי התורה והחסידות, בחוברת הנפלאה, מעשה אומן, מלאכת מחשבת, "חוברת שאלות ותשובות לעיון וחזרה על "הגדה של פסח – עם ליקוטי טעמים ומנהגים" אשר לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

אור מופלא רום מעלה היא ה"הגדה" של כ"ק רבינו הק, ראשית ביכורים של תורתו הקדושה, ומעת האיר העולם באור יקרות זה, היתה ה"הגדה של הרבי" – "הפנינה שבהגדות", אוצר בלום אשר כל אוצרות ההגדה, וחג הפסח על הלכותיו הרבות טמונות בו, צוהר להגדה קדושה ונפלאה זו, פתח לפנינו המחבר היקר, במחברתו הנפלאה, שיכל את ידיו בדעת בתבונה ובחכמה באמנות המיוחדת לו, ובגישה ייחודית מוגשת לנו ה"הגדה" באמצעות מיומנות למידה עצמית, בעזרת שאלות ותשובות. ותיתי לו אשר זכותו כי רבה היא להגיש לפני כל תלמיד, שוחר תורה, וכל לומד ומעיין את ה"הגדה" כשולחן הערוך לפניו.

עוד הוסיף המחבר שנית ידו, וצירף לקונטרסו הנפלא, קונטרס שאלות ומבחינים בנושאים הבאים: (א) הלכות הפסח, - שאלות ומבחן כללי בהל' פסח, (ב) מבחן על פרקים נבחרים מתורת החסידות בעניני חג הפסח, (ג) שאלות הכנה והכוונה בגמרא – מסכת פסחים, המכילות ומכשירות את התלמיד ללימוד הגמרא. והכל באותה שיטה וגישה ייחודית אותה מקנה המחבר בחוברת מיוחדת זו.

ואפריין נמטייה למחבר היקר והנעלה הרב ממן שליט"א, אשר כבר איתמחי גברא ואיתמחי קולמסיה ביצירות תורניות וחינוכיות להקניית נושאים רבים וחשובים, להלמידים הצעירים, ותועלת רבה נשקפה בזה למתנכים ולשוחרי תורה רבים, וזאת הברכה לו ולהנהלת מוסדות חב"ד ליובאוויטש "תפארת מנחם" – ביתר עילית, אשר החוברת הנפלאה רואה אור על ידם.

והנני לברכו כי חפ' ה' בידו יצלח ולכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, ויפוצו מעיינותיו חוצה, ובטוחני כי רבים יהנו לאורו של החיבור המוצלח, ויזכהו השי"ת להגדיל תורה ולהאדירה, ולזכות אותנו ביצירות חשובות נוספות, לאורך ימים ושנים טובות, עדי נזכה בקרוב ממש לקבל פני משיח צדקנו, ולהתגלות ה"תורה חדשה" ש"מאתי תצא", ומלכנו בראשנו תיכף ומיד ממש.

בכבוד ובברכה
הרב נפתלי הכהן רוט

פתח דבר

פסח – חג החינוך:

הגדת לבנך, מצוות חינוך הבנים, העברת התורה והנחלתה לדור הבא היא המצווה החשובה ביותר בצד לימוד התורה.

ההגדה של פסח היא אולי הדוגמה הבולטת ביותר לפן זה של התורה – "תורה מלשון הוראה" כדברי הרבי מליובאוויטש.

לימוד היסטורי זה הנערך כל שנה בפסח – דרך קריאת ה"הגדה" – מהווה מוקד בחינוך הדור הצעיר. תוך כדי לימוד והעלאת זיכרון סיפור יציאת מצרים והפיכתו של עם עבדים לבני חורין, החדרת האמונה בקב"ה שבחר בזרעו, "ארמי אובד אבי" והוציאם ממצרים, שידד מערכות הטבע עבורם, ועתיד להנחיל אותנו חירות עולם "לשנה הבאה בירושלים".

ההעברה, הלמידה, לדור הבא היא משימה חינוכית אשר לה תפקיד מכריע בעתיד העם – ואמנם חז"ל, מנהיגי האומה אשר תחום התמחותם לא ממשל ולא כלכלה אלא חינוך – גילו בהגדה את כוחם כדי להבטיח שתכניה יהיו מעניינים, מרתקים ומגוונים. חז"ל השתמשו באלמנטים חינוכיים נפלאים כדי לקרב את ליבו של "בנך" או של "ארבעה בנים".

להלן כמה דוגמאות חינוכיות עדכניות ההופכות את חג הפסח בכלל ואת ליל הסדר בפרט לחג החינוך:

למידה לכל אורך החיים: שיחזוריות ההגדה אשר מדי שנה שוב ושוב נלמדת, כי למרות ש"כולנו חכמים" מכל מקום "מצווה עלינו לספר (שוב ושוב)... וכל המרבה הרי זה משובח". מדידת הצלחת הלמידה לא נתפסת כ"קליטת החומר" גרידא, אלא בלמידה מתמדת ובחזרה יש משום שינון הפועל במהות האדם "הרי זה משובח" – כפירוש החסידים: ריבוי הסיפור משיב את האדם. הלמידה היא לכל אורך החיים.

שאלת שאלות: שאילת שאלות היא הבסיס החשוב ביותר בחינוך כך התנהגו חז"ל בכל הש"ס, שאלות, מחלוקות, שקלא וטריא, לימוד בחברותא. ואנו – בפסח – כל המשפחה ביחד. מה נשתנה... ארבע הקושיות ששואלים הצעירים. טוב יעשה ראש המשפחה אם ירבה בשאלות במהלך הסדר.

למידה מתוך שמחה: ההגדה משולבת בשירה, באהבה, בכבוד, ביחס לכל אדם, לכל אורח, לכל ילד וטף, שילוב שירים לכל אורך ההגדה, "והיא שעמדה... בצאת ישראל... אחד מי יודע...". צריך ליצור אווירה נחמדה, אוהבת, מפרגנת ומאושרת, לתת לכל אדם, לכל משתתף "במה" לומר... להתבטא...

דיאלוג: אחד הכלים המשמעותיים היום בהצלחה הוא הדיאלוג. מתן אפשרות לכל אחד להתבטא, לשאול, לברר ולשוחח. הדיאלוג – קוד בסיסי בהצלחה. ההגדה מאפשרת במהלכה ליצור דו-שיח ורב-שיח מתמידים. כל אמירה וכל היגד כדאי לאומרו בשאלה, כדי ליצור דיאלוג מתמיד עם המשתתפים.

למידה מותאמת: הקב"ה ברא את האנשים שונים. לכל אחד תכונות אחרות מחברו; אחד חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול. יש לכבד כל אדם בהתאם ליכולתו, להשקפתו, לראייתו ולכישוריו. "שאינו יודע לשאול... את פתח לו". "רשע... הקהה את שיניו" וכו'.

למידה עצמאית: בהגדה שימת דגש על שאלות המכוונות ומעוררות את הנשאל באופן ממוקד. אף בבן הרביעי "שאינו יודע לשאול" נאמר: "את פתח לו", תכוון אותו, תנחה, תעודד עד שיוכל לשאול. מיומנות למידה חשובה בפיתוח לומד עצמאי. כידוע, תלמידים שמרבים בשאלות מצליחים יותר וכפי שלמדונו חז"ל: "ולא הביישן למד".

חינוך לערכים: למידה והשכלה אינטלקטואלית חייבים להיות רלוונטיים, משולבים עם חינוך לחיים, שהרי דרך ארץ קדמה לתורה. ובהגדה – הכנסת אורחים: "כל דכפין ייתי וייכול", געגועים לארץ ישראל, "לשנה הבאה בירושלים". הקשבה לכולם: "צעקת הדל תקשיב ותושיע"... התודה והברכה: "לפיכך אנחנו חייבים להודות... להלל... לשבח... ונאמר לפניו שירה חדשה... הודו לה' כי טוב... אודך כי עניתני". התייחסות חיובית-פוזיטיבית לכל אדם. ראייה זו ברוכה וחשובה: "אלו מעלות טובות לקב"ה עלינו... דיינו".

כתוב בתהלים (קטז, י): "האמנתי כי אדבר". האמונה מתחזקת כאשר אני מדבר חוזר ומשנן. לכן, בתהליכי החינוך יש העברת ידע שכלי ורגשי מתוך חוויות, שמחה והומור. חינוך לאמונה בקב"ה הוא תהליך ממושך במהלך כל חיי האדם. האמונה הולכת ומופנמת, מוטעמת עמוק בנפשו של האדם ככל שהוא גדוש באירועים חווייתיים, אינטלקטואליים ורגשיים.

יהי רצון שנזכה עוד בשנה זו לחוג את חג הפסח ולשמוח בביהמ"ק השלישי ויקום בנו מקרא שכתוב: "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" בעגלא דידן ותיכף ומיד ממש.

מבוא

החוברת ותכולתה:

במהלך השנים בהם זכיתי לשמש כמחנך בכיתות הבוגרות, הלך והתחזק אצלי הצורך להוציא לאור חוברת אשר תסייע לתלמידים הבוגרים להכיר בחידושי הנפלאים של הרבי על 'הגדה של פסח' בדרך של שינון – "שיהיו דברי תורה שנונים ומחודדים בפיך" – ושיהיו מותאמים לרמת הגיל והיכולת האינטלקטואלית שלהם, בהתאם לדברי הרבי עצמו (הובאו בפתיחה), שיש להתקדם בלמידה לפי יכולת האדם.

זכיתי שבשנת תשס"ב יצאה מהדורה ראשונה בדפוס והתקבלה בצימאון גדול בקרב ציבור המחנכים של הכיתות הבוגרות ובהמשך ביקשוני לערוך מספר שינויים חשובים הן מבחינת המבנה והעריכה והן מבחינה גרפית למען הקל על הלומד והמלמד.

ואכן, סייעני השי"ת שנית ושלישית להו"ל חוברת מתוקנת ומשופרת עם מספר שינויים חשובים אותם אפרט כאן בתור הקדמה בצירוף הצעה דידיקטית, כיצד ניתן להעביר את הלמידה בכיתה בדרך קלה ויעילה.

מבנה החוברת:

החוברת מחולקת לארבעה שערים, א. הגדה של פסח עם ליקוטי טעמים ומנהגים מאת כ"ק אדמו"ר. ב. יחידות לימוד ממסכת פסחים, ג. דינים ומנהגים – הלכה למעשה. ד. שיחות ומאמרי הרבי לפסח – "המעשה הוא העיקר". וסימנך, הגד"ה – ה – הגדה. ג – גמרא. ד – דינים. ה – "המעשה הוא העיקר".

הצעות דידיקטיות (לשקו"ד) :

רצוי וראוי להתחיל את הלימוד המקיף שבחוברת מיד לאחר חג הפורים ואולי אף להציג זאת בפני התלמידים כ'מבצע הכנה' לכבוד י"א ניסן בלימוד 'תורת הרבי'.

שער ראשון – הגדה של פסח עם ליקוטי טעמים ומנהגים מאת כ"ק אדמו"ר: בחלק זה – התופס בעצם את רוב החיבור – לומדים ומשננים התל' את החידושים והדיוקים של הרבי על ההגדה (על-פי ההגדה המקורית שהו"ל בשנת תש"ו) בדרך של שאלות ותשובות

המתמצתים ומנגישים לתלמיד חלק ניכר מן הביאורים והחידושים של הרבי על ההגדה. מתוך ניסיון שינון זה נוחל הצלחה מירבית כאשר הוא מתפרס על-פני ג' שבועות לכל הפחות.

את השיעור עצמו ניתן לחלק לשתיים, בחלקו הראשון יקנה הרב לתלמיד עמוד אחד של חידושים בעזרת השו"ת ויבאר אותם בהרחבה עד כמה שניתן ("וכל המרבה... הרי זה משובח"). ובחלקו השני, יקצה הרב לתלמידים זמן לשנן בינם לבין עצמם ע"י חברותא (כאשר האחד שואל והשני משיב וכן להיפך) ולאחמ"כ יבחנו עמוד זה אצל הרב או אצל הבוחנים שהרב יקבע מראש. לסיום ולצורך מעקב יעיל, יסומן לנבחן V בטבלת המעקב במקום המיועד לאותו עמוד (ראה נספחים, עמ' 111-110).

שער שני – יחידות לימוד ממסכת פסחים:

יחידה זו ניתנה ללמדה במסגרת שיעורי גמרא (שיעור שני או שלישי, בהתאם למספר השיעורים העומדים לרשותכם או ע"פ תיאום עם ההנהלה – כל חד וחד לפום 'שיעורי' דיליה). ביחידה זו לומדים התל' שיעור גמרא פרונטלי על-פי דין יומי מדיני חג הפסח וליל הסדר ולאחריו משיבים על השאלות השייכות לאותה יחידת לימוד. שאלות אלה נכתבו בסגנון של שאלות מכוונות ולכן בכיתה הבוגרת ('מכינה לשיבה') ניתן לתת לתלמידים להכין את היחידה בכוחות עצמם על-פי אותם שאלות ולהיעזר ברב רק בתור 'משיב' או לחילופין אם הרב רואה שאין מספיק זמן ללימוד זה בכיתה לפני חג הפסח, אפשר לתת להם להכין זאת לבד בבית בפגרת 'בין-הזמנים' ולהחזיר זאת עם שאר המטלות לאחר החג.

שער שלישי – דיני ומנהגי חודש ניסן וחג הפסח:

יחידה זו אין בה חידוש אלא משום תרגול וחזרה על החומר הנלמד בכיתה במסגרת שיעורי הלכה ("שבח-המועדים", שו"ע הרב) והתווספה כאן רק לצורך החיבור השלם (ניתן להשתמש בלקט שו"ת מפורט יותר).

שער רביעי – שיחות ומאמרי הרבי:

ביחידה זו נבחרו ד' שיחות מעובדות – תמצות של השיחות שילמדו בכיתה במסגרת שיעורי חסידות מתוך לקוטי שיחות ומאמרי הרבי.

בברכת הצלחה מרובה

וחג פסח כשר ושמח

מפתח עניינים

1	שער
2	מכתב כללי מהרבי לחג הפסח
3	כתב הסכמה וברכה
4-7	פתח דבר ומבוא לחוברת
10-66	הגדה של פסח עם טעמים ומנהגים – שו"ת
65-88	סוגיות נבחרות בגמרא "פסחים" – למידה עצמית
87-96	שאלות שינון וחזרה על הלכות הפסח
95-109	שיחות קודש ומאמרי חסידות לחג הפסח עם עבודות
110-111	טבלת מעקב שינון הגדת הרבי
112-115	הקדשות לזכות ולעילוי נשמת
116-117	מושגי יסוד לפסח

יו"ל ע"י הרב שלמה חננייה ממנ
מחנך ורכז חינוך חברתי
בת"ת 'ליובאוויטש' חב"ד לוד

איורים: הת' מנחם חוטר
עריכה ועיצוב גרפי: פיקל סיגל
הגהה: הרב יצחק אלישביץ

© כל הזכויות שמורות

שער ראשון
הגדה של
פסח

דינים | מנהגים | מקורות | טעמים

הכרת החידושים, הטעמים והמנהגים
שנלקטו ונערכו ע"י הרבי

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בדרך של שאלות ותשובות – לתלמיד

לצד טקסט ההגדה המקורי

ולשון הרב - מסידור אדה"ז

המסייע להקניית המידע

סדר בדיקת חמץ

לשון הרב

המנהג להניח פתיתי חמץ קשה זמן מה קודם הבדיקה כדי שימצאם הבדוק. ועל פי הקבלה יש להניח עשרה פתיתין. וקודם שיתחיל לבדוק יברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בְּעוֹר חָמֵץ:

לשון הרב

וצריך לחפש לאור הנר בכל המחבואות גם בסדקים שבקרקע. ולא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה אפילו מעניני הבדיקה. ונכון שלא ישיח, שלא מעניני הבדיקה, כל זמן בדיקתו. ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה, שיבדקו איש במקומו, ולא ישיחו בינתיים. ויזהרו לבדוק תחלה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה, ולא ילכו לבדוק תיכף אחר הברכה לחדר אחר.

ואחר הבדיקה יזהר, בחמץ שמשיר להצניעו למחר לשרפה או לאכילה, לשמרו שלא יוליכוהו אנה ואנה, שלא יתפרר ויתגרר ממנו על ידי תינוקות או עכברים. וגם צריך לבטל אחר הבדיקה ויאמר:

כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִיפָא בְּרִשׁוֹתַי דְּלֹא חֲמַתִּיהּ וְדִלָּא בְּעֶרְתִּיהּ
וְדִלָּא יִדְעָנָא לִיהּ לְבַטֵּל וְלִהּוֹי הִפְקֵר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא:

תרגום ללשון הקודש

כָּל חֲמֵץ וְשִׂאֹר שֵׁישׁ בְּרִשׁוֹתַי שְׁלֹא רְאִיתִיו וְשִׁלָּא בְּעֶרְתִּיו וְשִׂאִינוּ יָדוּעַ לִי יִתְבַטֵּל
וְיִהְיֶה הִפְקֵר כְּעַפְרַיִם.

שריפת חמץ

לשון הרב

ביום י"ד בשעה ה' יעשה לו מדורה בפני עצמו וישרפנו ויבטלנו. ובביטול היום יאמר:
**כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דַּאיְכָא בְּרִשׁוּתֵי דְחֻזְתִּיהּ וְדִלָּא חֻזְתִּיהּ דְּחֲמַתִּיהּ וְדִלָּא חֲמַתִּיהּ
 דְּבַעֲרַתִּיהּ וְדִלָּא בַעֲרַתִּיהּ לְבַטֵּל וְלִהְיוּ הַכָּקֵר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא:**

תרגום ללשון הקודש

**כָּל חֲמִין וְשָׂאֹר שְׂיֵישׁ בְּרִשׁוּתֵי שְׁחֻזִּיתִיו וְשִׁלָּא חֻזְתִּיו (מַעוֹלָם), שְׂרִאִיתִיו
 וְשִׁלָּא רִאִיתִיו (בְּשַׁעַת הַבְּדִיקָה), שְׁבַעֲרַתִּיו וְשִׁלָּא בַעֲרַתִּיו, יִתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה
 הַכָּקֵר כְּעַפְרֵי הָאָרֶץ.**

ויש לשרוף עשרה פתיתין ובשעת שריפת החמץ יאמר זה:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֵׁם שְׁאֲנִי מְבַעֵר חֲמִין מִבֵּיתִי וּמִרִשׁוּתֵי כֶּף תְּבַעֵר
 אֶת כָּל הַחֵיצוֹנִים וְאֶת רוּחַ הַטּוֹמְאָה תַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְאֶת זְרָנוֹ הָרַע תַעֲבִירָהוּ מֵאֲתַנּוּ
 וְתִתֵּן לָנוּ לֵב בָּשָׂר לְעַבְדְּךָ בְּאֵמֶת וְכָל סִטְרָא אַחֲרָא וְכָל הַקְּלִיפּוֹת וְכָל הַרְשָׁעָה בְּעִשְׂוֹן תִּכְלֶה
 וְתַעֲבִיר מִמּוֹשְׁלֵת זְדוּן מִן הָאָרֶץ וְכָל הַמַּעֲיָקִים לְשִׁכְנָה תְּבַעֵרם בְּרוּחַ בַּעַר וּבְרוּחַ מוֹשַׁפֵּט
 כְּשֵׁם שְׁבַעֲרַת אֶת מִצְרַיִם וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם בְּיָמֵים הָהֵם וּבְזִמְנֵי הַזֶּה אֲמֹן סְלָה:

בדיקת וביעור חמץ / שואל ומשיב

שאלות |

1. מתי כתב וגמר אדמו"ר הזקן את הל' פסח שנדפסו בשו"ע שלו?
2. מדוע נקרא השבת שלפני פסח בשם שבת הגדול?
3. מה נמצא במחזור ישן כתב יד, על דבר השם: "שבת הגדול"?
4. מדוע נקרא שם זה גם לשבתות אלו?
5. מה נוהגים לומר בשבת הגדול אחר מנחה? ומדוע?
6. האם המנהג להניח פתיתי חמץ קודם הבדיקה, הוא מעיקר הדין? נמק!
7. אם-כן, מדוע נוהגים כן? (ה' טעמים)
8. מדוע מניחים חמץ קשה דווקא?
9. מה הסיבה למנהג להניח עשרה פתיתים דווקא?
10. כיצד היא בדיקת חמץ לפי מנהג בית הרב?
11. מדוע לא מברכים: "על בדיקת חמץ" ? (מתוך שו"ע אדה"ז)
12. מדוע מברך "על ביעור חמץ" לפני הבדיקה, אע"פ שאינו מבערו כעת?
13. מדוע דווקא לאור הנר, ולא לאור אבוקה?
14. מדוע יזהרו לבדוק תחילה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה?
15. באיזו שנה לא אכל אדמה"ז ביום י"ג בניסן, ומדוע לא אכל? (הרי יום זה אסור בתענית?)
16. מי תיקן את הביטול שלאחר הבדיקה, ומדוע

תשובות |

1. עוד בהיותו במעזריטש (אצל הרב המגיד) .
2. מפני שנעשה בו נס גדול.
3. שגם השבתות שלפני ר"ה ושבעות, נקראים שבת הגדול.
4. כי יש להם דמיון לשבת שלפני פסח, בכך שגם הם באים לפני יום-טוב.
5. נוהגים לומר חלק מההגדה, מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו", כי אז (בשבת הגדול במצרים) התחילה הגאולה והניסים.
6. לא. כי המצווה היא לחפש אחר החמץ, וגם אם לא מצא כבר קיים המצווה כתיקונה.
7. א] כי המנהג הזה כבר התפשט ומנהג ישראל תורה. (שו"ע אדה"ז) ב] שלא ישכח לבטל למחר (חק יעקב בשם מהר"י) ג] אם לא ימצא כלום יתרוש לבדיקה, אבל כשמוצא מזמן לזמן פירור עי"ז יבדוק יפה (חק יעקב). והרבי מוסיף עוד שני טעמים: ד] כדי שבביטול היום יוכל לומר: "דחמיתיה" שפירושו: שראיתיו. ה] שלא ישכח את חובת הביעור (שריפת החמץ בערב פסח) ולא יצטרך לשרוף הכלי שלקח לבדיקה.
8. כדי שלא יתפורר.
9. א] על-פי הקבלה. ב] וזה מרומז בגמרא פסחים (יא.) הניח עשר כו.
10. בודקים לאור נר של שעווה וע"י נוצת עוף. הבודק מניח החמץ שמוצא בשק קטן של נייר. בגמר הבדיקה מניח שק זה הנוצה ושיירי הנר - אם ישנם - בקערורית כף-עץ, מעטף הכל בנייר (אבל לא יד הכף, שנשאר בלתי מעוטף), ומהדק ע"י חוט שכורכו סביב הנייר כמה פעמים וקושרו.
11. כי בבדיקה לבד לא עשה כלום אם לא יבער החמץ.

שאלות |

תקנו לבטל מיד אחר הבדיקה?

17. "כל חמירא וחמיעא". היכן מופיע נוסח הביטול בלשון הקודש? ומדוע אם-כן, אנו אומרים בלשון ארמי?

18. "ודלא ידענא ליה", מדוע מוסיפים מילים אלו?

19. מה הוא כפל הלשון שאומרים בביטול שלאחר שריפת חמץ: "דחזיתיה כו דחמיתיה" ?

20. כתב הארי-ז"ל: "הנזהר ממשוהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה" הלא האדם הוא בעל בחירה?

| תשובות

12. כיון שמיד אחרי הבדיקה הוא מבטל ומפקיר את כל החמץ שלא מצא בבדיקה, הביטול הזה נקרא ביעור. (וגם ביעור שביום י"ד נפטר בברכה זו).

13. בגמ' שהרבי מציין יש ד' טעמים: א. דווקא נר אפשר להכניס לחורים ולסדקים. ב. אור הנר מאיר קדימה ואילו אור האבוקה מאיר אחורה. ג. באבוקה, מפחד שלא ישרף הבית. ד. אור האבוקה קופץ ואי אפשר לבדוק כראוי.

14. כי אם ילך מיד למקום רחוק, יהיה הפסק בין הברכה לתחילת עשיית המצווה.

15. זה היה בשנת תקכ"ה לאחר שחזר משהיינו הראשונה במעזריטש. והסיבה לכך שלא אכל ב"ג בניסן, משום שהיה טרוד מאוד בהכנה לבדיקת חמץ, כי הוא רצה שבדיקת החמץ תהיה עם כל הכוונות שקיבל במעזריטש.

16. חכמי הגמרא. כדי שיהיה לביטול זמן קבוע (ובדורות האחרונים הוסיפו לבטל גם ביום).

17. בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) נוסח הביטול הוא בלשון הקודש. אבל הגאונים תקנו לאומרו בארמית, כי עמי הארץ הבינו רק שפה זו.

18. כי את החמץ שמצניע למחר, אינו מבטל שהרי רוצה לאכול ממנו.

19. "חמיתיה" בשעת הבדיקה. "חזיתיה" - מעולם.

20. אולי הכוונה שלא יחטא בשוגג, אבל עדיין צריך להיזהר שלא לחטוא בידעין כי בוודאי גם הנזהר ממשוהו חמץ הוא בעל בחירה.

סדר קרבן פסח

לשון הרב

”ונשלמה פרים שפתינו” ותפלת מנחה היא במקום תמיד של בין הערבים, ובזמן שבית המקדש היה קיים, היה הפסח נשחט אחר תמיד של בין הערבים. כן ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת המנחה, ויאמר זה:

קרבן פסח מביא מן הכבשים או מן העזים זכר בן שנה ושוחטו בעזרה בכל מקום אחר חצות ארבעה עשר דוקא ואחר שחיטת תמיד של בין הערבים ואחר הטבת גרות של בין הערבים. ואין שוחטין את הפסח על החמין. ואם שחט קודם לתמיד, פשר ובלבד שיהא אחר מְמַרס בדם הפסח כדי שלא יקרה עד שיזרקו דם התמיד, ואחר כך יזרקו דם הפסח וריקה אחת כנגד היסוד.

וכיצד עושין? שחט השוחט וקבל הפהו הראשון שבראש השורה ונתן לחבירו, וחבירו לחבירו, והפהו הקרוב אצל המזבח זרקו וריקה אחת כנגד היסוד וחוזר הפלי ריקן לחבירו וחבירו לחבירו, ומקבל פלי המלא תחלה ואחר כך מחזיר הריקן, והיו שורות של בויכי כסף ושורות של בויכי זהב ולא היו לבויכין שולים שמהם יצא דם ויקרש הדם.

אחר כך תולין את הפסח ומפשיטין אותו כולו וקורעין אותו וממחין את קרביו עד שיצא הפרש ומוציאין את האימורים והם החלב שעל הקרב ויותרת הפכד וב' קליות והחלב שעליהן והאלה לעומת העצה, ונותנים בכלי שרת ומולחם ומקטירם הפהו על גבי המזבח כל אחד לבדו, והשחיטה והזריקה ומיחוי קרביו והקטר חלביו דוחין את השבת, ושאר עניניו אינם דוחין את השבת וכן אין מולכין את הפסח לבית כשחל בשבת אלא פת האחת הם מתעקבים עם פסחיהם בהר הבית והפת השניה יושבת לה בחיל והשלישית במקומה עומדת. חשכה, יצאו וצלו פסחיהם:

בשלישה כמות הפסח נשחט, ואין פת פחותה משלשים אנשים, נכנסה פת הראשונה נתמלאה העזרה, נועלין אותה, ובעוד שהן שוחטין ומקריבין את האימורים, קוראין את ההלל, אם גמרו אותו קודם שיקריבו בלם, שונים אותו ואם שנו, ישלשו, על כל קריאה תוקעין ג' תקיעות תקיעה תרועה תקיעה, גמרו להקריב, פותחין העזרה יצאה פת ראשונה, נכנסה פת שניה נועלין דלתות העזרה, גמרו פותחין יצאה פת שניה, נכנסה פת שלישית,

ומעשה פולן שוין, ואחר שיצאו בלן רוחצין העזרה ואפילו בשבת, מפני לבלוד הדם שהיה בה.

וכיצד היתה הרחיצה? אמת המים היתה עוברת בעזרה, והיה לה מקום לצאת ממנה וכשרוצין להדיח את הרצפה סותמין מקום יציאתה והיא מתמלאת על כל גדוטיה מפה ומפה עד שהמים עולין וצפין מכאן ומכאן ומקבץ אליה כל דם וכל לבלוד שהיה בעזרה, ואחר כן פותחין מקום יציאתה והכל יוצא עד שנושאֵר הרצפה מנוקה ומשפה זהו כבוד הבית, ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר:

לשון הרב

זה הענין בקיצור גדול. וצריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו, וידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמן:

סדר הדלקת נרות

לפני כניסת החג לכל הפחות 18 דקות קודם שקיעת השמש, מדליקות נשי ובנות ישראל – נר של חג. רווקה מדליקה נר אחד, ונשואה שני נרות ויותר.

אור הנרות מוסיף ב'שלוש-בית' ובמרגוע בין איש לאשתו, ומאיר למשפחה כולה את כל החג. שעת הדלקת נרות היא עת רצון וזמן מיוחד לבקשות ותפילות.

בחג שאינו חל בשבת, ניתן להדליק נרות גם לאחר כניסת החג – עלידי העברה מאש קיימת שהודלקה לפני החג. אין להדליק אש חדשה לצורך כך.

לאחר ההדלקה מכסה המדליקה את העיניים ומברכת:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצונו להדליק נר של יום טוב:

בערב
חג

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו
והגיענו לזמן הזה:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצונו להדליק נר של שבת ושל יום
טוב:

בערב
שבת
וחג

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו
והגיענו לזמן הזה:

כשילול הסדר חל בליל שבת אומרים 'שלום עליכם' ואשת-חיל.

שני מלאכים מלווים את האדם בליל שבת בלכתו מבית הכנסת אל שולחן השבת, כאשר וואים המלאכים שולחן ערוך ובית מואר מאחלים הם לבני הבית שיזכו כן בשבת הבאה. אנו מקדמים את פניהם בברכת "שלום עליכם".

שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם מִלְאֲכֵי הַשָּׁרָת מִלְאֲכֵי עֲלִיּוֹן מִמְּלַךְ מַלְכֵי

(שלוש פעמים)

הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

בּוֹאֲכֶם לְשֵׁלוֹם מִלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מִלְאֲכֵי עֲלִיּוֹן מִמְּלַךְ מַלְכֵי

(שלוש פעמים)

הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

בְּרַבְנוּ לְשֵׁלוֹם מִלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מִלְאֲכֵי עֲלִיּוֹן מִמְּלַךְ מַלְכֵי

(שלוש פעמים)

הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

צֵאתְכֶם לְשֵׁלוֹם מִלְאֲכֵי הַשָּׁלוֹם מִלְאֲכֵי עֲלִיּוֹן מִמְּלַךְ מַלְכֵי

(שלוש פעמים)

הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

כי מלאכיו יצוה לך, לשמרה בכל הרכיב:

וְיִשְׁמַר צִאתְךָ וּבואָה, מעתה ועד עולם:

לפני הקידוש אומרים דברי שבח לאשה שטרחה במשך השבוע בעבודות הבית, ובמיוחד בהכנת לשבת קודש. הקטע לקוח מספר "משלי" שכתב שלמה המלך.

(הפסוקים מתחילים בסדר אותיות הא"ב)

אֵשֶׁת-חַיִל מִי יִמְצָא, וְרָחוּק מִפְּנִינִים מְכַרָּה: בְּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ,

וְשָׁלָל לֹא יִחַסֶּר; גְּמַלְתָּהּ טוֹב וְלֹא-רָע, כֹּל יָמֵי חַיֶּיהָ:

דְּרָשָׁה צְמֹר וּפְשִׁתִּים, וַתַּעַשׂ בְּחַפְזָן כַּפִּיהָ: הֵיטָה כְּאֵנִיּוֹת סוֹחֵר,

מִמְּרַחֵק תְּבִיא לַחֲמָה; וַתִּקֶּם אֶבְעוֹד לַיְלָה, וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ,

וְחָק לְנַעֲרֹתֶיהָ; זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקְחָהּ, מִפְּרֵי כַּפִּיהָ נִמְעָה כָּרֶם:

חָגְרָה כַּעֲזוֹ מְתַנְיָה, וַתֵּאֱמָץ זְרוּעֹתֶיהָ: טַעְמָה כִּי-טוֹב סְחָרָה,

לֹא-יִכְבַּהּ בְּלִילָה נָרָה; יָדֶיהָ שְׁלַחָה כַּכִּישׁוֹר, וּכְפִיהָ תִמְכּוּ פֶלֶךְ:

כַּפָּה פָּרְשָׁה לְעֵנִי, וַיְדִיהָ שְׁלַחָה לְאַבְיוֹן: לֹא-תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלָג,

כִּי כָל-בֵּיתָהּ לְכוֹשׁ שָׁנִים; מִרְבָּדִים עָשְׂתָה-לָּהּ, שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן

לְבוּשָׁה; נֹדַע בְּשַׁעֲרִים בַּעֲלָהּ, בְּשִׁבְתָּהּ עִם-זִקְנֵי-אַרְצָן: סָדִין

עָשְׂתָה וַתִּמְפָּר, וַחֲגוֹר נְתָנָה לְכַנְעֵנִי: עִז־וְהָדָר לְכוּשָׁה, וַתִּשְׁחַק

לְיוֹם אַחֲרוֹן; פִּיהָ פָּתְחָה בְּחִכְמָה, וַתוֹרַת חֵסֶד עַל-לְשׁוֹנָה; צוּפִיָּה

הַלִּיכוֹת בֵּיתָהּ, וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: קָמוּ כְנִיָּה וַיֵּאֱשְׁרוּהָ,

בַּעֲלָהּ וַיְהִלְלָהּ: רַבּוֹת בְּנוֹת עֵשׂוֹ חֵיל, וְאֵת עֲלִית עַל-בְּלָגָה; שָׁקַר

הַחַן וְהַבֵּל הִיפִי, אִשָּׁה יִרְאֵת־יְיָ הִיא תִתְהַלֵּל: תַּנְגִּילָה מִפְּרֵי יְדֵיהָ,

וַיְהִלְלוּהָ בְּשַׁעֲרֵים מַעֲשֵׂיהָ:

סדר הגדה

המצרכים לקערה:

זרוע כוזב לקרבן פסח, ביצה כוזב לקרבן חגיגה, מרור לקיום מצוות אכילת המרור, חרוסת לטבילת המרור בחרוסת, כרפס לטבילה במי מלח, חזרת למרור שבאכילת הכורך.

יסדר על שולחנו על גבי קערה שלוש מצות מונחות זו על זו (החתונה – ישראל, עליה 'לוי ועליה 'כהן'), ועל גבי מפית הפרוסה על שלושתן – מימין: הזרוע וכנגדו הביצה, תחתיהם באמצע המרור ותחת הזרוע החרוסת, וכנגדו תחת הביצה הכרפס ותחת המרור החזרת שעושים כורך:

סימן סדר של פסח

- קֶדֶשׁ . וְרֵחַן . כַּרְפֶּס .
- יַחֲזֵן . מוֹגֵיד . רֶחֶצְיָה .
- מוֹצֵיא . מִצֵּה . מְרֹר .
- בוֹרֵךְ . שְׁלַחַן עוֹרֵךְ .
- צָפוֹן . בֶּרֶךְ . הַלֵּל .

נִרְצָה:

כשלייל הסדר חל בליל שבת אומרים בלחש לפני הקידוש:

מְזֻמָּר לְדוֹר יי רְעִי לֹא אֶחָסֵר: בְּנֵאוֹת דְּשֵׁא יִרְבִּיצֵנִי, עַל־מֵי מַטְוֹת
 יִתְהַלְּנֵנִי: נַפְשִׁי לְשׁוֹבֵב, יִתְחַנֵּי בַמַּעֲגָל־צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי־אֶלֶף
 בְּגִיא צִלְמוֹת לֹא־אֵירָא רַע, כִּי־אַתָּה עֲמַדִּי, שְׁבִמְךָ וּמִשְׁעֲנִתְךָ הַמָּה
 יִתְחַכְּמֵנִי תַעֲרֹךְ לִפְנֵי אֲשֶׁלַחַן נְגַד צִרְרֵי, דְּשִׁנְתָּ בַשְּׂמֵן רֵאשִׁי, בּוֹסִי רוּחָה:
 אֵךְ אֲטוֹב וְחָסֵד יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי חַיִּי, וְשִׁבְתִּי בְּבֵית־יְי לְאֶרֶךְ יָמִים:

דָּא הִיא סְעוּדַתָּא דְחַקְל תְּפוּחִין קַדִּישִׁין:

אֲתִקְיֵנו סְעוּדַתָּא דְמַהִימְנוּתָא שְׁלַמְתָּא, חֲדוּתָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא
 אֲתִקְיֵנו סְעוּדַתָּא דְמַלְכָּא, דָּא הִיא סְעוּדַתָּא דְחַקְל תְּפוּחִין
 קַדִּישִׁין, וְזַעַר אֲנַפְיָן וְעִתִּיקָא קַדִּישָׁא אֲתֵינָן לְסַעְדָּא בְּתַרְתָּה:

ערב פסח - ליל הסדר / שואל ומשיב

שאלות |

1. מתי ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח, ומדוע?
2. מה צריך לעשות האדם הירא וחרד לדבר ה' (בעת קריאת קרבן פסח)?
3. מה עוד צריך לעשות האדם הירא וחרד לדבר ה'?
4. מה אמר פעם הרבי הרש"ב לבנו הריי"צ לחשוב ולבקש במשך הסדר?
5. מה הסברא לומר, שיגר' אינו חייב בפסח?
6. אם-כן, מדוע ג"כ גר חייב בפסח?
7. מה הוא הטעם לשם "הגדה", ומה היא הגרסה הנוספת?
8. איך היו מסדרים המצות בבית הרב (ע"ג מה), ומה הוא מנהג האדמו"ר בעצמו?
9. למה לוקחים ג' מצות בלילי פסחים - לא פחות ולא יותר?
10. איך מנהגנו בסידור המצות זו על גבי זו, ומה הרמז בזה?
11. מדוע נוהגים לקחת מצות כפופות לקערה, (שהן כמו בית קיבול)?
12. מדוע נוהגים לקחת לשני התבשילין דווקא זרוע וביצה?
13. לפי המנהג, מה הזכר של ה"זרוע" ומדוע צולין אותה?
14. לפי המנהג, מה הזכר של הביצה?
15. "יש שכתבו דלוקחים ביצה זכר לאבילות דחורבן ביהמ"ק". מה דחוק וקשה בסברא זו?
16. איזה הרחקות עושים, כדי שה"זרוע" לא תהיה דומה לקרבן פסח, (שיהיה היכר שזה רק

תשובות |

1. בערב פסח אחר מנחה. כי זהו זמן הקרבת הפסח, כדי שקריאת סדר קרבן פסח תחשב לו כאילו הקריב.
2. לקרות את סדר קרבן פסח בזמנו.
3. לדאוג על חורבן הבית ולהתחנן לה' שיבנה אותו במהרה בימינו אמן.
4. לבקש להיות "אדם" ולבקש זאת במיוחד בעת פתיחת הדלת. "אל תבקש גשמיות, תבקש רוחניות".
5. כי הוא ואבותיו לא היו ביציאת מצרים.
6. כי יציאתנו ממצרים הייתה גאולת עולם גם לנפש הגר, הגם שלא היה בנגלה היה בנסתר.
7. 1) על-שם, "והגדת לבנך". 2) ויש מפרשים, לשון הודאה ושבח להקב"ה על שהוציאנו מארץ מצרים כמו שמתרגם הירושלמי "הגדתי היום לה' אלוקיך", "שבחית יומא דיך". 3) ויש גורסים, אגדה באל"ף.
8. בבית הרב מסדרים המצות על מפה ולא על קערה, מלבד האדמו"ר המסדר המצות על טס של כסף. (וצ"ע האם יש להוכיח מכאן לגבי כל מקום חוץ מבית הרב, שלא צריך קערה).
9. א) רמז מן התורה הוא לג' סאין שאמר אברהם לשרה לעשות מהם עוגות כו', ולמדו שאותו זמן פסח הי' ב' ויש אומרים זכר לג' הררי עולם, אברהם יצחק ויעקב.
10. כמו שכתב אדה"ז: ישראל ועליו הלוי ועליו הכהן, ר"ת יל"ך. וזה רומז שהוא כבר מהלך בעבודתו.
11. "בכלל: המצות - רומזים לכלים, מה

שאלות |

תשובות |

זכר ולא קרבן ממש?

17. מדוע היה הרבי הרי"ץ מסיר כמעט את כל הבשר מעל עצמות ה"זרוע"?

18. מה הסברא שלא לקחת בליל הסדר ביצה לזכר החגיגה, אם ערב פסח היה בשבת?

19. איך המנהג בפועל?

20. היכן מניחים את ה"מרור" בקערה, מה מקשה ע"כ הרבי, ומה מתרץ?

21. א. מה הזכר בחרוסת ב. ממה עושים אותה ג. מה נותנים בה ומדוע ד. במה מרככים אותה אח"כ ומדוע?

22. מדוע נקרא שמו "חרוסת"?

23. מה הוא הסימן אל החרוסת?

24. מה הוא נוטריקון המילה "כרפס", ולמה זה רומז?

25. מה מנהגנו לקחת בשביל ה"כרפס"?

26. איזה מרור מנהגנו לקחת בשביל ה"מרור" וה"כורץ"?

19. גם כשלייל הסדר הוא במוצאי שבת, לוקחים "ביצה" זכר לחגיגה.

20. באמצע מתחת הזרוע והביצה. ולכאורה המרור הוא בבחינת גבורה והיה צריך להיות בצד שמאל (המורה על גבורה)? וי"ל: כי המרירות מעורר המשכת רחמים רבים, (והרחמים הם באצמע) וכאשר הוא יתמרמר על ריחוקו מאלוקות עי"ז מעורר רחמים רבים.

21. א. זכר לטיט שנשתעבדו בו אבותנו ב. מפירות שנמשלה בהם כנסת ישראל (כגון אגוז) ג. נותנין בה דבר של קיוהא (כגון תפוח) זכר לכך שהיו שיני ישראל קהות מקושי השיעבוד ד. אח"כ מרכינין אותה במשקה אדום (כגון יין אדום) זכר לדם מכה הראשונה.

22. א. כל דבר שטובלים בו קרוי חרוסת ב. זכר ללבינה שהיא מעשה חרסית.

23. סימן אל החרוסת: על-שם "חרושת אבן חרושת עץ". בלשון אשכנז: איפ"ל באר"ן, ניס"ן אינגב"ר צימרנ"ד. ובלשון הקודש: תפוחים, אגסים, קידה, אגוזים, וקנמון. אבל זה מכמה שנים אשר מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון מחשש תערובת חמץ.

24. נוטריקון: ס' פרך. כלומר, ס' ריבוא עבדו עבודת פרך.

25. בצל (או תפוח-אדמה).

26. חזרת (סאלאט = חסה), תמכא (חריין), שניהם – גם למרור וגם לכורץ.

קידוש

אתקנו סעודתא דמלכא עלאה דא היא סעודתא דקדושא בריך הוא ושכינתיה:

מוזגים את הכוס הראשונה. במשך השנה, ראש המשפחה או עורך הסעודה עושה קידוש וכולם שומעים ממנו, אבל בפסח מכיון שיש חיוב ומצוה לשתות 'ארבע כוסות' ממלאים כולם כוס יין (או מיץ ענבים) וכולם יחד קוראים בעמידה את הקידוש. שתית היין בהסיבה.

כשחלל הסדר חל בליל שבת אומרים:

יום הששי ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו ישבת מכל מלאכתו, אשר ברא אלהים לעשות:

כשחל בחול מתחילין כאן:

סברי מרגן ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במוצותיו. ותתן לנו יי אלהינו באהבה (בשבת) שפלות למנוחה (מוצתים) לשמחה, תנים וזמנים לששון, את יום (בשבת) השבת הזה ואת יום (תג המצות הזה, ואת יום טוב מקרא קדש הזה זמן חרותנו (בשבת) באהבה), מקרא קדש, זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, (ושבת) ומוצרי קדשך (בשבת) באהבה וברצון) בשמחה ובששון הגדלתנו: ברוך אתה יי, מקדש (השבת) ישראל והזמנים: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחנינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

במוצאי שבת מקדשים לפי סדר: יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא מאורי האש:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המבריל בין קדש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת. ואת יום השביעי מששת ימי

המעשה קדשת. הבדלת וקדשת
 את עמך ישראל בקדשתך: ברוך
 אתה יי המבריל בין קדש לקדש:
 ומברך שהייע

שותים הכוס בישיבה בהסיבת שמאל
 (הטייה אלכסונית של הגוף לצד שמאל)
 דרך חירות (כמנהג האצולה בימי קדם):

קִדְשׁ

בחול מתחילין כאן:

סְבָרֵי מְרַגְנֵן

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל עַם וְרוֹמְמוֹנוּ מִכָּל לְשׁוֹן וְקִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי. וְתַתֵּן לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (בשבת: שְׁבֻתוֹת לְמִנוּחָהּ ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חֳגִים וְזְמַנִּים לְשִׂשׁוֹן, אֵת יוֹם (הַשְּׁבֻת הַזֶּה וְאֵת יוֹם) חֵג הַמִּצּוֹת הַזֶּה וְאֵת יוֹם טוֹב מִקְרָא קוֹדֵשׁ הַזֶּה, זְמַן חֲרוּתֵנוּ (בְּאַהֲבָה), מִקְרָא קוֹדֵשׁ, זָכַר לַיְצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחֵרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, (וְשֻׁבֵת) וּמוֹעֲדֵי קִדְשֶׁךָ (בְּאַהֲבָה וּבְרַצוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הַנְּחֻלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִקְדֵּשׁ (הַשְּׁבֻת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם
שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיְמוֹנוּ וְהַגִּיעֵנוּ לְזְמַן הַזֶּה.

במוצאי שבת מקדשין יקנה"ז:

יין. קידוש. נר. הבדלה. זמן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֵשׁ לְחָל, בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ, בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קִדְשֵׁת שְׁבֻת לְקִדְשֵׁת יוֹם טוֹב הַבְּדֻלָּת, וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשִּׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדְשֵׁת. הַבְּדֻלָּת וְקִדְשֵׁת אֵת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשֶׁתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֵשׁ לְחָל. שֶׁחַיִּינוּ..

שׁוֹתָה הַכּוֹס בִּישִׁיבָה בַּהֲסַבְתָּ שְׂמַאל דְּרַךְ חִירוֹת:

וְרַחֵץ

נוטל ידיו ואינו מברך:

קדש: - ורחץ: / שואל ומשיב

שאלות |

1. מי חיבר הסימן קדש ורחץ כו'?
2. כיצד אנו נוהגים לקדש, מיושב או מעומד (בשבת ויו"ט, ובפסח)?
3. מדוע בכל התיבות של הסימן "קדש ורחץ" כו', הביא אדמוה"ז פירוש התיבה, מלבד בתיבת "קדש", "הלל", "נרצה"?
4. כיצד מנהגנו במזיגת הכוס, לקיחתו והחזקתו, קודם הקידוש?
5. מה הוא ההבדל בגדר החיוב של הקידוש, בין יו"ט, ליו"ט שחל בשבת, ומה הוא החיוב שנוסף בלילה זה של פסח?
6. מה היא הנפק"מ (הנפקא-מינה) לדין שכוס הקידוש הוא אחד מד' כוסות? (ד' עניינים)
7. ד' כוסות, מהתורה או מדברי סופרים?
8. מדוע לא מברכים עליהם, "ברוך וכו' וציוונו לשתות ד' כוסות"?
9. כנגד מה תקנו הד' כוסות? (פרט, ח' עניינים!)
10. כשחל יו"ט בשבת אומרים תחילה "יום השישי", מה היא הסיבה הפנימית לכך?
11. בנוסח הקידוש: "יום חג המצות": מי קורא אותו בשם "חג המצות" ומי קורא אותו "פסח", ומדוע?
12. מדוע בשבת אומרים: "באהבה מקרא קדש", ואילו ביו"ט משמיטים תיבת "באהבה"?

תשובות |

1. רש"י חיברו. ויש אומרים, אחד מבעלי התוספות, רבי שמואל מפלייזא (מפלייש).
2. אנו נוהגים לקדש מעומד, בין בשבת ויו"ט ובין בפסח.
3. מפני שאין כל חידוש בפירוש תיבות אלה.
4. מוזגים (ולא מדקדקים שמישהו אחר ימזוג). לוקחו בימינו ומעבירו לשמאלו ומעמידו דרך הורדה מלמעלה למטה על כף ידו הימנית כשהיא כפופה כעין בית קיבול, אצבעותיו מוגבהות והאגודל מושכב מן הצד. ומקדש מעומד והכוס מוגבהת מהשולחן למעלה מג' טפחים.
5. בכל יו"ט חייב בקידוש מדברי סופרים, וכשחל בשבת הרי יש לו ג"כ עיקר מן התורה, ונוסף עליהם בלילה זה, שהוא אחד מד' כוסות שהם מצווה מדברי סופרים בליל פסח.
6. 1] אינו מקדש על הפת. 2] אין אחר מוציאו ידי חובתו. 3] דוחק עצמו לשתות ד' כוסות אף שמזיקו או שצריך למכור כסותו. 4] אינו מקדש אלא בלילה ממש, כי תקנו חכמים ד' כוסות בזמן הראוי לאכילת מצה.
7. מצווה מדברי סופרים.
8. לפי שהם מופסקים (היינו שיש הפסק ביניהם בזמן או בדיבור).
9. כנגד ד' לשונות של גאולה: "והוצאתי", "והצלתי", "ווגאלתי", "ולקחתי" - שהן כנגד ד' גזירות שגזר עליהם פרעה. כנגד שבירת ד' קליפות - כנגד ד' כוסות של פרעה שנרמזה באתו חלום גאולתן של ישראל, כנגד ד'

שאלות |

13. "מקדש ישראל הזמנים": מדוע לא אומרים, "המועדים" כלשון הכתוב?
14. "... שהחינו כו'. מדוע לא מברכים גם ברכת "שעשה ניסים לאבותינו"?
15. "... לזמן הזה", הלמ"ד בחיריק, או בפת"ח (לפי מנהגנו)?
16. מה היא הסיבה שאומרים בנוסח ההבדלה "מאורי האש" - מאורי לשון רבים (ולא מאור - לשון יחיד)?
17. "הבדלת וקדשת", כמה הבדלות הן, וכיצד?
18. מה הוא שיעור שתיית הכוס של קידוש בפסח?
19. מדוע מסיבים על צד שמאל דווקא?
20. מהיכן למדו רבותינו ש"אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב"?
21. מדוע תיבת "ורחץ" בתוספת וא"ו, דלא כבשאר התיבות?
22. "ונוטל ידיו ואינו מברך". מה הוא הטעם לנטילת-ידיים, ובלא ברכה?

תשובות |

- מלכויות, כנגד ד' כוסות של פורענות שהקב"ה משקה את אומות העולם וכנגדן משקה את ישראל ד' כוסות של נחמה. כנגד ד' אותיות שם הוי'.
10. כי "יום השישי ויכולו השמים", הם ר"ת (ראשי תיבות) הוי'.
11. הקב"ה קורא אותו חג המצות - כי השי"ת מספר בשבחן של ישראל שלא התמהמהו ולא אמרו היאך נצא למדבר. ובנ"י קוראים אותו פסח - כי מספרים בשבחן של השי"ת אשר פסח וכו'.
12. כי מקרא קדש דשבת קבלו ישראל באהבה, במרה. אבל של יו"ט הי' ע"י שכפה עליהם הר כגיגית בסיני.
13. לפי שכל המועדים תלויים בזמנים: פסח בזמן האביב כו'.
14. [1 לפי שעתידי לאומרו בהגדה "למי שעשה לנו כל הניסים האלו". 2] ויש אומרים מפני שאין מברכים ברכה זו אלא על מצווה דרבנן.
15. הלמ"ד בחיריק.
16. כי הרבה מאורות יש באש (אדומה וירקרקת).
17. ב' הבדלות: בין כוהנים לויים, ובין לויים לישראלים.
18. שותה הכוס כולה, ובבת אחת. וכן בשאר ג' כוסות.
19. כי הסיבת ימין, על פניו, או על גביו - אין זו הסיבה (כדאיתא בגמ').
20. שכך עשה להם הקב"ה לישראל שנאמר:

"ויסב אלקים את העם", מהו ויסב, שהרביצם כדרכי מלכים.

21. [1 למען שיהיו כל התיבות שבסימן זה בני שתי תנועות (ק-יָשׁ, וְ-חָץ, כַּר-פֶּס, יְ-חָץ וכו') 2] להדגיש שצ"ל קדש ואח"כ רחץ אף למי שאין נוהג כן בשאר ימות השנה. 3] שעניינם של תיבות "קדש" - "ורחץ" ע"פ הסוד הוא אחד ולכן נאמרו בוא"ו החיבור. 4] וגם שרק הם באים בלשון ציווי.
22. כי הבא לאכול דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י תחילה. בלא ברכה, כי ספק ברכות להקל.

כֶּרֶס

נוטל פחות מכזית כרפס ויטבול במי מלח או חומץ ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

יכוין להוציא גם המרור בברכה זו:

יַיִץ

ויקח מצה האמצעית ופורסה לשנים, חלק אחד גדול מחבירו. וחלק הגדול יניח לאפיקומן, והקטן מניח בין הב' מצות:

מַנִּיד

ומגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר:

הָא לַחֲמַא עֲנִיָּא דִּי אָכְלוּ אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין יִיתִי וַיִּכְל, כָּל דְּצָרִיד יִיתִי וַיִּפְסַת. הַשְּׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. הַשְּׁתָּא עֲבָדִין לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּנֵי חוֹרִין:

מסלקין הקערה עם המצות לצד אחר, ומוזגין לו כוס ב',
וכאן הבן שואל מה נשתנה:

כרפס: - יחיץ: / שואל ומשיב

שאלות

1. מה הוא טעם אכילת ה"כרפס" וטבילתו במי מלח?
2. מדוע שיעור הכרפס פחות מ"כזית"?
3. מדוע קודם, טובל ה"כרפס" ורק אחר-כך, מברך?
4. ומדוע בסעודת כל השנה מברך המוציא ואח"כ טובל במלח?
5. "יכוון להוציא גם המרור בברכה זו": לכאורה, עד שיגיע ל"מרור" - זהו 'הפסק'?
6. "יכוון להוציא גם המרור כו", על איזה מרור יכוון?
7. מדוע לא ציין אדמו"ר ב"כרפס" אם יאכלנו ב'הסיבה' או בלא 'הסיבה' (כפי שציין במרור)?
8. איך נוהגים בפועל?
9. אדה"ז סובר (כנ"ל בתשובה 5) שכרפס לא מחוייב בהסיבה, ואיך דעת רוב הפוסקים?
10. לאחר ה"כרפס", כמה דברים יש בקערה? ומדוע?
11. מדוע פורסים המצה קודם ה"הגדה", ולא סמוך לאכילה?
12. מדוע צריכה המצה הפרוסה, להיות בין ב' המצות השלמות, ולא למעלה מהן?
13. מדוע חלק הגדול דווקא, יניח ל"אפיקומן"?
14. במה נוהגים לכרוך האפיקומן? ומדוע?
15. מדוע מניח ה"אפיקומן" בין הכרים?
16. מה הי' נוהג כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע לעשות ב"אפיקומן", ומה הוא הביאור למנהג זה?
17. מה הפירוש "אפיקומן"? ומה תרגומו (בלשון ארמי ויווני)?
18. מה הוא המקור למנהג לחטוף ה"אפיקומן". ומה הוא מנהג חב"ד בזה, ומדוע?
19. מדוע מניח החלק הקטן בין ב' המצות?

תשובות

1. כדי להתמי' התינוקות, שאין עושים כזה בכל ימות השנה. (וע"ז יבואו לשאול "מה נשתנה...").
2. א) כי גם זה מספיק להתמייה התינוקות. ב) כי אז לכל הדעות לא יתחייב לברך אחריו, "בורא נפשות".
3. כדי שהברכה תהי' סמוכה לאכילה ככל האפשר.
4. משום שמברך קודם שפורס (כדי שיברך על הגדולה).
5. כי אין אמירת ההגדה וכו' חשובים 'הפסק' והיסח הדעת.
6. גם ה"מרור", וגם המרור של כורך.
7. כי אינו מציין אלא במקום שהחייב או הפטור הוא מוחלט, וכאן דינו כמו שאר הסעודה דלילה זה, שהרשות בידו שלא להסב והמסב הרי זה משובח.
8. נוהגין לאכלו שלא בהסיבה.
9. הרבי כותב שדעת רוב הפוסקים שכרפס אין צריך הסיבה, (כך כתבו שבלי הלקט, מט"מ ברכ"י ועוד. ולא כדעת הבית דוד).
10. כיון שלא מחזירין הנשאר מה"כרפס" אל הקערה, במילא מכאן ולהלן אין על הקערה אלא ה' דברים.
11. כי ההגדה צריכה להיות על מצה הראוי' לצאת בה ידי חובתו דהיינו, 'לחם עוני' - פרוסה.
12. כי ברכת "המוציא" שהיא קודמת לברכת "על אכילת מצה", היא על השלימה, ומשום "אין מעבירין על המצוות", צריכה השלימה להיות למעלה.
13. כי הוא מצווה חשובה - שהוא לנו במקום הפסח.
14. נוהגים לכרוך במפה, זכר ל"משארותם צרותם בשמלותם...".
15. שלא יבא לאכלו בתוך הסעודה.
16. הי' שובר ה"אפיקומן" לחמש חתיכות (דווקא), וביאר, אשר מצה האמצעית היא כנגד יצחק (גבורה).
17. מצה הנאכלת באחרונה זכר לפסח, נקראת "אפיקומן". "אפיקו - מן" בלשון ארמי, הוציאו והביאו מזונות ומאכלים על השולחן. ובלשון יוני, דברים הנאכלים אחר הסעודה.
18. המקור הוא לשון רז"ל: "חוטפין מצה בלילי פסחים בשביל התנוקות שלא יישנו". אך אין נוהגים כך בבית הרב, ולהעיר ממארז"ל: "בתר גנבא גנוב וטעמא טעים" (ברכות ה, ב).
19. החלק הקטן, מניח בין ב' המצות, כי עליו אומרים את ה"הגדה".

מה נשתנה

הלילה הזה מפל הלילות:
 שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת,
 הלילה הזה שתי פעמים.
 שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ או מצה,
 הלילה הזה פולו מצה.
 שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות,
 הלילה הזה מרור.
 שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין,
 הלילה הזה בלנו מסבין:

מה נשתנה / בתרגום לאידיש:

מקור המנהג הוא בראשונים (מחזור ויטרי, המנהיג, כלבו).
מנהג חב"ד לתרגם רק את הד' קושיות ולא את שאר עיקרי ההגדה (ראה הגדה של הרבי)

<p>אָדער מצה
הַלֵּילָה הַזֶּה – אָבער די נאכט פון פֿסח
בלוּ מצה - עָסן מיר נאר מצה.
3. די דריטע קשׂיא איז:
שְׁבֹכֵל הַלֵּילוֹת - אַלע געכט פון א גאַנץ יאר
אַנו אוקליין - עָסן מיר
שָׂאַר יְרֻקוֹת – אַנדערע גרינֶסן,
הַלֵּילָה הַזֶּה – אָבער די נאכט פון פֿסח
מְרוֹר - עָסן מיר בייטערע גרינֶסן.
4. די פֿערטע קשׂיא איז:
שְׁבֹכֵל הַלֵּילוֹת - אַלע געכט פון א גאַנץ יאר
אַנו אוקליין - עָסן מיר
בֵּין יוֹשְׁבֵין - סײ זיצנדיקערהייט
ובֵין מְסֻבִין - און סײ אַנגעלענטערהייט,
הַלֵּילָה הַזֶּה – אָבער די נאכט פון פֿסח
בלָנוּ מְסֻבִין - עָסן מיר אַלע אַנגעלענטערהייט.</p> | <p>טאטא איך וועל בא דיר פֿרעגן פיר קשׂיות
מה נשתנה - וואס איז אַנדערש
הַלֵּילָה הַזֶּה - די נאכט פון פֿסח
מְכַל הַלֵּילוֹת - פון אַלע געכט פון א גאַנץ יאר.
1. די ערשטע קשׂיא איז:
שְׁבֹכֵל הַלֵּילוֹת - אין אַלע געכט פון א גאַנץ
יאר
אין אַנו מטבילין - טונקען מיר ניט איין
אַפילו פעם אַחת - אַפילו איין מאל
הַלֵּילָה הַזֶּה – אָבער די נאכט פון פֿסח
שְׁתֵי פֿעמִים - טונקען מיר איין צוויי מאל:
איין מאל פֿרפס אין זאַלץ-וואסער,
דעם צווייטן מאל מְרוֹר אין חרוֹסֶת.
2. די צווייטע קשׂיא איז:
שְׁבֹכֵל הַלֵּילוֹת - אַלע געכט פון א גאַנץ יאר
אַנו אוקליין חֲמִין או מצה - עָסן מיר חֲמִין</p> |
|--|--|

מגיד: / שואל ומשיב

שאלות

ומגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר:

1. מה כותב אדה"ז שיש לעשות עם הקערה בעת אמירת "הא לחמא"?
2. בבית הרב, מה לא עושים לקערה בעת אמירת "הא לחמא", ומה כן עושים?
3. מה כותב אדה"ז שיש לעשות עם הקערה אחר אמירת "הא לחמא"?
4. מה עוד צריך לעשות כעת לפי מנהג בית הרב, (שהמצות מגולות בעת אמירת "הא לחמא")?
5. למה צריך לסלק את הקערה לצד אחר, אחרי אמירת "הא לחמא"?
6. איזה מקורות מביא הרבי לדברי אדה"ז, שמגביהין את הקערה בעת אמירת "הא לחמא"?
7. איזה מקור מביא ה"שער הכולל" לדברי אדה"ז אלה?
8. מדוע הרבי לא מציין את המקור של ה"שער הכולל", ובמיוחד שהתוס' היה לפני הרא"ש, ובמיוחד שהמקור של התוס' הוא "יוצר לשבת הגדול" לרבי יוסף טוב עלם, (שהרבי מזכירו כמקור לאמירת הפיסקא "הא לחמא")?
9. איך נובע מדברי הרבי בתשובה הקודמת שהראיה של השעה"כ לא מתאימה לדברי אדה"ז, ומדוע השעה"כ סובר שיש ראייה מהתוס'?

הא לחמא עניא

10. על פי פשוט, איך צריך לנקד "הא" בקמץ או בצירי?
11. אם כן מדוע בהגדה של אדה"ז הניקוד הוא בצירי?
12. האם המילה "הא" הנמצאת בתנ"ך בניקוד צירי, (הא לכם זרע, ועוד), זה באותה המשמעות כמו כאן בהגדה?

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא

13. מה קשה במילים "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא"?
14. מה התשובה לשאלה זו?
15. מדוע התקינו מאמר זה בלשון ארמזי ומדוע

תשובות

ומגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר:

1. להגביה את הקערה עם המצות.
2. בבית הרב אין מגביהין הקערה ורק מגלין מקצת המצות.
3. אחר האמירה מסלקין את הקערה עם המצות "לצד אחר".
4. כמוכן שאחרי "הא לחמא" צריך גם לכסות את המצות.
5. כדי שיתמה התינוק וישאל, "הרי עוד לא אכלנו, ואם כן מדוע מסלקין את הקערה"?
6. רא"ש - סוף מסכת פסחים, טור ושולחן ערוך (של המחבר).
7. פסחים קט"ו ב' תוס' ד"ה "למה עוקרין".
8. לשונו של הרבי הוא: "אבל מה שכתוב בפסחים קטו ב - קאי בסילוק הקערה שאנו עושין אחר אמירת הא לחמא ודלא כמ"ש בשעה"כ".
9. כיון שהשעה"כ כותב רק מראה מקום, ולא מסביר את ראייתו, וכיון שהרבי אומר רק דבר כללי, ואפי' לא מזכיר את התוס' המצויין בדברי השעה"כ, לכן אפשר להסביר את כל הענין הזה בכמה אופנים, ואין כאן המקום להאריך בזה.

הא לחמא עניא

10. כיון שהמשמעות של "הא" כאן, היא כמו "זה", אם כן על פי פשוט צריך לנקד בקמץ.
11. הרבי מציין שזה ע"פ קבלה.
12. לא, בתנ"ך זה במשמעות של "הנה" ובהגדה זה במשמעות של "זה".

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא

13. הרי זה רק דומה לאותו לחם, ולא אותו הלחם ממש?
14. שכך הוא גם לשון התורה בפסוק של צנצנת המן: "למען יראו את הלחם אשר האכלתי", (אע"פ שגם שם זה רק בדוגמת אותו לחם).
15. כדי שיבינו גם עמי הארץ, כי נתקן בעת שדברו כולם ארמית. אבל "לשנה הבאה בני חורין" - בלשון הקודש, כדי שלא יבינו הבבלים ויחשבו למורדים

שאלות |

תשובות |

- במלכות.
16. אפשר להקשות: אם-כן, מדוע שאר ההגדה ובפרט "מה נשתנה" שהוא שאלת התינוקות, נאמרה בלשון הקודש? והתירוץ: כי חלק הגדה זה הי כבר בזמן הבית כמובא במשנה "פסחים".
17. על זה מביא הרבי שיש מנהג "ללעוז", (לתרגם לשפה שמשמבינים) את הקטעים "הא לחמא - מה נשתנה - עבדים היינו".
18. כי כיון שאת זה אומרים התינוקות, לכן בזה יש צורך מיוחד ללעוז כדי שהם יבינו מה שהם עצמם אומרים.
19. כמובן שמשנתדלים לתרגם ולהסביר, לפי תנאי המקום והזמן.
20. כלומר, יבא ויעשה סדר הפסח, היינו מצה של מצוה, ד' כוסות וכו'. ועל דרך מה שאמרו רז"ל: "ר' הונא כי הוה כרך ריפתא הוה פתח לבבי ואמר, כל מאן דצריך ליתי וליכול".
21. "הבאה" הראשון, מלעיל. והשני, מלרע.
22. כדי שיתמה התינוק וישאל: עדיין לא אכלנו ואתם מסלקים הקערה ממנו, ומתוך כך יבא לשאול שאר הדברים.
23. כאן, במציגת כוס שני, הבן שואל "מה נשתנה עכשיו שמוזגין כוס שני קודם אכילה?" ומתוך כך ישאל ג"כ שאר השאלות. ולכן מוזגים הכוס קודם אמירת ההגדה.
24. כי תיבה זו, אינה נמצאת בסידור קאפוסט הראשון שהגיה אדמו"ר הזקן, וכן השמיטה משולחן-ערוך שלו.
25. כי על-ידי זה מעורר למעלה העניין ד"כי נער ישראל ואוהבהו", שזה "כתוב" המדבר בזמן של יציאת מצרים.
26. מקדים לאמירת "מה נשתנה": "טאטע איך וועל בא דיר פרעגען פיר קשיות...".
27. גם אם אין לו אב אומר כן.
28. הסדר הוא: "מטבילין", "מצה", "מרור", "מסובין". כך הוא במשנה שבירושלמי, ר"ף ורא"ש. וכן הוא בעוד מקורות.

- סיומו בלשון-הקודש: "לשנה הבאה בני חורין?"
16. לפי התירוץ הנ"ל, מה אפשר להקשות מהלשון של כל ההגדה? ומה התירוץ?
17. והרי יש כאלה שלא מבינים לא ארמית ולא לשון הקודש, ואיך יבינו את ההגדה?
18. ומדוע מנהגנו שלועזים רק "מה נשתנה"?
19. ומה המנהג בעריכת סדרים ציבוריים וכדו'?
20. מה הפירוש "כל דצריך ייתי ויפסח"? ומהי הדוגמה מרב הונא?
21. "לשנה הבאה..." "לשנה הבאה...": כיצד ביטא הרבי הרש"ב נ"ע תיבת "הבאה" הראשון והשני?
- מה נשתנה**
22. מדוע מסלקים הקערה לפני הד' קושיות? פרט !
23. מה הוא דיוק לשון רבינו הזקן: "מוזגין לו כוס ב', וכאן הבן שואל"?
24. "מוזגין לו": הרבי כותב שתיבת "לו", טעות הדפוס היא. מה היא הראייה שמביא הרבי לכך?
25. "הבן שואל": מה הוא העניין שהתינוק דווקא שואל ולא איש גדול?
26. מה השואל מקדים (על-פי מנהגנו) לאמירת "מה נשתנה"?
27. מי שאין לו אב ר"ל, האם יאמר "טאטע וכו'?"
28. מה הוא סדר הקושיות לפי מנהגנו? ומה הוא המקור לזה?
29. מדוע קבעו קושיית 'מסובין' רק לבסוף, לפי פי הגר"א ומדוע פירשו צריך עיון גדול?
30. "הלילה הזה שתי פעמים": הלא אנו מטבילים ג' פעמים (כרפס, מרור, כורך)?
31. "הלילה הזה מרור". מדוע אנו לא אומרים "כולו מרור"?
32. מדוע לא שואלים הקושיא המוזכרת במשנה "פסחים": "שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבושל - הלילה הזה כולו צלי"?
33. מדוע לא שואלים על הד' כוסות?

29. לפי הגר"א: משום שהיא נוספה זמן רב לאחר הראשונות כשחזלו מלאכול בהסיבה כל השנה, שכן בעבר הי נהוג לאכול בהסיבה במשך כל השנה, ולא הי כל חידוש בהסיבה שבלילה זה. אך פירושו צע"ג, כי יש להוכיח שגם בזמן הבית היו שואלין מסובין ממה שהרמב"ם הביא בנוסח אחד את קושיית "צלי" (שהיו שואלין רק בזמן הבית) יחד עם קושיית מסובין.
30. כי טבילת ה"מרור" וה"חזרת" ד"כורך" חשובים כאחד. | 31. מפני שאוכלים שאר ירקות בטיבול ראשון (ב"כרפס").
32. כי כן הי שואל רק בזמן שבית-המקדש הי קיים.
33. כי החיוב לשתות ד' כוסות הוא מדברנן לגמרי ואין בו דבר מן התורה, משא"כ "הסיכה" שחיובה במצה, ומטבילין" - שטיבול השני הוא במרור.

ומחזירין הקערה ומגלין מקצת הפת, ואומרים עבדים וכו':

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה
 ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי
 אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו בלנו חכמים, בלנו
 נבונים, בלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה
 לספר ביציאת מצרים, הרי זה משבח:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא
 ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו
 הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם, רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של
 שחרית:

אמר אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר
 יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר: למען תזכר את יום
 צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך היום, כל ימי חייך להביא הלילות.
 וחכמים אומרים, ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא.

סיפור יציאת מצרים: / שואל ומשיב

שאלות

עבדים היינו

1. מדוע "מחזירין הקערה ומגלין מקצת הפת" לפני אמירת "עבדים היינו"?
2. מדוע הקדים מסדר ההגדה את הפיסקא, "עבדים היינו" לפיסקא "מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו"?
3. מה החידוש בזה שמקדימים "עבדים היינו" לפני "מתחילה עע"ז" היו אבותינו?

ויוציאנו ה' אלקינו משם... ובזרוע נטוי

4. "ויוציאנו ה' אלקינו משם... ובזרוע נטוי": מה היא השייכות של "ובזרוע נטוי" לשם "אלקינו"?
- ואילו לא הוציא... הרי אנו כו' משועבדים היינו לפרעה במצרים
5. "משועבדים היינו לפרעה", לאיזה פרעה הכוונה כאן?

6. "הרי אנו כו' משועבדים היינו לפרעה

- במצרים": א. מדוע השמיט אבודרהם את תיבת "לפרעה" בנוסח ההגדה שלו? ב. כיצד מיישב הרבי את הנוסח שלפנינו?**

7. איזו הוכחה מביא הרבי לכך שהתירוץ הזה נכון?

ואפילו כולנו חכמים כו' מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים

8. "ואפילו כולנו חכמים כו' מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים": מה היא הראייה לזה (מההגדה)?
9. האם גם נשים חייבות לספר ביציאת מצרים?
10. מה התוספת במצווה של סיפור יציאת מצרים בליל פסח, על המצווה להזכיר יציאת מצרים פעמיים בכל יום (ביום ובלילה)?

תשובות

עבדים היינו

1. כי הגדה צריכה להיות על המצות, לחם עוני שעונים עליו דברים הרבה.
2. ההלכה היא שאת סיפור יציאת מצרים בליל הסדר צריך להתחיל בגנות, ויש שתי דעות בגמ' באיזו גנות מתחילים, בגנות של "מתחילה עע"ז" או בגנות של "עבדים היינו". ויש גירסא בגמ' שהדעה שמתחילים ב"עבדים היינו" נאמרה על ידי רב או רבא. וכיון שהלכתא כרב באיסורי והלכתא כרבא (מלבד יע"ל קג"ם), לכן אף שנוהגים לומר את שני הקטעים, בכל זאת מקדימים את "עבדים היינו".

3. בלשון הרבי: "אף כי ענין המסופר בפיסקא מתחלה עוע"ז היו אבותינו קדם למאורע של עבדים היינו".

ויוציאנו ה' אלקינו משם... ובזרוע נטוי

4. בלשון הרבי: "ע"פ מרז"ל אשר אלקים מורה על מידת הדין, וזרוע, היינו יד שמאל.

ואילו לא הוציא... הרי אנו כו' משועבדים היינו לפרעה במצרים

5. בלשון הרבי: "כמובן אין הכוונה כאן לפרעה שבימי משה, אלא שכל מלכי מצרים נקראו בשם כללי פרעה".

6. א. כי "... בימי המשנה וסדור ההגדה כבר בטל מנהג זה". (לקרוא למלכי מצרים בשם פרעה). ב. הסיבה לירידת מלכות מצרים וביטול השם "פרעה" זה בגלל שבני ישראל יצאו ממצרים. אבל אילו ח"ו לא יצאו ישראל ממצרים, כי אז הייתה נשארת מלכות מצרים בתוקפה, וכל הנימוסים ומנהגי המלוכה היו נשמרים, והיה גם נשאר המנהג לקרא למלך בשם פרעה.

7. כי בלי התירוץ הזה, גם אם נשמיט את המלה "לפרעה", עדיין לא מובן למה כתוב "משועבדים היינו ... במצרים", הרי כבר בטלה מלכות מצרים? אלא שחייבים לומר שהתירוץ הוא כנ"ל.

ואפילו כולנו חכמים כו' מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים

8. הראייה היא מהמשך ההגדה, שגם חכמים גדולים (רבי אליעזר רבי יהושע כו') היו מספרים ביציאת

שאלות

תשובות

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

סיפר אדמו"ר הריי"ץ:

11. מי נשאל מאביו, "למה אין מברכין על סיפור יציאת מצרים?"

12. מי נשאל על זה מאביו זקנו (סב)?

13. מתי הם נשאלו שאלה זו?

14. האם הם ידעו להשיב על השאלה?

15. כשהצ"צ לא ידע להשיב, מה השיב דודו (אדמו"ר האמצעי), מה הקשה על זה אדה"ז, ומה תירץ אדה"ז בעצמו?

16. מאיפה יש קצת ראייה שהצ"צ הי קטן כשנשאל שאלה זו?

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

17. מה לומדים מהמילה "וכל המרבה"?

18. מנין הראייה לכך ש"הרי זה משובח" מדבר גם על כהנים לויים וגרים?

מעשה בר"א ור"י וראב"ע ורע"ק ור"ט:

19. מדוע מקדים את ראב"ע לרע"ק?

20. מה יחסו של ראב"ע?

21. מדוע מקדים את רבי עקיבא לרבי טרפון?

22. אם-כן מדוע לא מקדים את רע"ק גם לרבי יהושע ולרבי אליעזר?

23. כך לשון הרבי: אינו מקדימו לר"י וכל שכן לר"א, מה ההסבר של המילים "וכל שכן לר"א"?

24. מדוע מקדים את ר"ע לר"ט, הרי ר"ט היה רבו של ר"ע?

25. כיצד יהיה מובן סדר החכמים על פי מאמר רז"ל: "סדר הסיבה: גדול באמצע, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו"?

שהיו מסובים בבני ברק

26. "שהיו מסובים בבני ברק" - מה נהיה מובן ע"י שמזכירים את שם העיר בה היו מסובים?

27. האם בני ברק של ההגדה זה בני ברק של ימינו?

28. איזה מעשה דומה היה בעיר לוד?

29. מה משמיעה לנו התוספתא בזה שמציינת

מצרים.

9. גם נשים מחוייבות בזה לפי כל הדעות. לדעת החינוך (ועוד) חיובן הוא מדאורייתא, אך יש דעות שחיובן מדרבנן וכן משמע דעת אדה"ז.

10. יש לחלק ביניהם, וגם מדאורייתא: (א) בכל יום יוצא אדם י"ח מדאורייתא אפילו בהרהור בלב בלבד ואילו בליל הסדר חייב לאומרה בפה "והגדת לבנך". (ב) בכל יום די בזכירה בעלמא ואילו בפסח צריך להיות סיפור. (ג) יש דעות שבפסח צריך הסיפור להיות דוקא בסגנון של תשובה, (ד) מצות הסיפור ביצי"מ בליל פסח נמנית במניין תרי"ג המצוות משא"כ הזכרת יצי"מ שבכל יום, ויש בזה נפק"מ לדינא. (ה) לדעת בן זומא מצות יצי"מ שבכל יום תיבטל בימות המשיח, ואילו מצות הסיפור ביצי"מ בליל פסח לא תתבטל, ולדעת כמה פוסקים הלכה כמותו. (ו) בליל פסח המצוה היא במשך כל הלילה (או עד חצות) גם אחרי שכבר סיפר בתחילת הלילה. משא"כ בכל יום אם כבר הזכיר פעם אחת, אין מצוה להזכיר עוד, (גם) מדרבנן אין מצוה להזכיר עוד).

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

סיפר אדמו"ר הריי"ץ

11. הרבי הריי"ץ, הרבי הרש"ב, הרבי מהר"ש.

12. הרבי הצ"צ.

13. הרבי הריי"ץ נשאל כשהיה קטן, ובנוגע לרבי הרש"ב המהר"ש והצ"צ לא כתוב מה הם היו אז, אבל לכאור' גם הם היו אז קטנים.

14. הם לא ידעו.

15. דודו (אמור' האמצעי) שהי' באותו מעמד השיב דעת הרי"ף כי כבר יצא בברכת הקידוש שנזכר בו יצי"מ, ויש תירוץ הרשב"א להיות כי מספיקה זכירה כל דהו. ואדה"ז הקשה ע"ז כי בליל פסח הרי צ"ל הגדה וסיפור. ותירץ כי הוא ע"ד שאין מברכין על ברהמ"ז "לברך ברהמ"ז".

16. שהרי אדמו"ר האמצעי נקרא כאן "דודו" ואם כן זה הי' לפני שהצ"צ התחתן עם בתו של אדמה"א, (כי אם זה הי' אחרי חתונתו של הצ"צ עם בתו של אדמה"א, כי אז היה אדמה"א נקרא "חונתנו"), וכיון שהצ"צ התחתן בגיל י"ב או י"ג שנה, אם כן זה הי' לפני הגיל הזה...

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

17. ש"המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח", זה לא רק ישראלים שנשתעבדו במצרים בעבודת

שאלות |

תשובות |

פרך, אלא גם כהנים ולוים, שלא נשתעבדו, וגם גרים, (שאבותיהם כלל לא היו במצרים).

18. מהמעשה של החכמים שהיו מסובים בבני ברק, שהיו מספרים ביצי"מ כל הלילה, אע"פ שהיו בהם: (ר"א), ר' יהושע - לוי, ראב"ע - כהן, ר"ע - בן גרים, ר"ט - כהן.

19. מפני שראב"ע הי' ממשפחה מיוחסת ונשיא.

20. שהוא דור עשירי לעזרא.

21. מפני שאירע זה בבני-ברק שרע"ק הוא מרא דאתרא שם.

22. אינו מקדימו לר' יהושע, ומכל שכן לר' אליעזר, כי ר"י רבו של רע"ק (וכן ר"א).

23. הרבי לא מסביר, וצריך לעיין בזה.

24. כי אח"כ נעשה ר"ט לחברו של ר"ע.

25. עפ"ז הסיבו כאן הנשיא באמצע, ר"א ור"י - רבותיו של רע"ק - למעלה מהנשיא, ורע"ק ור"ט למטה הימנו. (וכיון שכך היה סדר ההסיבה שלהם, סדר הישיבה), לכן מזכירים בהגדה כסדר שהיו מסובים. (ולכן אף שראב"ע החשוב ביותר, בכל זאת

שהיו מסובים בבני ברק

26. שע"ז מובן הסדר שמונה אותם וכנ"ל. (שכיון שר"ע הוא מרא דאתרא שם, לכן הוא קודם לחברו ר"ט).

27. הרבי מציין שזה שם העיר המוזכרת ביהושע, פרק יט פסוק מה, וכיון ששם מפרטים את הערים של נחלת שבט דן, (ויפו היא אחת הערים), אם כן בני ברק של ימינו היא (באותו מקום או לא מאוד רחוקה מבני ברק של ההגדה).

28. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסובין בבית ביתוס בן זונין בלוד והיו עסוקין בהלכות הפסח כל הלילה עד קרות הגבר הגבירו מלפניהם ונועדו והלכו להן לבית המדרש. (תוספתא סוף פרק י' דפסחים).

29. אם לא הייה כתוב את שם המקום, יכולנו לחשוב שזה הייה בירושלים בזמן הבית, וכיון שאכלו קרבן פסח לכן היו עסוקין בהלכות הפסח כל הלילה. לכן מזכיר שהי' בלוד. וי"ל - להשמיענו שאף שהי' בלוד, וא"כ לא הי' קרבן פסח אז, בכל זאת עסקו בהלכות הפסח כל הלילה. (האותיות הרגילות הן לשון הרבי).

30. הגר"א במקום המילים "עסוקין בהלכות הפסח", משנה ומגיה "מספרין ביצי"מ". ואולי זה בגלל השאלה הפשוטה, וכי למה להם לעסוק בהלכות

שהמעשה הייה בלוד?

30. מה רוצה הגר"א לשנות ולהגיה בתוספתא זו, ומדוע?

31. איך אפשר להסביר למה הרבי לא משנה את גרסת התוספתא?

32. "אמר ראב"ע "...: האם זה הייה במסיבת בני ברק המוזכרת כאן בהגדה?

33. (כנ"ל בתשובה הקודמת, הרבי אומר שאפילו לגירסתנו, אפשר וכדאי לפרש שהייה זה במסיבת בני ברק), מה נהייה מובן בפשיטות ע"ז שנפרש שדברי ראב"ע נאמרו בליל פסח?

והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה

34. איזה חידוש מיוחד יש, בכך שגם ר"א וגם ראב"ע היו מספרים ביצי"מ כל אותו הלילה?

35. הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא

36. למה כתוב כבן שבעים שנה?

37. מתי "באת עליו שיבה"?

38. בן כמה שנים הייה ראב"ע כשמינוהו להיות נשיא?

39. האם הביטוי "כבן שבעים שנה" מורה גם שהייתה בו חכמה של זקנים? (ולא רק שיבה).

40. מה פיי המילים "ולא זכיתי"?

41. האם חכמים מסכימים עם בן זומא שמזכירין יצי"מ בלילות, או לא?

ברוך המקום. ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. ברוך הוא כנגד ארבעה בני ד"ברה תורה

42. כעת תעסוק ה"הגדה" בדרשות הפסוקים של מצוות ההגדה לארבעת הבנים, ומה פשר ההקדמה "ברוך המקום כו"?

43. מדוע יש בהקדמה הזאת ד' ברכות? (ארבע פעמים ברוך)?

44. מה חביב במיוחד בדרשות ארבעה פסוקים אלה, שלכן מקדימין לפניהן "ארבע ברכות"?

45. האם בזה שהרבי מביא את דברי השבלי הלקט האלו (שבתשובה הקודמת) זה אומר

שאלות |

תשובות |

32. (קרבן) הפסח כל הלילה, כיון שהיו בלוד וא"כ לא היה להם קרבן פסח שם.

31. לענ"ד אם כהגהת הגר"א, "והיו מספרין ביצי"מ", אם כן למאי נפק"מ שזה היה בלוד? הרי החיוב לספר ביצי"מ הוא בכל זמן ובכל מקום! אבל על פי הגירסא המקורית, שהיו "עסוקין בהלכות הפסח", הרי כביאור הרבי הנ"ל, מובן למה מוזכר שזה היה בלוד, כנ"ל. ואדרבה זה החידוש של התוספתא, כנ"ל.

32. יש גורסין (ירושלמי רמב"ם ועוד) אמר להם ראב"ע, ואם כן הוא (בוודאי) המשך פיסקא הקודמת, ואפילו לגירסתנו (שלא גורסים המילה להם) ג"כ, יש (אפשר וכדאי) לפרש שהיה זה במסיבת בני ברק. (האותיות הרגילות הן לשון הרבי).

33. עי"ז יהיה מובן בפשיטות מה שסידרו משנה זו בהגדה, אף שמדברת בפ' יציאת, שאומרים אותה בכל יום. (ובכל זאת סידרו אותה בהגדה, בגלל שהמשנה הזאת נאמרה במסיבת בני ברק, בליל פסח). (האותיות הרגילות הן לשון הרבי).

והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה

34. שאע"פ שהם סוברים שאכילת הפסח היא רק עד חצות (מהתורה! (ולא רק מדברנו)), בכל זאת סיפרו ביצי"מ כל הלילה.

הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא

35. כי באמת הוא לא היה זקן ממש, רק היה נראה זקן, כי באת עליו שיבה.

36. ביום שמינוהו להיות נשיא.

37. לפי הבבלי בן 48 שנה, לפי הירושלמי בן 46 שנה, ולגירסת האבודרהם בן 43 שנה.

38. הרבי מביא את פי הרמב"ם "כבן ע' שנה, שהשתדלתי עם אנשי החכמה", וא"כ זה מראה גם על חכמה.

39. א. לא זכיתי לדעת את הרמז לחיוב האמירה בלילה (רמב"ם) ב. לא נצחתי לחכמים. (הרע"ב)

40. בפשטות הם חולקים על בן זומא וסוברים שאין מזכירין יצי"מ בלילות, ויש מפרשים שלכולי עלמא מזכירין יצי"מ בלילות, אלא שחכמים מוסיפים על דברי בן זומא, (שגם "להביא לימות המשיח").

41. הרבי אומר ש: לכאור' גם לפירוש זה מחולקים הם, דלבן זומא הם ב' חיובים: אחד ביום ואחד בלילה, וכמו ק"ש, אבל לחכמים הוא חיוב א' שזמנו ביום ובלילה.

ברוך המקום. ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דיברה תורה

42. הנהוג הוא שלפני שאדם מתחיל לדרוש, הוא פותח ואומר בשם ה', וכך גם כאן, לפני מדרש הפסוקים אומרת ה"הגדה" ברוך המקום כו', (אבודרהם).

43. כיון שבדרשה שבמצות ההגדה יש ארבעה פסוקים (של ארבעת הבנים) לכן יש בהקדמה ארבע ברכות.

44. מצוות ההגדה היא מצוות עשה, וטעונה ברכה, אלא שנפטרת בק"ש שמברכין לפנייה ולאחרייה, ומתוך חיבתה רמזו עליה אלא ד' ברכות. (שבלי הלקט)

45. לענ"ד, פשוט שהרבי לא מסכים עם טעמו של השבלי הלקט לכך שלא מברכים על מצוות ההגדה. שהרי הרבי מביא ששה חילוקים לחלק בין מצוות ההגדה למצוות זכירת יציאת מצרים כנ"ל, וכסיפור הרבי הריי"ץ הנ"ל שאדה"ז לא קיבל את תירוצו של בנו אדהא"מ, אלא הטעם שלא מברכים על מצוות ההגדה, הוא כנ"ל על דרך שלא מברכים על ברכת המזון.

46. לענ"ד, לכל מה שהוא כותב, מלבד הטעם על כך שאין מברכים על מצוות ההגדה, כנ"ל.

47. מפני שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו.

בנגד ארבעה בנים דברה תורה, אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול:

חכם מה הוא אומר, מה העדות והחקים והמשפטים אשר צנה יי אלהינו אתכם. ואף אתה אומר לו פה לכות הפסח, אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

רשע מה הוא אומר, מה העבדה הזאת לכם. לכם ולא לו.

ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקנה את שגיו ואמר לו, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי ולא לו. אילו היה שם לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר, מה זאת. ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו יי ממצרים מבית עבדים:

ושאינו יודע לשאול, את פתח לו, שנגמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים:

יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבדתו. שנגמר: ויאמר יהושע אל כל העם, פה אומר יי אלהי ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים:

ואסח את אביכם את אברהם מעבר הנהר, ואולך אותו בכל ארץ כנען, וארבה את זרעו ואתו לו את יצחק. ואתו ליצחק את יעקב ואת עשיו, ואתו לעשו את הר שעיר לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

ברוך שומר הבטחתו לישראל. ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות, כמו שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שנגמר: ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ואחרי כן יצאו ברקש גדול:

צריך להגביה הכוס ולכסות הפת, כן כתב האר"י ז"ל:

**וְהִיא שְׁעֵמֻדָּה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׂלֵא אֶחָד בְּלֶבֶד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא שְׂפָכֵל
דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם:**

יעמיד הכוס ויגלה הפת:

צא וְלָמַד מִה בִּקְשׁ לְבֹן הָאֲרָמִי לַעֲשׂוֹת לְעֵקֶב אָבִינוּ. שְׁפָרְעָה לֹא גָזַר אֱלֹהִים עַל הַזְּכָרִים וְלְבֹן
בִּקְשׁ לְעַקוֹר אֶת הַכֹּל, שְׁנֹאָמַר: אֲרָמִי אֲבִד אָבִי, וַיֵּרֵד מִצְרַיִם וַיַּגֵּר שָׁם בְּמַתִּי מְעֵט, וַיְהִי שָׁם
לְגוֹי גְדוֹל, עֲצוּם וְרַב.

וַיֵּרֵד מִצְרַיִם - אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר.

וַיַּגֵּר שָׁם - מִלְּמַד שְׂלֵא יֵרֵד עֵקֶב אָבִינוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לְגוֹר שָׁם, שְׁנֹאָמַר: וַיֹּאמְרוּ
אֵל פְּרַעֲהוּ, לְגוֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוּ, כִּי אִין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ, כִּי כִבֵּד הִרְעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.
וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשׁוֹן.

בְּמַתִּי מְעֵט - כְּמָה שְׁנֹאָמַר: בְּשַׁבְּעִים נִפְשׁ יֵרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם, וְעַתָּה שְׁמֹךְ יי אֱלֹהֶיךָ
כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב.

וַיְהִי שָׁם לְגוֹי - מִלְּמַד שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻנְנִים שָׁם.

גְדוֹל, עֲצוּם - כְּמוֹ שְׁנֹאָמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ כְּמָאֵד מְאֹד, וַתִּמְלֵא הָאֶרֶץ
אֹתָם.

וְרַב - כְּמָה שְׁנֹאָמַר: וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְבוֹסְסֵת בְּדַמְיֶיךָ, וְאֹמַר לְךָ בְּדַמְיֶיךָ חַיִּי, וְאֹמַר לְךָ
בְּדַמְיֶיךָ חַיִּי. רַבָּה כְּצִמְחַת הַשְּׂדֵה נִתְתִּיךָ, וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתִּבְאֵי בְּעַדֵי עַדְיִים, שְׂדֵים נִכְנָו וּשְׁעָרֶיךָ
צִמְחָה, וְאֶת עֵרֶם וְעָרְיָה.

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲזוּבֵנוּ, וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה.

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: הִבֵּה נִתְחַכְּמָה לּוֹ פֶּן יִרְפָּה, וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ, וְעָלָה מִן הָאָרֶץ.

וַיַּעֲזוּבֵנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוּ בְּסִבְלָתָם. וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכָּנוֹת לַפְּרָעָה. אֵת פֶּתֶם וְאֵת רַעֲמִסִּים.

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶךְ. וַיִּמְכְּרוּ אֶת חַיִּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בַּחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשֹּׁדֶה אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בְּהֶם בְּפֶרֶךְ.

וַנִּצְעַק אֵל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קִלְנוּ, וַיִּרְא אֶת עֲגִיבֵנוּ וְאֵת עֲמִלְנוּ וְאֵת לְחִצְנוּ.

וַנִּצְעַק אֵל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הַרְבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיִּאָּנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוּדָה וַיִּצְעֲקוּ, וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֵל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה.

וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קִלְנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֵת יַעֲקֹב.

וַיִּרְא אֶת עֲגִיבֵנוּ - זוֹ פְרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים.

וְאֵת עֲמִלְנוּ - אֵלוּ הַבְּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל הַבָּן הַיְלֹוֹד הַיֵּאֲכָה תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבַּת תַּעֲחִיוּן.

וְאֵת לְחִצְנוּ - זֶה הַדְּחָק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלְחִץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לְחִצִּים אֹתָם.

ויוצאנו יי ממצרים בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה, וּבַמְרָא גְדֹל, וּבַאֲתוֹת וּבַמִּפְתִּיּוֹת.

ויוצאנו יי ממצרים, לא על ידי מלאך, ולא על ידי שָׂרָף, ולא על ידי שְׁלִיחַ, אֲלֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר: וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה, וְהַפִּיתִי כָּל כְּבוֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים. אֲנִי יי.

וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה - אֲנִי וְלֹא מְלָאךְ.

וְהַפִּיתִי כָּל כְּבוֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.

וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְּׁלִיחַ.

אֲנִי יי - אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר.

בְּיַד חֲזָקָה - זֶה הַדְּבָר, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: הִנֵּה יָד יי הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בְּשׂוּדָהּ, בְּסוּסִים, בְּחַמּוֹרִים, בְּגַמְלִים, בְּבָקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כְּבֵד מְאֹד.

וּבְזֵרַע נְטוּיָה - זוֹ הַחֲרָב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וְחָרְבוּ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם.

וּבַמְרָא גְדֹל - זֶה גְלוּי שְׂכִינָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: אוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבֵא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי בְּמִסֹּת בְּאֲתוֹת וּבְמִוִּפְתִּיּוֹת, וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה, וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים, כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יי אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

וּבַאֲתוֹת - זֶה הַמַּטָּה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וְאֵת הַמַּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֵת הָאֲתוֹת.

וּבַמִּפְתִּיּוֹת - זֶה הַדָּם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמָר: וְנִתַּתִּי מוֹפְתִים בְּשָׂמַיִם וּבְאֶרֶץ.

באמירת דם ואש ותמרות עשן, ישפוך ג' שפיכות. ואין ליטול באצבע לשפוך כי אם בכוס עצמו. וישפוך לתוך כלי שבור (ויכוין, שהכוס הוא סוד המלכות, ושופך מהיין שבתוכו סוד האף והזעם שבה על ידי כח הבינה לתוך כלי שבור סוד הקליפה שנקראת ארור):

דָּם וְאֵשׁ וְתַמְרוֹת עֵשֶׂן.

דָּבָר אַחֵר, בְּיַד חֲזָקָה, שְׁפָטִים. וּבְזֵרַע נְטוּיָה, שְׁפָטִים. וּבַמְרָא גְדֹל, שְׁפָטִים. וּבַאֲתוֹת, שְׁפָטִים. וּבַמִּפְתִּיּוֹת, שְׁפָטִים:

אלו עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם, וְאֵלוֹ הֵן:

באמירת עשר מכות, ישפוך עשר שפיכות מהכוס עצמו כנ"ל (ויכין בשפיכה גם כן כנ"ל).
ומה שנשאר בכוס (נעשה סוד יין המשמח), לכך לא ישפוך אלא יוסיף יין:

**דָּם. צְפַרְדֵּעַ. כְּנִים. עֲרוֹב. דְּבַר. שְׁחִין. בְּרַד.
אַרְבָּה. חֲשֵׁךְ. מַפֵּת בְּכוֹרוֹת:**

רבי יהודה היה נוהג בָּהֶם סְמָנִים:

דַּצ"ךְ. עַד"ש. בְּאֵח"ב.

רבי יוסי הגלילי אומר: מִנֵּן אֵתָּה אוֹמֵר שֶׁלְקוֹ הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת. בְּמִצְרַיִם מָה הוּא אוֹמֵר, וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטָמִים אֶל פְּרֹעֶה, אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הוּא. וְעַל הַיָּם מָה הוּא אוֹמֵר, וַיֵּרָא וַיִּשְׁרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי בְּמִצְרַיִם, וַיֵּרָא הָעָם אֶת יי, וַיֵּאמְרוּ בְּיַד וּבְמִשְׁחָה עֲבָדוּ. כִּמָּה לְקוֹ בְּאֲצַבֵּעַ, עֶשֶׂר מִכּוֹת; אָמור מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לְקוֹ עֶשֶׂר מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת:

רבי אליעזר אומר: מִנֵּן שֶׁכָּל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שֶׁל אַרְבַּע מִכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה, וְנֹעַם, וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי רָעִים. עֲבָרָה, אַחַת. וְנֹעַם, שְׁתֵּים. וְצָרָה, שְׁלֹשׁ. מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי רָעִים, אַרְבַּע. אָמור מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לְקוֹ אַרְבַּעִים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לְקוֹ מְאֵתִים מִכּוֹת:

רבי עקיבא אומר: מִנֵּן שֶׁכָּל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שֶׁל חֲמֹשׁ מִכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה, וְנֹעַם, וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי רָעִים. חֲרוֹן אַפּוֹ, אַחַת. עֲבָרָה, שְׁתֵּים. וְנֹעַם, שְׁלֹשׁ. וְצָרָה, אַרְבַּע. מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי רָעִים, חֲמִשׁ. אָמור מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים וּמְאֵתִים מִכּוֹת:

במה מעלות טובות למקום עלינו:

- אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים, דינו:
- אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם, דינו:
- אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם, דינו:
- אלו הרג את בכוריהם, ולא נתן לנו את ממונם, דינו:
- אלו נתן לנו את ממונם, ולא קרע לנו את הידים, דינו:
- אלו קרע לנו את הידים, ולא העבירנו בתוכו בחרבה, דינו:
- אלו העבירנו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרינו בתוכו, דינו:
- אלו שקע צרינו בתוכו, ולא ספק צרפנו במדבר ארבעים שנה, דינו:
- אלו ספק צרפנו במדבר ארבעים שנה, ולא האכילנו את המן, דינו:
- אלו האכילנו את המן, ולא נתן לנו את השבת, דינו:
- אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני הר סיני, דינו:
- אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דינו:
- אלו נתן לנו את התורה, ולא הכניסנו לארץ ישראל, דינו:
- אלו הכניסנו לארץ ישראל, ולא בנה לנו את בית הבחירה, דינו:

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומקפלת למקום עלינו. שיהוציאנו ממצרים. ועשה בהם שפטים. ועשה באלהיהם. והרג את בכוריהם. ונתן לנו את ממונם. וקרע לנו את הידים. והעבירנו בתוכו בחרבה. ושקע צרינו בתוכו. וספק צרפנו במדבר ארבעים שנה. והאכילנו את המן. ונתן לנו את השבת. וקרבנו לפני הר סיני. ונתן לנו את התורה. והכניסנו לארץ ישראל. ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו:

סדר הארבע בנים / שואל ומשיב

שאלות |

1. מה הוא סדר הארבעה בנים לפי סדר המקראות?
2. מה הוא סדרם לפי סדר חשיבותם?
3. אם-כן, מדוע אינו מזכירים כסדר המקראות או כסדר חשיבותם?
4. "חכם מה הוא – אומר, רשע מה הוא – אומר". על מה זה מרמז?
5. "מה העדות... אשר ציווה ה' אלוקינו אתכם". האם במילה "אתכם" הוציא עצמו מן הכלל, ומה גורסים בירושלמי?
6. רשע: "לי ולא לו, אילו הי' שם". מדוע שינה מסדר ההגדה מלשון המכילתא, בלשון נוכח: "לי ולא לך אילו היית שם"?
7. "יכול מראש-חודש": למה שיהי' מר"ח?
8. "יכול מבעוד יום": למה שיהי' מבעוד יום?
9. "בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך": באיזה זמן זה?
10. אם אין לו מצה האם חייב לספר ביציאת מצרים?
11. מה הסברה המחייבת?
12. "מתחילה עוץ" היו אבותינו". מתי?
13. "ועכשיו": מדוע לא כותב ואחר-כך, מהו ועכשיו?
14. "והיא שעמדה": צריך להגביה הכוס ולכסות הפת כן כתב האריז"ל". מה הוא מנהג בית הרב לעשות קודם? ומה הוא הנימוק לכך?

תשובות |

1. סדר המקראות (לפי רש"י בסוף פ' "בא"): תם, רשע, שאינו יודע לשאול, חכם.
2. חכם, תם, שאי"ל, רשע.
3. מזכירים כדרך חכמתם, חכם ואחריו רשע – שגם הוא חכם ומתוך זדון ליבו מרשיע – ואחריו תם – שיש בו קצת חכמה לשאול...
4. רמז: האדם, מה שהוא ומהותו הוא מגלה באמירתו. ופירושו כך: "חכם, מה הוא" – חכם מה שהוא, "אומר" – דהיינו מגלה.
5. על כורחך שאינו מוציא עצמו מן הכלל, כיון שאומר "אלוקינו", וכוונתו במילה "אתכם", כלומר: אתם שיצאתם ממצרים שהי' הדבר אליכם. ובירושלמי מובאת הגרסא, "אותנו" במקום "אתכם" וכן הוא בהגדה הראשונה שבדפוס.
6. כנראה מפני כבוד המסובין עשה מסדר ההגדה שינוי זה.
7. כמו שגם משה רבנו ע"ה סיפר לבני ישראל מר"ח.
8. מפני שאז הוא זמן עבודת הפסח שהזכיר בכתוב לפני זה.
9. בשעה שאכילת מצה ומרור היא מצווה, דהיינו בלילה הזה.
10. לדעת כמה מהראשונים פטור. ולכמה דעות חייב.
11. משום שלכמה דעות יצא ידי חובת זכירת יציאת מצרים בקידוש קודם שהובא לפניו מצה ומכאן מוכח שיש חיוב גם כשאין מצה.

שאלות |

תשובות |

15. מה הוא סדר ההיגיון בזה, ומדוע הקדים אדה"ז תיבת "להגביה הכוס"?
16. "והיא שעמדה", מה הפירוש?
17. "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו". על מי הכוונה - "שלא אחד", והיכן מצינו שעמד עלינו לכלותינו?
18. "צא ולמד", מה הפירוש (מהיכן תצא, ומה תלמד)?
19. מהיכן דרשו שיעקב ירד למצרים אנוס, ומה הוא: ע"פ הדיבור?
20. "ויגר שם - כי כבד הרעב", מהיכן למדים שלא ירד יעקב להשתקע במצרים, ומהי השייכות ל"כי כבד הרעב"?
21. "דם ואש ותמרות עשן...", מה הקיף אדה"ז בחצאי עיגולים, ומדוע?
22. היכן צריך להטיף מהכוס? מה שואל ע"כ הרבי? ומה המנהג בפועל?
23. מדוע א"א לתרץ שאמירת דצ"ך עד"ש וכו' נכלל בעשר מכות, וכוונתו של אדה"ז שגם שם צריך לשפוך?
24. "ויכוון...", הרי אין דרכו של אדה"ז בסידורו לבאר מה יכוון, ומדוע פה מבאר?
25. דצ"ך עד"ש באח"ב: מה צריך לעשות כשאומר תיבות אלו, ומתי מוסיף יין בכוס (לפני השפיכה או אחרי)?
22. אדה"ז כתב, להטיף באמירת "דם, ואש, ותמרות עשן". והרבי שואל, מדוע לא כתב כמו בשו"ע שלו, להטיף גם בסימנים? ומנהגנו למעשה, להטיף גם בסימנים.
23. כי אם כך הי' לו לומר: "ג שפיכות ולא ג'.
24. מפני שאמרו רז"ל: "אין מברכין על כוס של פורעניות".
25. באמירת ג' תיבות אלו ישפוך ג' שפיכות, ורק אח"כ מוסיף יין.
12. בימי תרח ומלפניו.
13. הקירוב אומנם הי' בימי אברהם אבינו ע"ה, אבל מכיון שהפעולה נמשכת גם עתה, לכן מחויבים גם אנו להודות על זה. ומשום-כך אומר "ועכשיו" ולא ואח"כ.
14. מנהג בית הרב: מכסים את הפת ורק אח"כ מגביהים הכוס. מתאים למה שאומר בסיום פיסקא זו: "יעמיד הכוס ויגלה הפת". וכן בפיסקא: "לפיכך", מקדים כיסוי הפת להגבת הכוס.
15. מכיון שכיסוי הפת הוא כדי שלא יראה בושתו, לכן נכון שלא יראה גם הגבת הכוס, ובפרט שלא נמצא טעם לדחות כיסוי הפת לאחמ"כ. ומה שכתב אדה"ז "להגביה" כו' "ולכסות", כי כאן בא להשמיענו החידוש שכתב האריז"ל, שהוא הגבת הכוס.
16. "והיא", ההבטחה, היא "שעמדה".
17. על פרעה, כי בתחילה גזר על הזכרים ואחר-כך אמר, "אריק חרבי תורישמו ידי" (דהיינו, לכלות לגמרי).
18. פירוש: צא מעניין מצרים שהנך עוסק בו עתה, ולמד מסיפורי לבן ויעקב.
19. כמאמר רז"ל במסכת "שבת": "ראוי הי' יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל". "על פי הדיבור", דגירת: "גר יהי זרעך".
20. מהמילים: "כי כבד הרעב", משמע שכשיעבור הרעב יחזרו לנעוץ, הרי שלא ירדו להשתקע.
21. את התיבות: "ויכוון", לפי שאין דרכו לבאר מה שיכוון, וכאן הוכרח בזה.

רְבֵן גְּמִלְיָאֵל הָיָה אוֹמֵר,
 כָּל שְׂלֵא אָמַר שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא
 יְדֵי חוּבְתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:
פֶּסַח. מִצָּה. וּמְרוֹר:

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח הַמִּקּוּם עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִמְרָתָם זָבַח פֶּסַח הוּא לִי, אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֵת בְּתֵינוּ הִצִּיל, וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

נוטל הפרוסה בידו ויאמר:

מִצָּה זֹאת שֶׁאֲנִי אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שְׂלֵא הַסְּפִיק בְּצִקָּת שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ, עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מִלֶּךְ הַמַּלְכִּים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְאָלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאכְלוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת, כִּי לֹא חָמֵץ, כִּי גִרְשׁוֹ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכֹלוּ לְהַתְּמָהּ, וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

נוטל המרור בידו ויאמר:

מְרוֹר זֶה שֶׁאֲנִי אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁמִּרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה, בַּחֲמֹר וּבִלְבָגִים וּבְכָל עַבְדָּה בְּשׂוּדָה; אֶת כָּל עַבְדָּתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפֶרֶךְ:

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעַבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלִבְדָּה גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמִּצְרַיִם, אֲלֵא אַף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם. שֶׁנֶּאֱמַר: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אֶתְנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְתָּנוּ:

כספה את הפת, ויגביה את הכוס ואוחזו בידו עד סיום ברכת אשר גאלנו:

לְפִיכֶם אֲנַחְנוּ חַיִּים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדְרֵה, לְבַהֵר, לְעַלֶּה וּלְקַלֵּם, לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, אֵת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֹהִים, הוֹצִיאֵנוּ מֵעַבְדוֹת לְחַרוֹת, מִיַּגְוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה. וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ, הַלְלוּ אֵת שֵׁם יְיָ. יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִמְזִנְחַ שְׁמוֹשׁ עַד מְבוֹאוֹ מִהַלֵּל שֵׁם יְיָ. רַם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ, עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. מִי כִּי אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיהֵי לְשִׁבְתָּהּ. הַמְּשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ. מְקַיְמֵי מַעְפָּר דָּל, מַאֲשֵׁפֵת יָרִים אֶבְיוֹן. לְהוֹשִׁיבֵי עַם נְדִיבִים, עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ. מוֹשִׁיבֵי עַקְרַת הַבַּיִת, אִם הַבָּנִים שְׁמִיחָה. הַלְלוּיָהּ:

כְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בַּיַּת יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז. הֵיטָה יְהוּדָה לְקַדְשׁוֹ, יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו. הֵיטָה רָאָה וַיִּנָּס, הַיְרֵדוֹן יִסַּב לְאַחֹר. הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים, גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֹאן. מַה לָּךְ הַיָּם כִּי תִנּוֹם, הַיְרֵדוֹן תִּסַּב לְאַחֹר. הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים, גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֹאן. מְלַפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ, מְלַפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הַהֶפְכִי הַצּוֹר אַגַּם מַיִם, חֲלֹמֵיִשׁ לְמַעֲיָנוּ מַיִם:

כְּרוֹךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֵת אַבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעֵנוּ לְיִלְלָהּ הַזֶּה לְאַכְל בּוֹ מִצָּה וּמְרוֹר, כִּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אַבוֹתֵינוּ יִגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלְרִגְלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקַרְאֵתֵנוּ לְשָׁלוֹם, שְׁמִיחִים כְּבָנֵי עֵינֶךָ וְשִׂשְׁיִים בְּעַבְדוֹתֶיךָ, וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים) אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן, וְנוֹדָה לָךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתֵּנוּ וְעַל פְּדוּתֵנוּ נִפְשָׁנוּ. כְּרוֹךְ אַתָּה יְיָ גָאֵל יִשְׂרָאֵל.

ומברך ושותה בהסיבה:

כְּרוֹךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

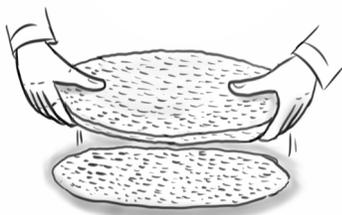

רְחִיצָה

ואחר כך נוטל ידיו ומברך על נטילת ידים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

מוֹצֵיא – מַצָּה

מוֹצֵיא ויקח המצות כסדר שהניחם הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצֵיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ:

מַצָּה ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית להשמט מידו, ויברך על הפרוסה עם העליונה טרם ישברם, ברכה זו. ויכוין לפטור גם כן אכילת הכריכה שממצה השלישית,

וגם אכילת האפיקומן יפטור בברכה זו:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

ואחר כך יבצע כזית מכל אחד משתיהן, ויאכלם ביחד בהסיבה:

רחצה, מוציא, מצה: / שואל ומשיב

שאלות |

1. "מצה זו...": מה הוא מנהג בית הרב ב"מצה זו", "מרור זה"?
2. מדוע צריך בעל ההגדה לפרש ב"מצה זו" על אופן הגאולה שהייתה במהירות וכו' ולא מסתפק ב"על שום שלא הספיק בצקת" וגו' ?
3. "לפיכך אנו חייבים להודות...": מהיכן עד היכן מגביהים הכוס לפי מנהג בית הרב?
4. מדוע צריך להגביה הכוס כל משך זמן זה?
5. כמה שבחים מונה כאן, מה הוא השבח העשירי, וכנגד מה הם?
6. "ונאמר לפניו הללוי" – הללויי": מדוע אין מברכים על הלל זה?
7. מדוע קורין אותו 'מיושב' ולא 'מעומד' כמצוותו?
8. "ברוך אתה... אשר גאלנו": ברכה זו היא במקום מה?
9. "ויברך ושותה בהסיכה": מה הוא הטעם שעל כל כוס מד' כוסות מברך ברכה בפני עצמה, ואילו ברכה אחרונה, רק על הכוס האחרונה?
10. מה הכוונה במילים, "למועדים", "לרגלים", "מן הזבחים", "ומן הפסחים"?
11. "מן הזבחים ומן הפסחים", "במוצאי שבת מן הפסחים ומן הזבחים": מה הוא הטעם לשינוי זה (מסתם יום למוצש"ק)?
12. מדוע על "רחצה" מברכים "על נטילת ידיים"?
13. מוציא: מדוע מברך תחילה "המוציא", ואחר-כך, "על אכילת מצה" – שהיא מצוות היום?

תשובות |

1. באמירת "מצה זו", לאחוז המצות, השני והשלישית (ע"י המפה שעליהם) ולהניח ידיו על המרור והכורך עד "על שום" השני. ובאמירת "מרור זה", מניח יד ימין על המרור ויד שמאל על החזרת.
2. משום שרק בזה יובן מה שגאולת אבותינו מחייבת לאכול מצות, על שהגאולה הייתה במהירות כל כך עד שלא הספיק כו'.
3. מגביה הכוס, ואוחזו עד שמסיים "ונאמר לפניו הללוי". ומעמידו על השולחן וחוזר ומגביהו לברכת "אשר גאלנו".
4. כי אין אומרים שירה אלא על היין.
5. ט' שבחים, ושבח העשירי הוא, "ונאמר לפניו הללוי": בסך הכל י' שבחים, כנגד עשר לשונות של שבח שאמר דוד בתהילים וגדול שבכולם "הללוי" שכולל 'שם' ו'שבח' בבת אחת.
6. ב' טעמים: א] לפי שמפסיקין בו בסעודה. ב] לפי שאינו אלא כקורא בתורה.
7. לפי שכל מעשה לילה זה הוא דרך חירות.
8. ברכה זו היא במקום ברכת "שעשה ניסים".
9. כי כל אחד מד' כוסות חשוב מצווה ודרך חירות בפני עצמו ואין נפטר בברכת השני. אבל לעניין ברכה אחרונה, אפילו היסח הדעת אין מזקיק לברכה זו שתהא אחר האכילה ושתי, ויכול להמתין עד שיהא נמלך לאכול או לשתות ויברך אחריהם ויפטור גם את זו.
10. "למועדים": ר"ה ויוהכ"פ (ראש-השנה ויום-הכיפורים). "ולרגלים": פסח, שבועות וסוכות.

שאלות |

14. מדוע אין מברכים "שהחיינו" על מצוות מצה (ב' טעמים, ומדוע הטעם השני צריך עיון גדול)?
15. "הפרוסה בין שתי השלמות": מדוע צריך שלימות, ובשביל מה 'הפרוסה'?
16. "מצה": מצה בזמן הזה, מדאורייתא או מדברי סופרים?
17. מה הם הב' שמות 'עצמיים' ו'פנימיים' שבהם נקראת ה'מצה שמורה'?
18. כיצד חילק אדמה"ז, בין הלילה הראשון לשני בעניין השמות?
19. כיצד הסביר הרבי האמצעי חילוק הנ"ל (מה הנפק"מ)?
20. "ולא יבצע מהן": מדוע לא יבצע אחרי ברכת "המוציא"?
21. "ויכוון לפטור ג"כ אכילת הכריכה... וגם אכילת האפיקומן": ומשום הכי, מה צריך להיזהר בינתיים?
22. אם-כן, מדוע בין אכילת הכריכה ל'אפיקומן' לא נזהרים בהפסק שיחה?
23. "על אכילת מצה - מרור": מדוע לא מברכים, ללאכול מצה - מרור?"
24. "ואח"כ יבצע כזית מכ"א משתיהן ויאכלם ביחד ובהסיכה": מה זאת אומרת "ביחד", ומה הוא הטעם לכך?

תשובות |

1. "מן הזבחים: חגיגה (הבאה קודם הפסח כדי שיהא נאכל על השובע). ואח"כ, "ומן הפסחים".
11. כי במוצאי-שבת, שאין החגיגה באה בערב פסח שחל להיות בשבת, "נאכל שם מן הפסחים" ואח"כ "ומן הזבחים" - כי החגיגה תבוא למחרתו.
12. כי זו היא נטילת ידיים לסעודה.
13. "מוציא" ואח"כ "מצה", כי 'תדיר' ו'שאינו תדיר', 'תדיר' קודם.
14. א' כי די לו בברכתו "והגיענו הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור".
- ב' כי כבר אָמְרו בקידוש. וטעם זה צריך עיון גדול, דא"כ צריך הי' לכוון ב"שהחיינו" דקידוש גם על "מצה", ועל דרך "שהחיינו" דקריאת-מגילה שצריך לכוון על משלוש-מנות והסעודה.
15. כי כמו בכל יו"ט, חייב לבצוע על 'לחם-משנה' ובפסח מוסיף עליהם עוד מצה פרוסה משום 'לחם עוני'.
16. מצה גם בזמן הזה דאורייתא.
17. א' 'מיכלא דמהימנותא' - מאכל של אמונה. ב' 'מיכלא דאסוותא' - מאכל של רפואה.
18. 'מיכלא דמהימנותא', לילה הראשון. 'מיכלא דאסוותא', לילה שני.
19. כשהרפואה מביאה לאמונה, הרי הי' חולה. אלא שאח"כ נתרפא ומודה לה' על רפואתו.

משא"כ הרפואה הבאה ע"י האמונה - היינו שמלכתחילה אינו בא לידי חולי.

20. כדי שתהא ברכה על השלימה.
21. ולכן נזהרים בינתיים משיחה שלא מעין הסעודה.
22. משום שאכילת האפיקומן, חומרא יתירה הוא.
23. מפני שמוציא גם אחרים השומעים.
24. "ביחד" דהיינו, שיכניסם לפיו בבת אחת. והטעם, שלא יהא 'הפסק' בין הברכה דאכילת מצה - לאכילת כזית השייך לה...

מָרוֹר

ואחר כך יקח כזית מרור, ויטבל בחרוסת, וינער בחרוסת מעליו כדי שלא יתבטל טעם המרירות, ויברך ברכה זו:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר:

וּיֹאכְלֵנוּ בְּלֹא הַסִּיבָה:

פּוּרָךְ

ואחר כך יקח מצה ג' וחזרת עמה כשיעור כזית, ויטבול בחרוסת ויכרכם ביחד ויאמר זה:
כֵּן עָשָׂה ה' לִּי בְּזַמַּן שִׁבִּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹשָׁן קַיִים: הָיָה פּוּרָךְ פֶּסַח מִצָּה וּמָרוֹר
וְאוֹכֵל בְּיַחַד. כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: עַל מִצְוֹת וּמִדְּוָיִם יֵאָכְלֶהוּ.

ואוכלם ביחד [ובהסיבה. טוש"ע סימן תע"ה. הגה"ה מסידור אדמו"ר בעל צ"צ ז"ל]:

שֵׁלַח עוֹרֶךְ

ואחר כך אוכל ושותה כדי צרכו. ויכול לשתות יין בין כוס ב' לג':

צָפוֹן

ואח"כ יקח האפיקומן ויחלקו לכל בני ביתו, לכל אחד כזית. ויזהר שלא ישתה אחר אפיקומן. ויאכל בהסיבה. וצריך לאכלו קודם חצות:

בִּרְכַּת

ואח"כ מוזגין כוס שלישי ואומר עליו ברכת המזון:

"בִּרְכַּת הַמְּזוֹן".

ברך

ואחר כך מוזגין לו כוס שלישי ואמר עליו ברכת המזון:

א שיר המעלות בשוב אדני את-שיבת ציון היינו כהלמום: ב אז ימלא שחוק פינו ולשונינו רנה אז יאמרו בנזים הגדיל אדני לעשות עם אלה: ג הגדיל אדני לעשות עמנו היינו שמוחים: ד שובה אדני את שביתנו באפיקים בנגב: ה הורעים ברמעה ברנה יקצרו: ו הלוך ילך ובכה נשא מושך-הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתינו:

א לבני קרה מזמור שיר יסודתו בהררי קדש: ב אוהב יי שערי ציון מכל משכנות יעקב: ג נבכדות מדבר בך עיר האלהים סלה: ד אזכיר רחב ובכל לידעי הנה פלשת וצור עם פוש זה ילד שם: ה ולציון יאמר איש ואיש ילד בה והוא יכונה עליון: ו יי יספר בכתוב עמים זה ילד שם סלה: ז ושירים כהילים כל מעיני בך:

אברכה את יי בכל עת תמיד תהלתו בפי: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם: תהלת יי ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם תללויה:

קודם מים אחרונים יאמר פסוק זה:

זה חלק אדם רשע מאלהים ונחלת אמרו מאל:

ואחר שוטף קצות אצבעותיו במים (מים אחרונים) ויאמר פסוק זה:

וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יי:

אם מברכין בזימון אומר המברך:

רבותי נברך:

וענין המסובין: ידי שם יי מברך מעתה ועד עולם:

וחזור המברך: יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם:

המברך אומר: ברשות קרנן ורבנן רבותי נברך שאכלנו משלו:

וענין המסובין: ברוך שאכלנו משלו ובטובו היינו:

ואם הם עשרה (או יותר): נברך אלהינו שאכלנו משלו:

וענין המסובין: ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו היינו:

ומי שלא אכל עונה: ברוך אלהינו ומברך שמו תמיד לעולם ועד:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם הן את העולם בלו בטובו הן בהסדר
 וברחמים הוא נותן להם לכל בשר כי לעולם תסוד: ובטובו הגדול
 עמנו תמיד לא הסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד: בעבור שמו הגדול
 כי הוא אל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל ברייתיו אשר ברא
 באמר פותח את-ידך ומשביע לכל-חי רצון: ברוך אתה יהוה הן את
 הכל:

נודה לך יהוה אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ המדה טובה ורחבה
 ועל שהוצאתנו יהוה אלהינו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים
 ועל ברייתך שהתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו ועל הקך שהודעתנו
 ועל חיים הן וחסד שהוננתנו ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו
 תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל יהוה אלהינו אנהנו מודים לך ומברכים אותך ותברך שמך בפי
 כל חי תמיד לעולם ועד: בכתוב ואכלת ושבעת וברכת את יהוה
 אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך: ברוך אתה יהוה על הארץ ועל
 המזון:

רחם יהוה אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן
 כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש
 שנקרא שמך עליו: אלהינו אבינו רוענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו
 והרחנו לנו יהוה אלהינו מהרה מכל-צרותינו: ונא אל-תצריבנו יהוה
 אלהינו. לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם כי אם לידך המלאה
 הפתחה הקדושה והרחבה שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד:

בשבת: רצה והחליצנו יהוה אלהינו במצותך ובמנוחת יום השביעי השבת הגדול
 והקדוש הנה כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת-בו ולגיה-בו
 באהבה במנוחת רצונך. וברצונך הניח לנו יהוה אלהינו שלא תהא צרה וטון ואנחה
 ביום מנוחתנו. והראנו יהוה אלהינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי
 אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא. ויגיע ויראה וירצה. וישמע ויפקד ויזכר. וזכרוננו ופקדוננו. וזכרון אבותינו. וזכרון משיח בן-דוד עבדך. וזכרון ירושלים עיר קדשך. וזכרון כל-עמך בית ישראל לפניך לפלטה לטובה. לתן ולחסד ולרחמים ולחיים טובים ולשלום. ביום חג המצות הזה. ביום טוב מקרא קדש הזה. וזכרנו יהוה אלהינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו בו לחיים טובים: ובדבר ישועה ורחמים חום וחנו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עינינו. כי אל מלך חסן ורחום אתה: ובגה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יהוה בנה ברחמינו ירושלים. אמן:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם האל. אבינו מלכנו. אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו. קדושנו קדוש יעקב רוענו רועה ישראל המלך הטוב והמטיב לכל בכל יום ויום. הוא היטיב לנו. הוא מטיב לנו. הוא יטיב לנו. הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד. לתן ולחסד ולרחמים. ולרחם הצלה והצלחה. ברכה וישועה. נחמה פרנסה וכלכלה ורחמים וחיים ושלום וכל-טוב ומכל-טוב לעולם אל יחסרנו: הרחמן הוא ימלך עלינו לעולם ועד: הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ: הרחמן הוא ישמחה לדור דורים ויתפאר בנו לעד ולנצח נצחים ויתחדר בנו לעד ולעולמי עולמים: הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד: הרחמן הוא ישבור על גלות מעל צוארנו והוא יוליכנו קוממויות לארצנו: הרחמן הוא ישלח ברכה מרבה בבית זה ועל שלחן זה שאכלנו עליו: הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא וזכור לטוב ויבשר-לנו בשורות טובות וישועות ונחמות: הרחמן הוא יברך את אבי מורי בעל הבית הזה ואת-אמי מורתני בעלת הבית הזה אותם ואת-ביתם ואת-זרעם ואת כל-אשר להם אותנו ואת-כל אשר לנו: כמו שבכך את אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מפל כל בן יברך אותנו (פי' ירחי) בלנו יחד בברכה שלמה ונאמר אמן:

מפורום למדו עליו ועלינו זכות שתהא למשמרת שלום ונשא ברכה מאת יהוה וצדקה מאלהי ישענו ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

בשבת: הַרְחֵמֵנו הוּא יִגְחֵלֵנו לַיּוֹם שֶׁבִּלּוֹ שֶׁבֶת וּמִנּוּחָהּ לַחֲנִי הָעוֹלָמוֹם:

הַרְחֵמֵנו הוּא יִגְחֵלֵנו לַיּוֹם שֶׁבִּלּוֹ טוֹב:

הַרְחֵמֵנו הוּא יִזְכֵּנו לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחֲנִי הָעוֹלָם הַבָּא. מִגְּדֵל יְשׁוּעוֹת מִלְּבֹו וְעֵשֶׂה הַסֵּד לַמְּשִׁיחַו לְדוֹר וּלְדוֹרָעוּ עַד עוֹלָם: עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְרֵאֵנו אֶת יְהוָה קִדְשׁוֹ כִּי אֵין מִחֲסוֹר לִירְאָיו: כַּפִּירִים רָשׁוּ וְרַעֲבֵנו וְדַרְשֵׁי יְהוָה לֹא יִחְסְרוּ כָּל-טוֹב: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: פִּוְחַת אֶת יְדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי הַצֹּון: בְּרוּךְ הַגֵּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְּטָחוֹ:

ומברך על הכוס ושונה בהסיבה:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

מוֹזֵגֵן כּוֹס רְבִיעִית וּפְתַחֵן חֲדַלַת לְכַבֵּד כְּמִסַּת אֱלִיהוּ הַנְּבִיא וְאוֹמְרֵן:

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֵל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ. וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ: כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נְהוֹי הַשָּׁמַיִם: שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם וְעַמְּךָ וְחֲרוֹן אַפְּךָ יִשִּׁיגֵם: תִּרְדָּף בְּאֵף וּתְשַׁמְדֵם מִתַּחַת שָׁמַיִם אֲדֹנָי:

מרור, כורך, שולחן-עורך, צפון, ברך / שואל ומשיב

שאלות

1. "מרור": מה הוא חיוב מרור בזמן הזה? ומדוע?
2. "ואח"כ יקח כזית מצה ויטבול בחרוסת וינער החרוסת מעליו כדי שלא יתבטל טעם המרירות ויברך ברכה זו": ברוך אתה... מדוע קודם יטבול ורק אח"כ יברך?
3. כיצד היו מטבלים את המרור בחרוסת בזמן הש"ס, ומדוע היום לא עושים כך, ולא משקעים כולו בחרוסת?
4. "כורך": "ואח"כ יקח מצה הג' וחזרת עמה כשיעור כזית ויטבול בחרוסת ויכרכם ביחד ויאמר זה": כן עשה הלל... מדוע אוכלים עוד הפעם כזית מרור עם מצה, ואומרים "כן עשה הלל"?
5. "שולחן עורך": "ואח"כ אוכל ושותה כדי צרכיו ויכול לשתות יין בין כוס ב' לג"': באיזה אופן אוכלים לפי מנהגנו?
6. מה אוכלים תחילה לפי מנהגנו, ומה היא הסיבה לכך?
7. ממה נזהרים ביותר בעת הסעודה, וכיצד נזהרים?
8. מה נזהרים שלא לעשות כשנוטלים מים אחרונים ואמצעיים, ומדוע?
9. האם מותר לאכול מהמינים של הקערה בסעודה, ומאילו מינים?
10. "צפון": "ואח"כ יקח האפיקומן ויחלקו לכל בני ביתו לכל אחד כזית ויזהר שלא

תשובות

1. מרור בזמן הזה שאין פסת, אינו אלא מדרבנן.
2. כדי לתכוף הברכה (שתהי' תיכף) לעשיית המצווה.
3. בזמן הש"ס הי' מצוי במרור 'קפא' (מן תולעת) ולכן היו משקעים המרור כולו בחרוסת, ועתה אין מצוי כזה במרור ולכן אין להשקיע כולו (אלא מקצתו משום מצווה זכר לטיט) כדי שלא לבטל טעם המרירות.
4. כי לדעת הלל הזקן, בזמן שיש פסח אינו יוצא אלא אם-כן כורך פסח מצה ומרור ואוכלן ביחד. בזמן שאין פסח אינו יוצא ידי חובת מצה - שהוא מן התורה - אלא אם אוכלה בפני עצמה. ואינו יוצא ידי חובת מרור - שתקנוהו חכמים זכר למקדש - אלא אם-כן כורכו עם מצה ואוכלן ביחד.
5. מנהגנו, אוכלים שלא בהסיבה.
6. מתחילים באכילת הביצה (שעל הקערה) וטובלה במי המלח - והוא זכר לאבלות חורבן בית-המקדש, שכשהי' קיים היו מקריבים ואוכלים פסח.
7. נזהרים ביותר ממצה שרוי' ולכן המצות שעל השולחן מכוסות, שמא יפלו עליהם מים. קודם ששופכים מים או משקים שמעורבים בהם מים, לכוס או קערה, בודקים שלא יהיו בכלי פירווי מצה.
8. למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר ידיו על שפתיו מחשש שרוי'.
9. החל מבוקרו של ערב פסח עד אחרי

שאלות |

- ייתה אחר אפיקומן ויאכל בהסיבה וצריך לאכלו קודם חצות": מה הוא שיעור אכילת האפיקומן ב'דיעבד' ומ'לכתחילה', ומדוע?
11. "ויזהר שלא ישתה אחר אפיקומן": [א] למה? [ב] מה הם ג' השאלות ששואל על-כך הרבי?
12. כיצד מפרש הרבי תיבת "ויזהר", ואיך על-ידי זה מתורצות כל הקושיות הנ"ל?
13. האם איסור זה (שלא ישתה אחר אפיקומן) הוא מעיקר הדין, ומה אומרים על מי שאכל ושתה?
14. "בִּרְךְּ": "ואח"כ מוזגין כוס שלישי ואומר עליו ברכת המזון": מה נשאל אדה"ז (אדמו"ר הזקן) ע"י בנו (אדמו"ר האמצעי) על דבר מים אחרונים שלפני ברכת המזון לעתיד לבא, ומה ענהו אדמו"ר הזקן?
15. עד היכן אוחזים הכוס מוגבה בברכת המזון?
16. היכן צריך המברך להגביה קולו בברכת המזון, ומדוע?

וקודם לה, ולכן כתבה סמוך וקודם לתיבות "ויאכל".

13. מעיקר הדין אין איסור. והאוכל ושותה (בליל ב') אין עליו כלום אלא שנמצא מוציא עצמו מכלל המהדרין ועובר על דברי חכמים שאמרו לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל.
14. בנו של אדה"ז שאלו: מה יהי עניין מים אחרונים לעתיד לבא כשיקויים מה שנאמר, "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"? ויענהו: ענינם אז יהי בנוגע לאלה שעסקו בענייני עולם בטהרה.
15. אוחז הכוס בידו, מוגבה, עד סוף "בונה ברחמי ירושלים אמן", אח"כ מעמידו, וחוזר ונוטלו לברכת "בורא פרי הגפן".
16. ב"יעלה ויבוא": המברך מגבי מעט קולו באמירת "זכרנו" כו' "ב' (בית דגושה) "לטובה" כו' "לטובה" (בית רפוי) "לברכה" כו' "לחיים טובים", וכל המסובין עונים "אמן" אחרי: "לטובה", "לברכה", "טובים".

תשובות |

- כורך' של סדר השני (בחול"ל) אין אוכלים מכל המינים הנכללים בחרוסת ומרור.
10. בדיעבד בכזית יצא, ולכתחילה טוב לאכול שני כזיתים, אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עם הפסח. וכן הוא מנהג בית הרב.
11. [א] שלא יבטל טעם האפיקומן. [ב] 1) אם-כן, הי' לו להזהיר שלא יאכל אחר האפיקומן ובפרט שאכילה חמורה מן השתי"ז? 2) הי' צריך לומר, "ואסור לשתות" או "ואין לשתות" אחר אפיקומן, ומה הוא פירוש "ויזהר" שלא ישתה? 3) אזהרה זו הי' לו לכתוב אחר גמר דיני אכילת האפיקומן, כיון שזמנה אח"ז.
12. וי"ל: פירוש ויזהר שלא ישתה, היינו ע"י שישתדל שלא יהי צמא. ובזה מובן כל הנ"ל: [א] לא הוצרך להזהיר על אכילה, כיון שבלאו הכי האפיקומן צריך להיות נאכל על השובע. [ב] לא בא להשמיענו דין איסור אכילה ושתי' אחר האפיקומן, כי מקום הדינים הוא בשו"ע ולא בסידור ורק הנהגות הסדר בא להשמיענו, שישתה באופן שלא יצמא אח"כ. ג] מובן שזהירות זו זמנה היותר אחרון הוא סמוך לאכילת האפיקומן

הַלֵּל - נִרְצָה

לא לנו, יי, לא לנו, כי לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד, על חֲסִדְךָ, על אַמְתְּךָ. לָמָּה יאמרו הגוֹיִם, אֵיךָ נָא אֱלֹהֵיהֶם, וְאֱלֹהֵינוּ בְּשָׁמַיִם, כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה. עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב, מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. פֶּה לָהֶם וְלֹא יִבְרָו, עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ. אֲזַנָּיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ, אֵף לָהֶם וְלֹא יִרְחִוּוּ. יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְיִשוּן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ, לֹא יִהְיוּ בְּגִרְוֹנָם. כְּמוֹתֵם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בְּטֶחַ בְּהֶם. יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּיָי, עֲזָרָם וּמְגִנָּם הוּא. בֵּית אֱהָרֹן בְּטַחוּ בְּיָי, עֲזָרָם וּמְגִנָּם הוּא. יֵרָא יי בְּטַחוּ בְּיָי, עֲזָרָם וּמְגִנָּם הוּא:

יי זָכְרֵנוּ יְבָרְךָ, יְבָרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, יְבָרְךָ אֶת אֱהָרֹן, יְבָרְךָ יֵרָא יי, הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים. יִסַּף יי עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם. בְּרוּכִים אַתֶּם לְיָי, עֲשֵׂה שְׁמַיִם וְאָרֶץ. הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לְיָי וְהָאָרֶץ נְתוּן לְבָנֵי אָדָם. לֹא הַמֹּתִים הַלְלוּיָהּ וְלֹא כָּל יְרֵדֵי דוּמָה. וְאִנְחָנוּ נְבָרְךָ יְהִי, מַעֲשֵׂה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ: אֶהְבְּתִי כִי יִשְׁמַע יי אֶת קוֹלִי, תַּחֲנוּנֵי. כִּי הִטָּה אֲזַנּוֹ לִי, וּבִצְמִי אֶקְרָא. אֶפְפוּנֵי חֲבֵלֵי מוֹת, וּמִצְרֵי שְׁאוֹל מִצְאוּנֵי, צָרָה וְגִוּוֹן אֶמְצָא. וּבִשְׁם יי אֶקְרָא, אֲנִי יי מִלְטָה נִפְשִׁי. חֲנוּן יי וְצַדִּיק, וְאֱלֹהֵינוּ מְרַחֵם. שְׁמֹר פֶּתָאִים יי, דַּלְתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ. שׁוּבֵי נִפְשֵׁי לְמִנוּחֵיכֶי, כִּי יי גָּמַל עֲלֵיכֶי. כִּי חִלְצָתָ נִפְשֵׁי מִמּוֹת, אֶת עֵינֵי מִן דְּמָעָה, אֶת רַגְלֵי מִדְּחִי. אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יי, בְּאֶרְצוֹת הַחַיִּים. הֶאֱמַנְתָּ כִּי אֲדַבֵּר, אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד. אֲנִי אִמְרַתִּי בְּחַפְזִי, כֹּל הָאָדָם כֹּזֵב:

מָה אֲשִׁיב לְיָי, כֹּל תִּגְמוּלוּהֵי עָלֵי. כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם יי אֶקְרָא. נְדַרִי לְיָי אֲשַׁלֵּם נְגִדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. יָקָר בְּעֵינֵי יי, הַמּוֹתָה לְחַסִּידָיו. אֲנִי יי כִּי אֲנִי עֲבַדְךָ, אֲנִי עֲבַדְךָ בְּוֹ אַמְתְּךָ, פִּתְחָתָ לְמוֹסְרֵי. לְךָ אֲזַבַּח זִבְחַ תוֹדָה, וּבִשְׁם יי אֶקְרָא. נְדַרִי לְיָי אֲשַׁלֵּם, נְגִדָה נָא לְכָל עַמּוֹ. בְּחֶצְרוֹת בֵּית יי, בְּתוֹכֵי יְרוּשָׁלַיִם, הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּ אֶת יי כֹּל גּוֹיִם, שְׁבַחְוָהוּ כֹּל הָאֲמִיִּם. כִּי גִבֹר עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ, וְנֶאֱמַת יי לְעוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

הודו לַיִן כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
 יֹאמֶר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
 יֹאמְרוּ נָא בֵּית אֱהָרֹן כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:
 יֹאמְרוּ נָא יְרֵאֵי יי כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:

מִזֶּן הַמַּצָּר קָרָאתִי יְהוָה, עָנְנִי בְמִרְחֵב יָהּ. יי לִי לֹא אֵירָא, מִהַ יַעֲשֶׂה לִי אָדָם, יי לִי בְּעוֹזְרֵי, וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאֵי. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיַּי, מִבְּמַטְח בְּאָדָם. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיַּי, מִבְּמַטְח בְּנִדְיָבִים. כָּל גּוֹיִם סָבְבוּנִי, בְּשֵׁם יי כִּי אֲמִילֵם. סְבוּנִי גַם סָבְבוּנִי, בְּשֵׁם יי כִּי אֲמִילֵם. סְבוּנִי כַּדְבָרִים, דַּעֲכוּ כְּאִשׁ קוֹצִים, בְּשֵׁם יי כִּי אֲמִילֵם. דָּחָה דְחִיתַנִּי לְנֶפֶל, וַיַּי עֲזָרְנִי. עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה, וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלֵי צְדִיקִים, יְמִין יי עֲשֶׂה חֵיל, יְמִין יי רֹמְמָה, יְמִין יי עֲשֶׂה חֵיל. לֹא אֲמוֹת כִּי אֶחְיֶה, וְאֶסְפֵּר מַעֲשֵׂי יְהוָה. יִסֹּר יִסְרְנִי יְהוָה, וְלִמְנוֹת לֹא נִתְּנָנִי. פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָקָה, אָבֹא בָם, אוֹדֶה יְהוָה. זֶה הַשַּׁעַר לַיַּי, צְדִיקִים יָבֹאוּ בוֹ. אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתַנִּי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתַנִּי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אָבוֹן מֵאִסוּ הַבּוֹנִים לְרֹאשׁ פְּנֵה. מֵאֵת יי הִיְתָה זֹאת הַיָּא נִפְלְאוֹת בְּעֵינַיִנוּ. מֵאֵת יי הִיְתָה זֹאת הַיָּא נִפְלְאוֹת בְּעֵינַיִנוּ. זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה יי נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ. זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה יי נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ.

אָנָּה יי, הוֹשִׁיעָה נָא: אָנָּה יי, הוֹשִׁיעָה נָא:
 אָנָּה יי, הַצְּלִיחָה נָא: אָנָּה יי, הַצְּלִיחָה נָא:

בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יי, בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יי. בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יי, בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יי. אֵל יי וַיֵּאָר לָנוּ. אֶסְרוּ חַג בַּעֲבַתִּים עַד קַרְנוֹת הַמְּזִיבֶת. אֵל יי וַיֵּאָר לָנוּ. אֶסְרוּ חַג בַּעֲבַתִּים עַד קַרְנוֹת הַמְּזִיבֶת. אֵלֵי אַתְּהָ וְאוֹדֶךָ, אֵלֵהִי אֶרְוֹמְמוֹךְ. אֵלֵהִי אֶרְוֹמְמוֹךְ. הוֹדוּ לַיַּי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ. הוֹדוּ לַיַּי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ:

יְהַלְלוּךָ יי אֱלֹהֵינוּ (על) כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וְחַסִּדֶיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכֹל עֲמֻךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּרִנָּה יוֹדוּ וְיִבְרְכוּ, וְיִשְׂבְּחוּ וְיִפְאָרוּ, וְיִרְמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ, וְיִקְדִּישׁוּ וְיִמְלִיכוּ אֶת שְׁמֹךָ, מִלְּפָנָיו. כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נֶאֱמָה לְזַמֵּר, כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל:

הודו ליי כי טוב	כי לעולם חסדו.
הודו לאלהי האלהים	כי לעולם חסדו.
הודו לאדני האדנים	כי לעולם חסדו.
לעשה נפלאות גדלות לבדו	כי לעולם חסדו.
לעשה השמים בתבונה	כי לעולם חסדו.
לרוקע הארץ על המים	כי לעולם חסדו.
לעשה אורים גדלים	כי לעולם חסדו.
את השמש למקושלת ביום	כי לעולם חסדו.
את הירח וכוכבים למקושלות בלילה	כי לעולם חסדו.
למפה מצרים בבכוריהם	כי לעולם חסדו.
ויצא ישראל מתוכם	כי לעולם חסדו.
בגד חזקה ובזרוע נטויה	כי לעולם חסדו.
לגזר ים סוף לגזרים	כי לעולם חסדו.
והעביר ישראל בתוכו	כי לעולם חסדו.

כי לעולם חסדו.	ה	ונער פֿרעה וְחילוּ בַיָּם סוּף
כי לעולם חסדו.		לְמוֹלֵךְ עִמּוֹ בַּמִּדְבָּר
כי לעולם חסדו.		לְמַנְה מְלָכִים גְּדֹלִים
כי לעולם חסדו.		וַיַּהַרְג מְלָכִים אֲדִירִים
כי לעולם חסדו.		לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
כי לעולם חסדו.		וְלַעֲוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן
כי לעולם חסדו.	ו	וַנִּתֵּן אֶרְצָם לְנַחֲלָה
כי לעולם חסדו.		נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ
כי לעולם חסדו.		שֶׁבְשִׁפְלָנוּ זָכַר לָנוּ
כי לעולם חסדו.		וַיַּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ
כי לעולם חסדו.		נָתַן לָחֶם לְכֹל בָּשָׂר
כי לעולם חסדו.	ה	הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם

נִשְׁמַת כָּל חַי תִּבְהַךְ אֶת שְׁמֶךָ, יי אֱלֹהֵינוּ, וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפְאֵר וְתִרְוַמֶם זָכְרֶךָ, מְלַכְנוּ, תְּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל, וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ, פּוֹדֶה וּמוֹצִיל וּמַפְרִיֵּם וְעוֹנֶה וּמְרַחֵם בְּכָל עַת צָרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֵלָּא אַתָּה. אֱלֹהֵי הַרְאִשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים, אֱלֹהֵי כָּל בְּרִיּוֹת, אֲדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת, הַמְהַלֵּל בְּרַב הַתְּשַׁבְּחוֹת, הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בַּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַיִּי הַנְּהָ לֹא גָנוּם וְלֹא יִישָׁן הַמְּעוֹרֵר יְשָׁנִים וְהַמְּקִיץ נִרְדָּמִים, וְהַמְּשִׁיחַ אֱלָמִים וְהַמְּתִיר אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים. לָךְ לְבַדְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים. אֵלֹהֵינוּ מְלֵא שִׁירָה בַיָּם, וְלִשְׁוֹנֵנוּ רִנָּה בְּהַמּוֹן גְּלִיו, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח בְּמִרְחַבֵי רַקִּיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת בְּשִׁמּוֹשׁ וּבְצִרְחָה, וְיָדֵינוּ פְּרוֹשׁוֹת בְּנִשְׁרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת פְּאִילוֹת אֵין אֲנַחְנוּ מְסַפְּקִים לְהוֹדוֹת לָךְ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְלִבְרַךְ, אֶת שְׁמֶךָ עַל אַחַת, מְאֵלָּה, אֱלֹפֵי אֱלָפִים וְרַבֵי רַבָּבוֹת פְּעָמִים,

הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו מלפנים. ממצרים גאלתנו, יי אלהינו, מבית עבדים פדיתנו, ברעב זנתנו ובשבע כלכלתנו, מחרב הצלתנו ומדבר מלטתנו, ומחלים רעים ונאמנים דליתנו. עד הנה עזרנו ורחמנו ולא עזבונו חסדיך, ואל תטשנו, יי אלהינו, לנצח. על כן אברים שפלתגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו ולשון אשר שמת בפינו הו הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויגדישו וימליכו את שמך מלגנו. כי כל פה לך יודה, וכל לשון לך תשבע, וכל עין לך תצפה, וכל ברה לך תכרע, וכל קומה לפניך תשתחנה, וכל הלכות יראוך, וכל קרב וכליות זמרו לשמך, כדבר שפתוב, כל עצמתי תאמרנה, יי, מי כמוך מצייל עני מחזק מגנו ועני ואביון מגזלו. מי ידמה לך ומי ישנה לך ומי יעריך לך האל הגדול, הגבור והנורא, אל עליון, קנה שמים וארץ. נהלך ונשבחך ונפאריך ונברך את שם קדשך, כאמור לדוד, ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו:

האל בתעצמות עזך, הגדול בכבוד שמך, הגבור לנצח והנורא בנוראותיך, המלך היושב על כסא רם ונשא:

שוכן עד מרום וקדוש שמו. וכתוב, רננו צדיקים ביי, לישרים נאווה תהלה. בפי ישרים תתרום, ובדברי צדיקים תתברך, ובלשון חסידים תתקדש, ובקרב קדושים תתהלל:

ובמקלות רבות עמך בית ישראל, ברנה יתפאר שמך, מלגנו, בכל דור ודור, שגן חובת כל היצורים לפניך, יי אלהינו ואלהי אבותינו, להודות להלל לשבח, לפאר לרום להדר לכהר, לעלה ולקלם על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך, משיחך:

ובכו, ישתבח שמך לעד מלגנו, האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ, כי לך נאה, יי אלהינו ואלהי אבותינו, לעולם ועד. שיר ושברה, הלל וזמרה, עז וממשלה, נצח, גדלה וגבורה, תהלה ותפארת, קדשה ומלכות, ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. ומעולם ועד עולם אתה אל: ברוך אתה יי אל מלך גדול ומהלל בתשבחות. אל ההודאות. אדון הנפלאות. בורא כל הנשמות. רבון כל המעשים. הבוחר בשיירי זמרה. מלך יחיד חי העולמים:

הנוהגין לומר פזמונים אין להפסיק בהם בין ברכה זו ובין ברכת הכוס
אלא מיד אחר כך יברך על כוס ד':

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ושוטה בהסיבה:

ברכה אחרונה על הגפן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשְּׂדֵה וְעַל
אֶרֶץ הַמְּדֵה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְחִלָתָ לְאֲבוֹתֵינוּ לְאֹכֹל מִפְּרִיָהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטוֹבָה.
רַחֵם נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל
מִזְבְּחֶךָ. וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ.
וְשִׂמְחֵנוּ בָּהּ וּנְבָרְכְךָ בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָהּ. (בשבת וְרִצָּה וְהַחֲלִיצֵנוּ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיט הַזֶּה):
וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בַּיּוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה כִּי אַתָּה יְיָ טוֹב וּמִטִּיב לְכָל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאֶרֶץ
וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן.

ברכת בר"נ על שאר משקין:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נִפְשוֹת רַבּוֹת וְחֹסְרוֹנָן עַל כָּל מַה שְּׁבִרְאַתָּ
לְהַחֲיֹת בָּהֶם נִפְשׁ כָּל חַי. בְּרוּךְ חַי הָעוֹלָמִים:

ואחר כך יאמר:

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּירוּשָׁלַיִם:

כוסו של אליהו - הלל נרצה / שואל ומשיב

שאלות

1. היכן הוא מקום מזיגת כוסו של אליהו, ומי מוזגו?
2. מה הוא טעם מזיגת כוס זה?
3. **"מוזגין כוס ד' ופותחין הדלת ויאמר: 'שפוך חמתך...'"**
4. מדוע מוזגין כוס ד' קודם אמירת "שפוך חמתך"? "ופותחין את הדלת".
5. מה הוא מנהג בית הרב כאן?
6. לשם מה פותחים את הדלת?
7. מה הוא הקשר בין אמירת "שפוך חמתך" ל"לא לנו"?
8. **"הלל נרצה"**
9. מה הפירוש "נרצה"?
10. מה הפירוש "הלל" (ב' פירושים)?
11. מה אומר אדמו"ר הזקן בליקוטי תורה על עניין הזמן שתקנו אמירת "הלל"?
12. ב"הודו לה' כי טוב - כי לעולם חסדו", איך מנהגנו?
13. **"יהללוך ה' אלקינו (על) כל מעשיך"**. איך צריך להיות על-פי הגהת כ"ק אדמו"ר, ומה הוא המקור לשינוי זה?
14. **"הודו לה' - הודו לא-ל השמיים"**
15. הלל סתם נקרא הלל המצרי. מדוע?
16. כמה פסוקים של הודאה להשם יתברך יש ב(סוף) הלל זה? וכנגד מה הם?
17. איך נקרא הלל זה בדרשת רז"ל? ומדוע?

תשובות

1. בהגדה כתוב שיש למוזגו לאחר ברכת המזון, אך מנהגו של הרבי למוזגו תמיד לפני ברכת המזון. והטעם העיקרי לכך כפי שאמר בעצמו: "עדיף להקדים רגע מהנדרש, מאשר לאחר. ועוד, שהרי יש בכלל מאתיים מנה - והרי אני עוסק בגאולה, ומוטב לזרז זאת". כ"ק אדמו"ר הי' מדקדק למוזג בעצמו כוס זה, ומדור לדור דקדקו האדמו"רים בזה.
2. טעם כוס זה - כי אליהו הוא המעיד שישראל מקיימים מצוות מילה המעכבת בפסח כמו שנאמר, "וכל ערל לא יאכל בו". וכן כתוב שבבילה זה מלו ישראל עצמם.
3. כי ד' כוסות הם כנגד ד' כוסות של פורעניות שעתיד הקב"ה להשקות את אומות העולם, ואנו אומרים: בזה הכוס הננו משלימין המצווה, לכן עשה מה שהבטחתנו ושפוך חמתך גו'.
4. (כשחל בחול לוקחים מנורת נרות דולקים ו) הולכים לפתוח כל הדלתות שבין החדר שבו עורכים הסדר ורשות הרבים (או החצר), ואומרים "שפוך..." והשלוחים אומרים אותו אצל הדלת. קרה ואדמו"ר בעצמו, בלוויית אחד מבני ביתו, הלך לפתוח הדלת - ואז גם הוא אמר שפוך חמתך גו' אצל הדלת. בחזירת השלוחים, מתחילים "לא לנו".
5. כדי לזכור שהוא ליל שימורים ואין מתיראין משום דבר ובזכות אמונה זו יבוא משיח וישפוך הקב"ה את חמתו על הגויים.
6. כלומר, שפוך גו' ואע"פ שאין אנו ראויים - לא לנו ה' לא לנו כי אם לשמך גו'.

שאלות |

15. מה הכניס רבנו הזקן בסידורו מול פסוקים הנ"ל, ומה זה בא להשמיענו?

16. "נשמת כל חי". מי ייסד תפילה זו, והיכן זה מרומז?

"הנוהגים לומר פזמונים אין להפסיק בהם בין ברכה זו ובין ברכת הכוס אלא מיד אח"כ יברך על כוס ד":

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי הגפן: ושותה בהסיבה ברכה אחרונה על הגפן"

17. "הנוהגים לומר פזמונים". מה הוא מנהג בית הרב?

18. מדוע "אין להפסיק בהם"?

19. "אלא מיד אח"כ יברך". לכאורה זה כפל לשון אחר שאמר "אין להפסיק בהם"?

20. ואח"כ יאמר: לשנה הבאה בירושלים: כמה פעמים צריך לומר זאת?

21. מה הוא מנהג בית הרב לעשות אחר אמירת "לשנה הבאה"?

| תשובות

7. פירוש נרצה - אם עשה כסדר הזה הוא מרוצה לשמיים.

8. פירש רבנו הזקן: הלל - הוא לשון שבת. וגם לשון בהילו נרו.

9. שזהו זמן התגלות אמת ה' שמלמעלה למטה, שלמעלה הוא יש ולמטה הוא אין.

10. הגדול מקריא "הודו... כי לעולם חסדו", וכל המסובין עונים אחריו: "הודו... כי לעולם חסדו", "יאמר נא ישראל...". והוא חוזר ואומר עמהם "הודו... חסדו", ואח"כ מקריא: "יאמר נא ישראל...". והם עונים אחריו "הודו... חסדו, יאמרו נא בית אהרן...". וכן בפסוק "יאמרו נא יראי ה'": "ובכל פעם אחר יאמר נא... אומרים "הודו... כי לעולם חסדו".

11. "יהלוך ה' אלקינו - כל מעשיך", ולא "על" כל מעשיך. וכהגהת אדמו"ר הצמח-צדק על הסידור שלו.

12. כי בסתם הלל לא כתיב ב"י "נותן לחם לכל בשר" והיינו דבר גדול, והלל דכתיב ב"י נקרא הלל הגדול.

13. יש בו כ"ו פסוקים של הודאה להשי"ת כנגד שם המיוחד.

14. בדרשת רז"ל נקרא הלל הגדול על-שם "כי גדול ה' ומהולל מאוד".

15. אדמו"ר הזקן הכניס בסידורו האותיות יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א, מול פסוקים הנ"ל. ובא להשמיענו שכוונה זו שייכת לרבים.

16. יש אומרים ששמעון בן שטח ייסד אותו ורמז שמו למפרע: שוכן עד, מי ידמה, עד הנה, ואילו פינו, נשמת.

17. בבית הרב אין נוהגים לאומרם.

18. לפי שאינם אלא מנהג ותקנת חכמים הייתה לגמור הלל וברכת השיר על כוס ד'.

19. י"ל שמדגיש הטעם: מפני מה אין להפסיק, כי צריך לברך מיד, כנ"ל.

20. רק פעם אחת.

21. אחר אמירת לשנה הבאה בירושלים, האדמו"ר מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו לבקבוק, וכל המסובין מנגנים בשעה זו הניגון שעל הפסוק: א-לי אתה ואודך - מעשרת הניגונים של רבנו הזקן

סוגיות נבחרות ממסכת פסחים

יחידות לימוד מסודרות לפי דינים
-הלכה יומית-
מסכת "פסחים" - "ערבי פסחים"
פרק עשירי
עמודים: צ"ט-ק"ט

עם משימות ומבחנים לתלמיד
לצד טקסט הגמרא המקורי
עם פירוש רש"י - רשב"ם ותוספות

עבודה בגמרא - פסחים - צ"ט. (1)

מ: מתני', "ערב פסחים" עד: גמ', "אמר מר זוטרא"
הדיון היומי: איסור אכילה בערב פסח

מילים חדשות בארמית:

תרגם את המילים הארמיות! העזר בתרמילון!

_____ (1) מאי איריא	_____ (5) אפילו תימא
_____ (2) אפילו נמי	_____ (6) התם... הוא דאסיר
_____ (3) לא צריכא	_____ (7) שרי
_____ (4) הני מילי	_____ (8) נמי אסור

תרמילון:

אפילו תאמרן דברים אלו אמורים | אפילו... גם כן | מה שייך - מדוע דווקא
שם, הוא שאוסר | מותר | גם אסור | לא נצרכה (משנתנו להיאמר)

שאלות הכנה והכוונה - עבודה עצמית:

1. קרא את המשנה היטב ועיין בפירוש רש"י, רשב"ם ותוס' ולאחר-מכן, השב על השאלות הבאות:

- איך גורסים, "ערב פסחים" או "ערבי פסחים"?
- איך יותר נכון לגרוס לכאורה? נמק תשובתך!
- אם-כן, איך נסביר את הגרסה המונחת לפנינו? (תוס' ד"ה "ערב פסחים", ב' הסברים)
- מה הפירוש, "סמוך למנחה" (איזה זמן זה)?

ה. איזה איסור חל מאז, ועד מתי הוא נמשך?

ו. מדוע אסור, ואיזה סוג איסור הוא זה (דאורייתא/דרבנן/או חומרה בעלמא)?

ז. על מי חל איסור זה?

ח. מה הפירוש, "עד שיסב" (רש"י)

ט. לאילו פריטים חייבים גבאי הצדקה לדאוג ל"עני המתפרנס מן הצדקה" (רשב"ם)

י. ומה הדין אם הוא עני המתפרנס מן התמחוי" (רשב"ם)

2. קרא את הגמרא מ: "מאי איריא" ... עד: "אוכל והולך עד שתחשך", והשב:

א. על מה חולקים רבי יהודה ורבי יוסי בברייתא (ירושלמי, פסחים)?

ב. מה היא הסברה של רבי יהודה?

ג. לפי זה, מה מיותר במשנתנו, לומר?

ד. מדוע זה מיותר?

3. קרא את הגמרא מ: "אמר רב הונא..." עד: "משום חיובא דמצה מודה", עם רש"י ורשב"ם, והשב:

א. מתי אומר רבי יוסי "אוכל ושותה עד שתחשך", ומתי לא?

ב. מדוע יש חילוק בין ערב פסח לערבי שבתות?

ג. מה הוא החיוב של מצה? (רשב"ם)

ד. אם-כן, מדוע נצרכה משנתנו להיאמר (בשביל מה)?

4. קרא את הגמרא מ: "רב פפא אמר... " עד: "נמי אסור", עם פירוש רש"י ורשב"ם, והשב:

א. "אפילו תימא", מה נאמר? (רש"י) _____

ב. מאיזה זמן אסור לאכול לפי משנתנו, וממתי אסור לפי רבי יהודה? (רשב"ם) _____

ג. התבונן, מה ההבדל בין "סמוך למנחה", ל-"מן המנחה"?! _____

ד. אם-כן, מה מוסיף רב פפא על דברי רב הונא (לפי מה שענית בתשובה 4)? _____

5. קרא את הגמרא מ: "ובערב שבת..." עד: "עד שתחשך", עם פירוש רש"י ורשב"ם, והשב:

א. העתק את דברי הברייתא! " _____ "

ב. כמה זה, "מתשע שעות ולמעלה"? _____

ג. לפי זה, מדוע לא יסתדרו דברי רב פפא? _____

ד. אם-כן, סכס! לפי מי תסתדר משנתנו (רבי יוסי או רבי יהודה)? נמק! _____

הבנת הסוגיה:

6. לפניך מילות מפתח מתוך הסוגיה, תרגם אותם בצד שמאל וציין מימין את המהלך: **ראיה/קושיה/תירוץ** וכו':

_____ מאי אריא... אפילו...נמי:

_____ דתניא: לא יאכל אדם...:

_____ אמר רב הונא לא צריכא...:

_____ רב פפא אמר אפילו תימא...:

_____ ובער"ש ש...שרי, והתניא...:

עבודה בגמרא - פסחים - קח: (2)

מ: גמ', "ואפילו עני שבישראל" עד: "שמע מינה"
הדיון היומי: הסבה

מילים חדשות בארמית:

1. מתח קו בין המשפט הארמי לתרגומו בעברית!

- איתמר משמיה דר"נ
- ולא פליגי
- הא בתרתי כסי קמאי
- הא בתרתי כסי בתראי
- אמרי לה להאי גיסא
- תרי כסי קמאי בעו הסיבה
- דהשתא הוא דקא מתחלא חירות
- מאי דהוה הוה
- ההיא שעתא דקא הויא חירות
- דאכתי עבדים היינו קאמר
- השתא דאיתמר הכי ואיתמר הכי
- אידי ואידי בעו הסיבה
- פרקדן לא שמיה הסיבה
- איבעיא להו
- תלמיד אצל רבו מאי
- כי הוינן בי מר
- זגינן אבירכי דהדדי
- כי אתינן לבי רב יוסף
- אמר לן לא צריכיתו
- כי תניא האי, בשוליא דנגרי
- מיסב - אין. לא מיסב - לא
- שמע מינה בעי הסיבה
- וזה בשתי כוסות אחרונות.
- זה בשתי כוסות ראשונות.
- נאמר משמו של רב נחמן.
- בשעה זו היא שיש בה חירות.
- אלו ואלו צריכות הסיבה.
- שעדיין עבדים היינו אומר.
- ולא נחלקו.
- אמרו זאת לצד זה.
- שתי כוסות הראשונות צריכות הסיבה
- מה שהיה היה
- כי עכשיו הוא שמתחילה חירות.
- עכשיו שנאמר כך ונאמר כך.
- נשאלה להם ללומדים.
- כאשר היינו בפסח אצל אדוני (רבה).
- כאשר באנו לבית רב יוסף
- שכיהא אין שמה (אינה נחשבת) הסיבה.
- למד ממנה, צריך הסיבה.
- תלמיד אצל רבו, מה דינו (לעניין הסיבה).
- כאשר שנינו אותה בשולייט הנגרים שנינו.
- היינו נשענים זה על ברכיו של זה
- אמר לנו, אין אתם צריכים
- מיסב, כן יצא. לא מיסב, לא יצא

שאלות הכנה והכוונה – עבודה עצמית :

1. גמ': "ואפילו עני שבישראל" ... עד: "ולא פליגי". עיין על כך ברש"י ורשב"ם והשב:

- א. על מה דנים כאן? _____
- ב. מצה, צריך הסיבה? _____
- ג. מדוע? _____
- ד. מרור, צריך הסיבה? _____
- ה. מדוע? _____
- ו. יין, צריך הסיבה? _____

2. גמ': "ולא פליגי" ... עד: "פרקדן". עיין תרגום רבינו חננאל ומפרשים (רש"י ורשב"ם) והשב:

- א. היכן (באלו כוסות) חולקים הדעות אם יין צריך הסיבה או לא? _____
- ב. מה היא הסברה לצד א' (שתי כוסות ראשונות)? _____
- ג. מה היא הסברה לצד ב' (שתי כוסות אחרונות)? _____
- ד. כמו מי ההלכה? _____
- ה. מדוע? _____

3. גמ': "פרקדן" ... עד: "אשה אצל בעלה". עיין רש"י ורשב"ם והשב:

- א. מה הפירוש "פרקדן"? _____

ב. האם זה נחשב הסיבה? _____

ג. פרט עוד דברים שלא נחשבים הסיבה? _____

ד. מה היא הסכנה המוזכרת כאן? _____

ה. על מה מוזכרת סכנה זו, האם לגבי אכילה על צד ימין או לגבי שכיבה? הוכח תשובתך! _____

4. גמ': "אשה אצל בעלה"... עד: "שמע מינה". עיין רש"י ורשב"ם והשב:

א. מה הוא דין אשה רגילה כשהיא ליד בעלה לעניין הסיבה? _____

ב. מדוע? (רשב"ם)? _____

ג. איזו אשה רשאית להסב ליד בעלה? _____

ד. מה הוא הגדר של אשה חשובה לפי דעתך? _____

ה. מה הוא דין, בן אצל אביו? _____

ו. מדוע שואלת הגמרא: "תלמיד אצל רבו מאי", ולא קובעת מיד הלכה כמו בבן? _____

ז. מה היא הראייה הראשונה לשאלה זו? _____

ח. מה היא הראייה השנייה לשאלה זו? _____

ט. מה הפירוש: "מורא רבך כמורא שמיים", ומהיכן למדים זאת? (רשב"ם). _____

י. מה הוא דין, "שמש אצל רבו", ומהיכן מדייקים זאת? _____

עבודה בגמרא - פסחים - קח: (3)

מ: גמ', "ואמר רבי יהושוע בן לוי" עד: "דהוי להו כולהו רביעית"
הדיון היומי: ד' כוסות

מילים חדשות בארמית:

(1) מתח קו בין המשפט הארמי לתרגומו בעברית!

• זה וזה (שתי הלשונות).	• והוא דאשתי
• ואתה אמרת.	• רובא דכסא
• והוא ששתה (הוא עצמו).	• מיתיבי
• אומרים (משיבים).	• קתני מיהת
• את רוב הכוס.	• ואת אמרת
• שנינו על כל פנים.	• אמרי
• מהו... שאמר.	• אידי ואידי
• מקשים הלומדים (מן הברייתא).	• חד שיעורא הוא
• שיעור אחד הוא.	• מאי ... דקאמר
• כולן יחד (שיעור של)	• לכל חד וחד
• לכל אחד ואחד.	• דהוי להו
• הרי הן.	• כולהו רביעית

שאלות הכנה והכוונה – עבודה עצמית:

2. גמ': "ואמר ר' יהושע בן לוי" ... עד: "שאף הן היו באותו הנס". עיין על כך ברש"י ורשב"ם והשב:

א. איזה דין אמר ר' יהושע בן לוי? _____

ב. מה היא הסברה שהביא לדין לזה? _____

ג. כנגד מה ג' כוסות ראשונות, וכנגד מה כוס ד' (רש"י)? _____

ד. מהיכן מוכיחים שאף הן היו באותו הנס (רש"י)? _____

ה. היכן עוד מצינו שאף הן היו באותו הנס (רש"י)? _____

3. גמ': "אמר רב יהודה אמר שמואל" ... עד: "והוא דאשתי רובא דכסא". עיין רש"י ורשב"ם והשב:

א. מה הוא השיעור של ד' כוסות הללו לפי דברי רב יהודה (רש"י)? _____

ב. איך מכונה שיעור זה בלשונו של רב יהודה? _____

ג. את מה מכנים "כוס יפה" (רשב"ם סוף ד"ה הנ"ל)? _____

ד. לפי דעתך, מדוע נקראת כוס כזאת "כוס יפה"? _____

ה. מה הפירוש: "שתאן חיי" (רש"י)? _____

ו. מה הדין אם שתאן חיי? _____

ז. מה הפירוש: "שתאן בבת אחת" לפי רש"י?

ח. מה הפירוש: "שתאן בבת אחת" לפי הרשב"ם (דיבור המתחיל: "ונראה לי דהכי פירוש")?

ט. עיין בתוס' ד"ה "בבת אחת", כמו מי הוא מפרש, ומהיכן מדויק זאת?

י. מה הדין אם שתאן בבת אחת?

יא. מה הפירוש: "השקה מהן לבניו ולבני ביתו" לפי הרשב"ם? ומה הדין?

יב. כיצד מפרש רבא את הדין: "שתאן חי יצא"?

יג. מדוע, "ידי יין יצא", ואילו "ידי חירות" לא יצא? (עיין רש"י ורשב"ם)

יד. כיצד מפרש רב את הדין: "שתאן בבת אחת יצא"?

טו. מה הפירוש: "ידי יין יצא, ידי ארבע כוסות לא יצא"? (עיין רש"י ורשב"ם)

טז. כיצד מפרש רב נחמן בר יצחק את הדין: "השקה מהן לבניו... יצא"?

4. גמ': "מיתבי" ... עד: "דהוי להו כולהו רביעית". עיין רש"י ורשב"ם והשב:

א. העתק את חלקה הראשון של הברייתא שהגמרא מציינת!

"

- ב. במה שונים דברי הברייתא מדברי שמואל שלפנינו? _____
- ג. האם שוני הדברים נוגע לדין? כיצד? (מה הנפק"מ בין "כוס יפה" ל"כדי רביעית") _____
- ד. לפי זה על מי קשה? _____
- ה. הגמרא משיבה: שכוונת שמואל באומרו "כדי מזיגת כוס יפה" הוא לכל אחד ואחד. לפי זה כיצד זה מתיישב עם לשון הברייתא "כדי רביעית"? _____

5. סכם את הדינים על-פי הטבלה הבאה:

הנדון:	הדין:
נשים בשתיית ד' כוסות:	
שיעור מזיגת היין בכוס אחת:	
שיעור מזיגת היין בכל ד' הכוסות:	
שתאן חי:	
שתאן בבת אחת:	
השקה מהן לבניו ולבנותיו את רוב הכוס:	
השקה מהן לבניו ולבנותיו את מיעוט הכוס:	

עבודה בגמרא - פסחים - קח: - קט. (4)

מ: גמ', "ואמר רבא מאי טעמא דר"י" עד: "אמר רבי יצחק"
הדיון היומי: ד' כוסות ושמחת הרגל

מילים חדשות בארמית:

1. מתח קו בין המשפט הארמי לתרגומו בעברית!

• שנאמר (שכתוב)	• מאי טעמא דר"י
• שנויה ברייתא.	• דכתיב
• מה טעמו של רב יהודה.	• תנו רבנן
• שנה רב יוסף.	• תניא
• שנו חכמים (בברייתא).	• ונשים במאי
• ונשים במה משמחין אותן.	• תני רב יוסף

שאלות הכנה והכוונה – עבודה עצמית:

2. גמ': "אמר רבא" ... עד: "אל תרא יין כי יתאדם". עיין על כך ברש"י ורשב"ם והשב:

- א. את דבריו של מי, בא רבא לפרש?

- ב. מה הוא בא לפרש בדבריו?

- ג. מאיזה פסוק הוא מביא לו ראייה?

- ד. מה היא הראייה?

3. גמ': "תנו רבנן" ... עד: "כדי שלא ישנו וישאלו" (השני). עיין רש"י ורשב"ם והשב:

א. מי חייב בארבע כוסות לפי הברייתא? פרט! _____

ב. על מי מהנ"ל, לא מסכים רבי יהודה שחייבים בארבע כוסות? _____

ג. מה היא סברת הברייתא, שגם התינוקות חייבים? (רשב"ם) _____

ד. מה היא סברתו של רבי יהודה? _____

ה. מה סובר רבי יהודה, שנוהגים לעשות במקום לתת יין? _____

ו. מה היא הסברה למנהג זה? _____

ז. מה זה "קליות" ומדוע נקראים כך? (רש"י) _____

ח. כיצד היו מכינים קליות אלו? (רשב"ם) _____

ט. על מי מסופר בגמרא (בתור "מעשה רב") שנהג כנ"ל? פרט את המסופר! _____

4. גמ': "תניא" ... עד: "בשביל תינוקות שלא ישנו". עיין רש"י ורשב"ם והשב:

א. מה הפירוש: "חוטפין מצות", לפי שתי הפירושים ברש"י? _____

ב. מה הוא הפירוש שמוסיף הרשב"ם על שתי הפירושים הנ"ל? _____

ג. מה הוא הפירוש שעליו אומר הרשב"ם: "ולי נראה"? _____

ד. מדוע דווקא פירוש זה נראה לו יותר נכון משאר הפירושים? _____

5. גמ': "תניא אמרו עליו..." עד: "כדי שיאכילו את בניהם". עיין רש"י ורשב"ם והשב:

א. מה הם הפעמים היחידות שבהם הורה רבי עקיבא לתלמידיו להפסיק הלימוד? _____

ב. מדוע בערבי פסחים, ממהרים לבוא (לשוב) מבית-המדרש? _____

ג. איך (באיזה אופן) דואגים שהתינוקות לא ישנו כלילה? (רש"י-רשב"ם) _____

ד. מדוע בערב יום-הכיפורים, ממהרים לבוא מבית-המדרש? _____

6. גמ': "ת"ר חייב אדם" עד: "אמר רבי יצחק".

א. מה הוא המקור לכך שחייב אדם לשמח את בניו ובני ביתו ברגל (ברייתא ופסוק)? _____

ב. במה משמח בניו וב"ב ברגל, לפי תנא קמא בברייתא? _____

ג. במה משמח בניו וב"ב ברגל, לפי רבי יהודה בברייתא? _____

ד. מה הוא ההבדל בין ארץ ישראל לבבל ובנוגע למי? _____

ה. עיין בתוס' ד"ה: "בא"י בכלי פשתן המגוהצין", והשב: מדוע יש הבדל בין בבל לא"י? _____

ו. עיין בדברי רבי יהודה בן בתירא בברייתא, וכתוב: מה החילוק בין זמן המקדש לזמן הזה

בעניין שמחת החג? _____

ז. מה הוא המקור והסיבה להבדל בין השמחה בזמן המקדש לשמחה בזמן הזה?

ריכוז נקודות וציונים – סוגיות ממסכת "פסחים":

	עבודה מס' 4	עבודה מס' 3	עבודה מס' 2	עבודה מס' 1	משימות:
סה"כ ממוצע ציון סופי:					משימה 1
					ציון סופי:
					משימה 2
					משימה 3
					משימה 4
					משימה 5
					משימה 6
	ציון:	ציון:	ציון:	ציון:	

מבחן כללי בגמרא "פסחים" פרק י' - ע"פ יחידה יומית

חלק א': דין אכילה בע"פ (צט:)

1. ממתי עד מתי נאסרה אכילה בערב פסח? _____

2. למי נאסרה אכילה זו? _____

3. מה החידוש של משנתנו, "ערב פסחים סמוך למנחה..." והא" "אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי"? _____

4. מדוע דחתה הגמרא את סברת רב פפא, שבערב שבת סמוך למנחה מותר לאכול? _____

חלק ב': דין הסבה בליל הסדר(קח).

5. היכן צריך הסיבה והיכן אין צריך הסיבה לדעת כולם? ומהו הטעם לכך? _____

6. מה היא צורת ההסבה הכשירה ומה היא הפסולה? ומדוע? _____

7. מי הם הפטורים מלהסב? ומדוע? _____

8. מי הם החייבים להסב? ומדוע? _____

חלק ג': דין ארבע כוסות (קח:-קט).

9. נשים חייבות בשתיית ד' כוסות. מדוע? ומה היא הראיה לכך? _____

10. מה הוא החילוק בין המושגים ההלכתיים; "כוס יפה" ו"רביעית"? _____

11. "השקה מהן לבניו ולבני ביתו", מתי יצא ומתי לא? ומי אומר זאת? _____

12. מה הם ב' הדברים שאמרו עליו על רבי עקיבא שנהג בהם בערב פסח? ומדוע נהג כך? _____

שער שלישי

הלכה

שאלות לשינון וחזרה
על הלכות הפסח
ע"פ מנהגי חב"ד

קובץ שאלות חזרה
- הלכות ומנהגי פסח -

מתוך
"שבח המועדים"

עמודים: 167-233

על-פי שו"ע הרב - חלק ג'

שאלות לשינון וחזרה על הלכות פסח

חלק א': דיני חמץ והכשרת כלים:

1. חמץ מהו?

2. מדוע אסור להשתמש בפסח בכלים שהשתמשו בהם לחמץ במשך השנה ולא הוגעלו?

3. מהו הכלל בהכשרת כלי?

4. איזה כלים אי אפשר להכשיר? פרט 5 סוגים!

5. כלי ששימושו באש (כגון שיפוד שצלו עליו חמץ) הטעון ליבון גמור, איך מלבנים?

6. כלי שבישל בו חמץ עם רוטב (מרק וכדומה) כשר בהגעלה בכלי ראשון. מה זה הגעלה?

7. ההלכה היא שכלי שצריך להכשירו בהגעלה יכול להכשירו בליבון קל במקום הגעלה, מה זה

ליבון קל?

8. מכיון שההגלה מפליטה רק את החמץ הבלוע בתוך דפנות הכלי ואינה מסלקת את החמץ הדבוק בכלי מבחוץ, מה בעיקר עליו לעשות כדי שיוכל להכשיר את הכלי? _____

9. כלים שרוצה להכשירם בהגעה לכבוד פסח, כמה זמן לפני ההגעה יפסיק להשתמש בכלים? _____

10. כשמכשיר כלים בהגעה, מה יעשה מיד לאחר שהכניסם ברותחין? _____

11. מתי הזמן האחרון של הגעלת והכשרת כלים לכבוד פסח? _____

12. על איזה מרהיטי הבית יש לחשוש ממגע של חמץ חם, ואיך ינקם לפסח? _____

חלק ב': דיני חודש ניסן וערב פסח:

1. ממתי מתחילים לעסוק בענייני פסח, ובמה עוסקים? _____

2. מהו העניין של מעות חיטים (קמחא דפסחא)?
3. מה נוהגים בקשר לתענית ולאמירת תחנון בחודש ניסן?
4. ידוע שבעת הקמת המשכן מר"ח ניסן עד י"ג ניסן הקריבו הנשיאים קרבנות כל יום נשיא אחר. איך מזכירים ענין זה בימינו?
5. איזה ברכה היא "ברכת האילנות" (על מה מברכים אותה ומה היא הברכה)?
6. מתי זמן בדיקת חמץ?
7. מה הן המקומות שצריכים לבדוק בהם אם יש חמץ?
8. מהו סדר בדיקת חמץ?
9. עד מתי סוף זמן אכילה והנאה מחמץ בערב פסח?
10. מהו סדר שריפת חמץ?
11. האם מנהגנו לומר "מזמור לתודה" בערב פסח (ובחולו של מועד)?
12. מה הם המלאכות המותרות והאסורות בערב פסח?

13. מה הם המאכלים האסורים בערב פסח (מלבד חמץ)?

14. מהי הזהירות המיוחדת שיש להיזהר בעת אפיית מצת מצווה (בערב פסח לאחר חצות)?

15. בזמן הזה שלא זכינו להקרבת קרבן פסח, מה יעשה?

חלק ג': דיני ליל הסדר:

1. מה הם הדברים שיש להכין מבעוד יום לכבוד ליל הסדר?

2. איך מסדרים את הקערה בליל הסדר על-פי מנהג חב"ד?

3. איך מעוררים בתינוקות את הסקרנות כדי שישאלו על המצה והמרור?

4. מי הם החייבים בארבע כוסות?

5. מה יותר עדיף – לשתות כוס מלאה ששיעורה רביעית או לשתות חצי כוס המכילה יותר

מרביעית?

6. מי הם החייבים בהסבה?

7. איך ומתי מסבים?

8. כשמברך "בורא פרי האדמה" על ה"כרפס", על איזה עוד מאכלים יכוון בברכה זו?

9. להלכה, שיעור אכילת ה"כרפס" הוא פחות מ"כזית". מדוע?

10. לכמה חתיכות חוצים את המצה ב"יחץ" (מעיקר הדין ועל-פי קבלה)?

11. איך מעוררים את הקטן לשאול "מה נשתנה"?

12. מי אומר "מה נשתנה"?

13. איך ינהג בעת אמירת הקטעים "מצה זו", "מרור זה"?

14. כשמברך "על אכילת מצה" על איזה אכילה נוספת יכוון?

15. כשמברך "על אכילת מרור", על איזה אכילה נוספת יכוון?

16. במה הייתה תקנת הלל לקיים מה שנאמר "על מצות ומרורים יאכלוהו"?

17. הנזהרים ממצה שרויה, ממה צריכים להיזהר בליל הסדר? (ג' עניינים) _____

18. עד מתי זמן אכילת אפיקומן, ומה אסור לעשות אחר כך? _____

שער רביעי
חסידות

שאלות לשינון וחזרה
על שיחות ומאמרים מעובדים

קובץ שאלות חזרה

-חסידות-

מתוך

"ליקוטי שיחות"

חלקים ג', י"ז

ושיחות קודש

תשכ"ד-תשכ"ה

שיחות קודש (1) | גם וטבע

פְּרִשֵׁת הַחֲדָשׁ נִפְתַּחַת בַּפְּסוּק: "הַחֲדָשׁ הִזָּה לָכֶם רֵאשׁוֹ הַחֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה".

בְּאִשֶּׁר מִתְבַּוְּנִים בַּפְּסוּק זֶה, מִתְעוֹרְרֵת שְׁאֵלָה: ה'אָבֹן-עֲזָרָא' כּוֹתֵב, שֶׁהַמִּשְׁג 'שָׁנָה' שִׁיָּד לַחֲמָה, שִׁסְיֹבֵב הַשְּׁמֵשׁ הוּא בְּמִשְׁדָּ שָׁנָה, וְהַעֲנִן שֶׁל 'חֲדָשׁ' שִׁיָּד לְלִבְנָה - שִׁסְיֹבֵב הַלִּבְנָה הוּא בְּמִשְׁדָּ חֲדָשׁ (29.5 יוֹם בְּעֶרְף). מִצַּד הַשְּׁמֵשׁ אִין כָּלֵל אֶת הַעֲנִן שֶׁל חֲדָשׁ - "אִין לְשִׁמְשׁ חֲדָשׁ כָּלֵל", וְכֵן מִצַּד הַלִּבְנָה אִין אֶת הַעֲנִן שֶׁל שָׁנָה - "אִין לְלִבְנָה שָׁנָה כָּלֵל", וְאִם-כֵּן קֹשֶׁה בְּצַד הַפְּסוּק אֹמֵר: "הַחֲדָשׁ הִזָּה . . . לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה" - הֲרִי אִין מִשְׁגָּ קִזָּה "חֲדָשִׁי - הַשָּׁנָה" - כִּי הַחֲדָשִׁים שִׁיָּכִים אֶף וְרַק לְלִבְנָה, וְהַשָּׁנִים שִׁיָּכִים אֶף וְרַק לַחֲמָה?

בְּכַדִּי לְהִבִּין זֹאת עֲלִינוּ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ: "הַחֲדָשׁ הִזָּה לָכֶם . . . מִשְׁבַּחַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ קִבַּע בּוֹ רֵאשִׁי-חֲדָשִׁים וְשָׁנִים, וּכְשֶׁבַחַר בְּיַעֲקֹב וּבְנֵי קִבַּע בּוֹ רֵאשׁ-חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֵלָה, שְׁבוֹ נִגְאָלוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבּוֹ עִתִּיּוֹן לְגְאֵל".

בְּעַל הַעֲקֵדָה' מִסְבִּיר אֶת דְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ כִּד: הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁנֵי סוּגֵי הַנְּהֻגוֹת: א) "הַנְּהֻגַת הַטָּבַע" - שֶׁהִיא הַנְּהֻגָה הַכְּלָלִית לְכָל הָעוֹלָם; ב) "הַנְּהֻגָה נִסִּית" שֶׁהִיא מִיְחַדָּת לְיִשְׂרָאֵל. וְ"מִשְׁבַּחַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ" - כִּשְׁה' בְּרָא אֶת הָעוֹלָם הַמִּתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע - קִבַּע בּוֹ רֵאשִׁי-חֲדָשִׁים רְגִילִים, וְרֵאשִׁי-שָׁנִים בְּחֲדָשׁ תִּשְׁרִי - שֶׁחֲדָשׁ זֶה קָשׁוֹר עִם הַנְּהֻגַת הַטָּבַע - שֶׁבְּחֲדָשׁ זֶה נִבְרָא הָעוֹלָם; וְכֹאשֶׁר "בַּחַר בְּיַעֲקֹב וּבְנֵי" - בַּחַר לָהֶם "רֵאשׁ-חֲדָשׁ שֶׁל גְּאֵלָה" בְּנִסּוֹ. נִיֶּסוֹן מִלְשׁוֹן 'נֶס', וְכִמוֹ שֶׁהִיא בְּפוּעַל שְׁבִנִּיסוֹן נִגְאָלוֹ וְעִתִּיּוֹתִים לְהַגְאֵל עַל-יְדֵי נִסִּים וְנִפְלְאוֹת.

בְּתוֹרַת-הַחֲסִידוֹת מְסַבֵּר כִּי לְכָל סוּג הַנְּהֻגָה יֵשׁ מַעְלָה: מִצַּד אֶחָד הַנְּהֻגָה הַנִּסִּית מְנַהֵג שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁבְּאִשֶּׁר ה' עוֹשֶׂה נֶס - כָּלֵם רֹאשִׁים אֱלֹקוֹת בְּצוּרָה הַכִּי גְלוּיָה; אֶף מִצַּד שְׁנֵי בַּהַנְּהֻגָה זוֹ יִשְׁנֵו גַם חֲסִרוֹן: אִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִזָּה מִתְנַהֵג דִּן קֹא עַל-יְדֵי נִסִּים וְנִפְלְאוֹת שֶׁמַּעַל לְגִדְרֵי הַטָּבַע, הִזָּה מְקוֹם לְטַעוֹת שְׂאוּלֵי ה' אֵינוֹ יָכֵל לְהַתְגַּלוֹת גַּם בְּלִבּוֹשֵׁי הַטָּבַע, וְכַבְּיֹבֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְהַטָּבַע 'אֵינָם מִסְתַּדְרִים' - וְהַגְלוּיֵי שֶׁל ה' מוֹתֵאפְשׁוֹר דִּן קֹא עַל-יְדֵי "שְׂדוּד מַעֲרֻכּוֹת הַטָּבַע", וְלִכֵּן דִּן קֹא בְּהַנְּהֻגָה טְבַעִית' מִתְנַהֵג (אֵלָא שְׂכָאן נִדְרָשֵׁת מַעַט הַתְּבוּנּוֹת) שֶׁגַם אֶת הַטָּבַע הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵג עַל-פִּי רְצוֹנוֹ, וְהוּא קִבַּע שֶׁתְּהִיָּה הַנְּהֻגָה טְבַעִית - "נִרַע וְקִצִּיר וְקָר וְחֹם וְקִיּוֹן וְחֶרֶף וְיוֹם וְלַיְלָה, לֹא יִשְׁבַּתוּ" (בְּמִלִּים אֲחֵרוֹת: 'נֶס' הוּא עֲנִינוֹ נַעֲלָה מַעַל לְגִדְרֵי הָעוֹלָם, וְהַנְּהֻגַת הַטָּבַע הוּא הַחֲדָרַת אֱלֹקוֹת בְּכָל פֶּרֶט וּפְרִט בְּעוֹלָם).

וְזֶה הַעֲנִין שֶׁל שָׁנִים (=חֲמָה) וְחֲדָשִׁים (=לִבְנָה): הַעֲנִין שֶׁל 'שָׁנָה' הוּא מִלְשׁוֹן 'שָׁנָה' (=חֹזֵר כָּל הַזְּמַן עַל עֲצָמוֹ) שֶׁזֶה הַנְּהֻגַת הַטָּבַע שֶׁהִיא כָּל הַזְּמַן חוֹזֵר עַל עֲצָמָה - "לֹא יִשְׁבַּתוּ", וְזֶה קָשׁוֹר עִם חֲדָשׁ תִּשְׁרִי שְׂאָז הוּא "רֵאשׁ-הַשָּׁנָה", וְאִזָּ גַם נִבְרָא הָעוֹלָם (=טָבַע). אֲבָל הַעֲנִין שֶׁל 'חֲדָשׁ' הוּא מִלְשׁוֹן 'הַתְּחַדְשׁוֹת', שֶׁזֶה הַנְּהֻגָה הַנִּסִּית, שֶׁגַם עֲנִינוֹ 'חֲדוּשׁ'. וְזֶה קָשׁוֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם "מוֹנִים לְלִבְנָה", וְלְחֲדָשׁ נִיֶּסוֹן - חֲדָשׁ הַנִּסִּים

והגאלה.

אך היות שנתבאר שבכל סוג הנהגה ישנה מעלה מיוחדת, לכן השלמות היא על-ידי חבור שני המעלות יחד: צריך שיהיה דןקא - "חדשי השנה" - שגם בהנהגה טבעית יהיה 'מרגש' אלקות בדיוק כמו בהנהגה נסית - שגם לגבי הטבע יהיה ברור ש"אין דבר עושה את עצמו", והכל הוא רק מכוחו של ה' שמהנה את הבריאה מאין ליש בכל רגע ורגע!

ובעבודת האדם: גם אצל יהודי ישנם שני הנהגות כמו 'נס' ו'טבע': ישנה את העבודה הטבעית - כאשר יהודי עושה על-פי שכל; וישנה את עבודת המסירות-נפש - שהיא מעל לשכל - כמו 'נס' שהוא מעל הטבע. וצריך לחבר את שני העניינים: מצד אחד מסירות-נפש היא הענין הכי נעלה; אך מאידך, גם העבודה הקשורה לשכל לא פחות חשובה, שאז אלקות חודרת בכחותיה הפנימיים - שכלו ורגשותיו [מחין ומדות], ולא רק שעושה איזה ענין והוא עצמו (שכלו ורגשותיו) נשאר 'מבחוץ'!

(מעובד מליקוטי-שיחות חלק י"ו, פרשת החודש)

שיחות קודש (2) | ארבעת הפנים

"כנגד ארבעה פנים דברה תורה: אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר?" "מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלקינו אתכם", ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן"; רשע מה הוא אומר? "מה העבודה הזאת לכם", "לכם" ולא לו. . ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים", "לי ולא לו, אלו היה שם לא היה נגאל".

הרבי שואל כאן כמה שאלות:

א. בעצם, מהו ההבדל הגדול בין שאלת החכם לשאלת הרשע, שהרי כמו שהרשע אומר "לכם" כך החכם אומר "אתכם"?

ב. אם הוא אכן בן "חכם" הראוי לשמו, מדוע באמת אינו יודע את "העדות והחקים והמשפטים"?

ג. מדוע בעל ההגדה בחר בתור תשובה לבן החכם דוקא את הדין של "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" - ברור, כי זה לא 'במקרה', ודוקא דין זה הנו התשובה ההולמת המסירה את כל ספיקותיו של הבן החכם!

ד. מהי פשר התשובה לבן הרשע "אלו היה שם לא היה נגאל" - שלכאורה זו לא תשובה לשאלתו, אלא סתם הקנטה בדברים?

והבאור בקל-זה: הבן החכם מיצג את הענין בעבודה של 'קבלת-על' (וכפי שמבאר בספר התניא פרק ל"ה בהגה"ה, ש'חקמה" היא ענין הבטול - שלא קים שום דבר מבלעדי ה'). ולכן החכם 'אינו מבין' מה הם "העדות והחקים והמשפטים": שהרי החלוק בין "עדות" "חקים" ו"משפטים" הוא, ש'משפטים' הם סוג המצוות שאפלו אם הם לא היו כתובים בתורה השכל היה מחייב אותם (כמו למשל מצות כבוד-אב-ואם); "עדות" הם מצוות כאלו שאחרי שונתבו - אזי אפשר להבינם בשכל (כמו המועדים, שלאחר שהתורה צותה עליהם - האדם יכל 'להבין' זאת בשכלו) ו"חקים" הם מצוות שהם נעלים לגמרי מנגד השכל כמו פרה-אדמה), ואם-כן, שואל הבן החכם, מהי בכלל החלקה הזו בין "עדות" "חקים" ו"משפטים" - הרי אם מקימים מצוות מתוך קבלת-על מה נוגע אם מבינים יותר או פחות, ואת כל המצוות יש לקיים מתוך קבלת-על ובאותה ההתמסרות!

ועל זה עונים לו: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" - אחת המצוות שמבטאת במיוחד את הענין של קבלת-על היא מצות פסח, שכל ענינה היא "אמונה" (ראה באריכות בשיחה הבאה), אך גם בזה רואים שהתורה רוצה שהמצוה תשאיר 'טעם' - שלכן "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" - כדי שישאר טעם

המזנה בפיו! זאת-אומרת שהתורה רוצה שלא יקנימו את המזנה רק מתוך קבלת-על - אלא שיסתברו למזנה ויחישו בה 'טעם'!

הבן הרשע לעמת זאת שואל שאלה הפוכה: הוא רוצה הכל 'להבין', ולכן הוא שואל: "מה העבודה הזאת לכם" - מדוע אתם עושים הכל ב"עבודה" - מלשון עבודות, כלומר מתוך בטול וקבלת-על?

ועל זה עונים לו: שבאמת "אלו הנה שם לא הנה נגאל" - שכל הענין של יציאת מצרים קשור (פנ"ל) לאמונה תמימה וקבלת-על - ובמצב כזה שרוצה הכל 'להבין' - אינו מתאים כלל להגאל ביציאת מצרים...

לקאורה קשה, מדוע הבן הרשע עומד ליד הבן החכם, ונדוקא ה"שאינו-יודע-לשואל" מקומו בסוף?

נתן לומר שאחת התשובות לכך היא, שעם הבן הרשע יש עוד שביב תקנה - שהרי לפחות יש 'הדברות' ('דיאלוג'). הוא שואל אמנם בהתרסה - אבל יש דו-שיח משתף, ויתכן שיצליחו בסופו של דבר להשפיע עליו ולקרבו לתורה ומצוות; אף ה"שאינו-יודע-לשואל" - כלל אינו פותח את פיו - הוא מניע את אותו אחד שאדיש וקר לגמרי לכל עניני אידישקייט, שאפלו אינו רואה לנכון 'להתעב' על כך...

(מעובד מליקוטי-שיחות ח"ג; שיחות-קודש תשכ"ד - תשכ"ה)

שיחות קודש (3) | חִמּוּץ וּמְצָה

הַרְמַב"ן בְּפָרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה פּוֹתֵב, כִּי כְמוֹ שֶׁבַח־הַסְּפּוֹת יֵשׁ אֶת הַחֵג הַרְאִשׁוֹן וְאַחֵר-כֵּן "חֹל-הַמּוֹעֵד" וּבָיִם הַשְּׂמִינִי "עֲצֵרֶת" - כֵּן גַּם בַּחג-הַפֶּסַח יִשְׁנֵנו הַחֵג הַרְאִשׁוֹן, וְאַחֵר-כֵּן יֵשׁ כְּעִין "חֹל-הַמּוֹעֵד" אַרְבֵּי שָׁהוּא (לֹא שֶׁבַעַה יָמִים, אֲלָא) שֶׁבַעַה שְׁבוּעוֹת, וּלְבַסּוֹף "עֲצֵרֶת" - חַג-הַשְּׁבוּעוֹת - מִתֵּן-תּוֹרָה. וְהִינוּ, שֶׁמַּחֵג-הַפֶּסַח וְעַד חַג-הַשְּׁבוּעוֹת הַפֶּל חַג אֶחָד אַרְבֵּי.

וְהַבְּאוּר בְּזֶה, שֶׁהָרִי הַתְּכָלִית שֶׁל יְצִיאַת-מִצְרַיִם הִיא מִתֵּן-תּוֹרָה - "כִּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה". אִךְ לְפִי-זֶה דְרוֹשׁ בְּאוּר: הִנֵּה מִתְאַיִם שֶׁהַמְצָאוֹת שֶׁל חַג-הַפֶּסַח וְחַג-הַשְּׁבוּעוֹת יִהְיֶה לָהֶם אִיזֶה דְמִיּוֹן וּמְכַנֶּה-מְזַשְׁתָּף, אִךְ לְפֹעֵל אֲנִי רוֹאִים דְבַר פְּלֵא: לֹא רַק שְׂאִין הֵם דּוּמִים, אֲלָא אַדְרַבָּה - הֵם הַפְּכִיִּים לְחֻלוּטִין - וּמִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה:

בַּפֶּסַח אֲמַרְתָּ הַתּוֹרָה: "שֶׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ", וְהַחִמּוּץ אֲסוּר בְּתְכָלִית - "לֹא יֵרָאֶה לָּךְ חִמּוּץ וְלֹא יֵרָאֶה לָּךְ שְׂאִר בְּכָל גְּבֻלְךָ", כְּלוֹמֵר: לְהַפְּךָ מִחִמּוּץ לְמִצָּה. וְהִנֵּה בְּשִׁבוּעוֹת אֲנִי מוֹצֵאִים דְבַר הַפּוּד: בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ, מְקוֹם שֶׁכָּל הַשְּׁנָה מְקַרְבִּים בּוֹ מִצָּה, כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה אֲמַרְתָּ: "כִּי כָל שְׂאִר וְכָל דְּבִשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לִי" - וְהִנֵּה בְּשִׁבוּעוֹת אֲמַרְתָּ הַתּוֹרָה לְהַבִּיא אֶת "שְׂתֵי הַלֶּחֶם" שֶׁמִּצְוֹתָם שִׁיְהִיו חִמּוּץ דּוֹקָא - "חִמּוּץ תֹּאפִינָה" - דְּהִינוּ לְהַפְּךָ מִמִּצָּה לְחִמּוּץ!

וְהַבְּאוּר בְּזֶה: גְלוּת מִצְרַיִם נִקְרָאת - "בּוּר-הַבְּרֻזִּל", כְּלוֹמֵר: בּוּר-הַתּוֹדָה שֶׁשֵּׁם מִתִּיכִים סוּגֵי מִתְּכֹת בְּכַדִּי לִיצֵר מִהֶם כְּלִי. מִשְׁמָעוֹת הַדְּבַר שֶׁכְּמוֹ שֶׁבְּכַדִּי לִיצֵר כְּלִי מִמִּתְּכֶת - יֵשׁ לְהַתִּיכוֹ קֶדֶם, וְרַק אִזּוֹ אֶפְשָׁר לִיצֵר מִמֶּנּוּ כְּלִי, כֵּן גַּם בְּכַדִּי לִיצֵר עִם שִׁיְהִיו 'כְּלִים' לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְלִהְיוֹת עִם ה' - יֵשׁ לְהַסִּיר קֶדֶם אֶת הַיְשׁוּת' וְהַגְּסוֹת הַמוֹנְעִים מִלְקַבֵּל עַל-מְלַכּוֹת-שְׂמִיִּם.

אַחֲרֵי שֶׁמִּסְתַּיִם שֶׁלֵּב ה' הַתּוֹדָה - מִתְחִילִים לִיצֵר' אֶת הַכְּלִי. וּבְזֶה יֵשׁ שְׁלֹשָׁה שְׁלִבִּים: (א) פֶּסַח - יְצִיאַת-מִצְרַיִם; (ב) סְפִירַת-הָעֵמּוּד; (ג) קַבְלַת-הַתּוֹרָה. בְּתַחֲלַת הַתְּהִלָּה יֵשׁ אֶת הַמְצָוָה שֶׁל אֲכִילַת מִצָּה וְהַשְּׁבַתַת הַחִמּוּץ, וְאֵלּוּ בְּסוֹף הַתְּהִלָּה מְגִיעָה מִצְוַת שְׂתֵי-הַלֶּחֶם הַקְּשׁוּרָה דּוֹקָא בְּחִמּוּץ, מִזֶּה שֶׁכָּל-זֹאת מְזַשְׁתָּף בְּמִצְוֹת אֵלּוּ שֶׁהֵם קְשׁוּרִים בְּדָגָן: הַזֶּה לְאוֹמְרִים: "אִין הַתִּינוֹק יוֹדֵעַ לְקִרּוֹת אַבָּא, עַד שִׁיִּטְעוּם טַעַם דָּגָן" - רַק כְּאִשֶׁר הַתִּינוֹק טוֹעַם טַעַם דָּגָן - וְנִקְסַת בּוֹ ה' דְּעַת" וּמְפִיר שִׁישׁ לוֹ אַבָּא, וְכֵן גַּם כְּאִשֶׁר עִם יִשְׂרָאֵל מִתְחִיל לְהִפִּיר בְּאִבּוֹ שֶׁבְּשִׂמּוּם - יִשְׁנֵם אֶת מִצְוֹת אֵלּוּ הַקְּשׁוּרִים בְּדָגָן, מִצָּה וּשְׂתֵי-הַלֶּחֶם - חִמּוּץ:

הַהִבְדֵּל בֵּין מִצָּה לְחִמּוּץ - בְּפִשְׁטוּת - הוּא, שֶׁאֲמֻנָם שְׁנִיָּהֶם מִדָּגָן, אִךְ הַמִּצָּה הִיא כְּמוֹ 'גֶּלֶם' דָּגָן, וְהַחִמּוּץ הוּא דָּגָן 'מְפִתָּח'. הַמִּצָּה הָרִי לֹא תִפְתָּח, וְאִין שְׂמִים בָּהּ מִלַּח וְכוּ', הַחִמּוּץ לְעִמְתָּה תּוֹפַח, וְעַל-יָדֵי-כֵן מְקַבֵּל 'טַעַם' וְהוּא מְתַבֵּל הַיֵּטֵב. הִנֵּה אֲמַר: הַמִּצָּה פְּרוּשָׁה הַפְּרָה בְּאַבָּא' (הַקְּב"ה) בְּאִפְּן שֶׁל 'גֶּלֶם' וְהַחִמּוּץ פְּרוּשׁוֹ

הפְּרָה וַיְדִיעָה מִבְּסֶסֶת עַל-פִּי שֶׁכֶּל.

וְכָד בְּדִיוֹק הָיָה מַצֵּב בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, שֶׁבִשְׁעַת יְצִיאַת-מִצְרַיִם הָיוּ עֲדִין בְּמַצֵּב שֶׁל "עֲרֹם וְעָרְיָה", וְעֲדִין לֹא הָיְתָה לָהֶם הַשְׂגָּה בְּאַלְקוּת, אֲלָא שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּגִדְל אֶהְבְּתוּ לְיִשְׂרָאֵל - "גְּדוּלָּה אֶהְבָּה שֶׁמְקַלְקֶלֶת אֶת הַשְׂוֹרָה"- "פְּסָח" (מִלְשׁוֹן דְּלוּג וְקַפִּיצָה) עַל כָּל הַעֲנִינִים, וּמִבְּלֵי הַבֵּט-עַל-כָּד שֶׁעֲדִין לֹא הָיוּ רְאוּיִים, נִגְלָה עֲלֵיהֶם וּגְאָלָם!

וְלָכֵן הַמַּצָּה נִקְרָאת: "לָחֶם עֲנִי"- "אֵין עֲנִי אֲלָא בְּדַעַת". אֲדָ לְאִידֶךָ - דְּנֻקָּא אִזּוּ יֵשׁ אֶת מַעֲלַת הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן הַמַּצָּה נִקְרָאת בְּזִהְרָ: "מִיִּכְלָא דְמִהִימְנוּתָא" (=מִאֲכָל הָאֱמוּנָה);

אֲחֵר-כָּד מוּגִיעַ שֶׁלֵּב נּוֹסֶף - סְפִירַת הָעֵמֹר - "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם": "וּסְפַרְתֶּם" (=מִלְשׁוֹן בְּהִירוּת) - מִזְכָּכִים וּמְאִירִים אֶת הַ"לָּחֶם" - יוֹצְאִים מִמִּ"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה, וְנִכְנְסִים בְּמִ"ט שְׁעָרֵי קִדְשָׁה, וְאִזּוּ מוּגִיעִים לְשֶׁלֵּב הַסּוּפִי - קַבְּלַת-הַתּוֹרָה - שְׁלֵמוֹת הַהִשְׁגָּה - "אַתָּה הָרָאתָ לְדַעַת כִּי הוּי' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוּ", וְאִזּוּ הַמַּצָּנָה הִיא דְּנֻקָּא בְּחִמּוּץ - שֶׁהוּא מִבְּטָא אֶת הַהִכָּרָה וְהַיְדִיעָה בְּקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשְׁלֵמוֹת כַּנ"ל.

[אֵין לְשָׂאֵל אִם-כֵּן מוֹהוּ ה'רַעַשׁ' מַחֲג הַפְּסָח שֶׁאִזּוּ רַק בְּתַחֲלַת הָעֵבֹדָה. שֶׁאֲדַרְבָּה, הִיא הַנּוֹתֶנֶת: כָּאֵן מִתְבַּטָּאת הַתּוֹקֶף וְהַעֲצָמָה שֶׁל אֶהְבְּת ה' לְעַם יִשְׂרָאֵל - שֶׁמִּבְּלֵי הַבֵּט עַל מַצֵּב בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, בְּכָל-זֹאת ה' בּוֹחֵר בָּהֶם גַּם כָּד לְעַם! וּבְמַלִּים אַחֲרוֹת: בְּפְסָח - הַחֲג הוּא עַל בְּחִירַת ה' בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְאִלוּ בְּשִׁבְעוֹת הַחֲג הוּא עַל בְּחִירַת עַם יִשְׂרָאֵל בְּה'].

(מעובד ממואמרי חג הפסח)

שיחות קודש (4) | וספרתם (את ה) לָכֶם

בנוגע למצוות ספירת-העמר אומרת תורתנו הקדושה: "וספרתם לָכֶם ממהרת השבת מזים הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה". חז"ל מפרשים, שהפירוש ב"ממהרת השבת" אינו כפשוטו - למחרת שבת-קדש, אלא הפירוש הוא: "ממהרת היום-טוב" - כלומר ממחרת חג-הפסח.

דרוש באור: מדוע באמת התורה פותבת את הלשון "ממהרת השבת" שנה לכאורה לשון מטעה שניתן לפרש שהכונה כפשוטו למחרת שבת-קדש?

יתרה מזו: כפי שהגמרא מספרת, העדוקים אכן פרושו את פסוק זה כפשוטו, וחקמי ישראל היו צריכים להתעמק עמו על כך, ואם-כן נשאלת השאלה מדוע התורה לא פתבה זאת מראש באופן ברור?

והבאור הוא: כפי שקבר נתבאר פעמים רבות - פסח, ספירת-העמר, ושבעות - הכל הוא המשך אחד: קבלת התורה היא ההמשך והתכלית של יציאת-מצרים וכפי שהתורה אומרת: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הַהָר הַזֶּה", וימי הספירה הם ה'גֹּשֶׁר' המחבר ביניהם, וכפי שנתבאר בשיחות הקודמות - כל שלשת הזמנים האלו קשורים עם דגן: בפסח - מצה; בספירת-העמר ישנו את קרבן-העמר משעורים; ובשבעות - שתי הלחם ("חמץ תאפינה").

והנה, בנוגע לקרבן העמר דרוש באור: שעורים הוא מאכל בהמה, וזו הסבה שה'טוטה' (=אשה שנהגה בחסר-צניעות) מביאה קרבן שעורים, וכפי שאומרת המשנה: "כשם שמעשיה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה", ואם-כן קשה מדוע בימי הספירה שהם ימי ההכנה למתן-תורה מביאים קרבן העשוי משעורים - מאכל בהמה?

והבאור הוא, שהנה בזמן יציאת-מצרים ישראל היו שקועים במ"ט שערי-טמאה, והם לא היו 'כלים' לקבל את התורה, וכפי שמתאר זאת הנביא: "ואת ערם ועריה". אלא ש'נגלה עליהם מלך-מלכי-המלכים הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו וגאלם". ה' בגדל אהבתו לעם ישראל 'פסח' ודלג על כל הענינים ונגלה עליהם 'בכבודו ובעצמו' והוציאם ממצרים. מובן, שפעת דרושה עבודה מצד בני-ישראל שיהיו בעצמם ראויים לקבל את התורה.

בשיר-השירים ישנו פסוק: "משכני אחריד ורוצה הביאני המלך חדריו". בתורת-החסידות מספר, כי חלקו הראשון של הפסוק 'משכני' - הולך על יציאת-מצרים, שאז תקב"ה 'מושך מלמעלה' את בני-ישראל. אך היות שקפי שאמרנו - אחר יציאת-מצרים דרושה עבודה מצד בני-ישראל שיהיו ראויים לקבל את התורה - כאן מגיעה העבודה של ספירת-העמר - 'ברור' הנפש-הבהמית [וכפי שרואים בסדורים, שבכל

יום 'מבָּררים' מדה אחרת משבעת המדות הקד גבורה וכו', ולכן מביאים קרבן שעורים שהוא מאכל בהמה. ועל זמן זה שמתקדמים בכל יום ומבָּררים את הנפש הבהמית על זה ממשיך הפסוק "אחר־יד נרוצה" - שאנו רוצים מעצמנו! ועל-ידי זה מגיעים לסיום הפסוק: "הביאני המלך חֲדָרְיוֹ" - קבלת התורה והדבקות באלקות [ולכן בשבועות המצוה היא דוקא בשתי הלחם - חמין, ובשונה מפסח שהמצוה במצה, כי המצה היא "לחם עני" - "אין עני אלא בדעת" שזה היה המצב של בני-ישראל בתחלת התהליך שעדין לא היתה להם השגה באלקות, אבל בשבועות - סיום התהליך וקבלת התורה - אז ההשגה בשלמות - "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האֱלֹהִים אין עוד מלבדו", ולכן המצוה היא דוקא בחמין - שהוא מבטא את ההפכה והידיעה בקב"ה בשלמות].

אך פמוכן, לברר את הנפש-הבהמית ולצאת ממ"ט שערי-טמאה צריך סייע וכח מיוחד מלמעלה וכמו שנגמר: "אין הבוש מתיר עצמו מבינת האסורים" - ועל-זה אומרת התורה: "וספרתם לכם ממחרת השבת" - כלומר: את הפח לברר את הנפש-הבהמית לוקחים "ממחרת השבת":

מה פרוש "ממחרת השבת"? אנו רואים, כי העולם קשור עם המספר שבע. העולם נברא בשבע ימים, שהקדוש שבהם הוא היום השביעי - שבת-קדש. אך יש עוד דרָגָה' שהיא נעלית לגמרי מגדרי העולם - שזה המספר שמונה - "מחרת השבת" (=היום השמיני שאחרי השבת) שדוקא מדרָגָה נעלית זו לוקחים את הפח לברר את שבעת המדות.

ובלשון הכתוב: בכדי שיהיה "וספרתם" (מלשון 'זכוד') - את ה"לכם" (הנפש-הבהמית) - צריך לקבל את הפח "ממחרת השבת"...

(מעובד מתוך ליקוטי-שיחות ה"א - אמור)

שאלות - שיחה א'

1. למה קשור הענין של "שנה"?

2. למה קשור הענין של "חדש"?

3. מהם שני ההנהגות שיש לה בעולם?

4. איזה מעלה יש בכל סוג הנהגה?

5. כיצד מתבטאת שלמות עבודתו של יהודי?

שאלות - שיחה ב'

1. מה ההבדל בין שאלת החכם לשאלת הרשע?

2. איך יתכן שהבן החכם אינו יודע את "העדות והחקים והמשפטים"?

3. מה ההבדל בין "עדות" ו"חקים" ו"משפטים"?

4. איזה חג מבטא את הענין של 'אמונה'?

5. מדוע בחרו דוקא בהלכה של "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן"?

שאלות - שיחה ג'

1. מה הקשר בין פסח לחג השבועות?

2. מהי ה'סתירה' שיש ביניהם?

3. מה הפרוש "כור הבחזל"?

4. מה ההבדל בין מצה לקמץ?

5. מדוע המצה נקראת "לחם עני"?

שאלות - שיחה ד'

1. כיצד פרשו חז"ל את הפסוק: "ממחרת השבת"?

2. מדוע בספירת-העמר מביאים קרבן שעורים - מאכל בהמה?

3. היכן עוד מצינו שמביאים קרבן שעורים, ומדוע?

4. כיצד מפרש הרב אית הפסוק: "ממחרת השבת"?

5. כיצד מְפָרֵשׁ הַרְבֵּי אֶת הַפָּסוּק: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם"?

שינון הגדת הרבי

מתוך חוברת: "אוצרות הגדה לתלמיד"

										שם הנבחן/ עמוד:
										.1
										.2
										.3
										.4
										.5
										.6
										.7
										.8
										.9
										.10
										.11
										.12
										.13
										.14
										.15
										.16
										.17
										.18
										.19
										.20

											.21
											.22
											.23
											.24
											.25
											.26
											.27
											.28
											.29
											.30
											.31
											.32
											.33
											.34
											.35

לזכות

מור בת אלונה לזיווג הגון
יקוט קטי בת אלונה להצלחה וברכה
דוד בן אלונה לחיזוק ביראת שמים.

לזכות משה יהונתן בן תמר
ורפאל צבי בן מיכל
להצלחה בגשם וברוח

לזכות בועז בן זהבה
להצלחה בגשם וברוח

לזכות אליהו בן אהובה חביבה
לברכה והצלחה בגשם וברוח

לזכות ולרפואת אהובה חביבה בת רחל
ומזל חי'ה בת אהובה חביבה
לאיוושי"ט מתוך שמחה בריאות ונחת

הרה"ח ר' אלחנן ישראל שי' בן מ'
שמחה בת שבע ז"ל
וזוגתו מרים יוכבד תחי'
בת הרה"ח ר' צבי שי'
וב"ב שיחיו
לברכה והצלחה בגשם וברוח

ר' איל צבי בן מזל ומשפחתו
בריאות איתנה ופרנסה בשפע

לעילוי נשמת

ר' אברהם ז"ל
בן מנחם ז"ל חזן
נלב"ע ט' אדר ראשון ה'תשע"ו

צפרה ז"ל
בת אליהו ז"ל מעון
נלב"ע כ"א כסלו ה'תשע"א

מינה זעלדא ז"ל כהנא
ב"ר מנחם נחום ז"ל גורלניק
נלב"ע כו אדר ה'תש"א

ר' יעקב ז"ל בן עליה בן טולילה

ולרפואת
ברורי'ה בת יקוט

ולזכות

ב"ב שיחיו
לברכה והצלחה בגשם וברוח

יוסף ז"ל בן משה

ולזכות

משפחת הררי וכל יוצ"ח

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' חיים יהודה שמחה ע"ה
בן אליהו ז"ל ממון
נלב"ע ג' אדר שני ה'תשע"ד
ולזכות כל יוצ"ח לאויש"ט
מתוך שמחה בריאות ונחת

לעילוי נשמת

האיש הכשר והטהור אוהב תורה ולומדיה
רבי ניסים אמזלג ע"ה
ולהצלחת כל משפחת אמזלג וב"ב שיחיו
אורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים

לזכות

הר' חיים חי בן ג'וליה ומשפחתו
עומרי בן שרה ומשפחתו
גיא בן שרה ומשפחתו
דקלה בת שרה ומשפחתה
בריאות, פרנסה בשפע
והצלחה בגשם וברוח
"תבליני הדור השלישי בע"מ"

לזכות עוז בן רחל
רחל בת חטון
לבריאות איתנה

לזכות יעקב בן רחל ביצ'אצי
הצלחה וברכה לפרנסה וזיווג הגון

לזכות שושנה בת עופרה
לפרנסה בהרחבה ובריאות איתנה

לזכות

ר' שמעון בן ויקטוריה שי'
ורעייתו אלונה בת מלכה תחי'
לשמירת עם ישראל וחיילי צבא הגנה לישראל

ולרפואת
ויקטוריה בת פרחת
ואליהו בן יקות שם טוב

לזכות הרה"ח ר' זלמן הכט וב"ב שיחיו
לזכות המרא דאתרא הגאון החסיד הרב משה הבלין שליט"א
וכל יוצ"ח שיחיו לאויש"ט מתוך בריאות ונחת

לזכות הנהלת ישיבת תומכי תמימים קרית-גת
ותלמידי התמימים שיחיו
לזכות מנכ"ל המוסדות הרב לוי יצחק הבלין שליט"א
התומך ללא לאות בכל פעולות התמימים והמת'בתא
ישלם ה' פועלכם ותהי משכורתכם שלימה מאתו ית'
ותרוו נחת חסידי מכל יוצ"ח מתוך בריאות ונחת

הלימוד בחוברת זו מוקדש
 לע"נ הבחור התמים
מנחם מענדל דוד אברהמי ז"ל
 ב"ר שמעון וטלי יבלחט"א
 נפטר ב' בניסן ה'תש"ע.

לעילוי נשמת

הרבנית
חנה
 בת ר' יוסף ישראל הכהן הי"ד
 וש"ינדל ע"ה

לעילוי נשמת

סבינו
 ר' יעקב משה
 ב"ר
 מאיר ישראל
 איסר הכהן פרידמן ע"ה
 נפטר י' בניסן ה'תשס"ד

לעילוי נשמת

ר' משה ישראל ב"ר
שמעון מרדכי ע"ה

מ' ח'ה שרה בת
ר' משה הלוי ע"ה

ר' הרשל ב"ר
משה ישראל ע"ה

מ' ח'ה משא בת
ר' אברהם ע"ה

ר' יוסף אברהם ב"ר
הושע אביגדור ע"ה

מ' יוכבד בת
ר' אברהם אליעזר ע"ה

ר' זלמן ב"ר
ליב ע"ה

מ' מלכה בת
ר' פסח ע"ה

מ' פעסא בת
ר' זלמן ע"ה

הר' חוקאל מנחם מענדל זאב ע"ה
ב"ר אלהנן צבי שי'

מ' רחל לאה בת
ר' אהרן ישראל ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

לעילוי נשמת

ר' דוד חיים ב"ר
אברהם ע"ה

אברהם ב"ר
מאיר ע"ה

מ' רויזא לאה בת
ר' משה ישראל ע"ה

ר' אהרן ישראל ב"ר
אריה לייב ע"ה

מ' יהודית חי' בת
ר' יצחק משה ע"ה

ר' יצחק משה ב"ר
חיים דוב ע"ה

מ' חנה רויזע בת
ר' אברהם ע"ה

ר' מאיר ב"ר
יצחק ע"ה

מ' בתיה לאה בת
ר' משה ע"ה

ר' אריה לייב ב"ר
מרדכי ע"ה

מ' שרה בת
ר' חיים ע"ה

אהרן ישראל ע"ה
ב"ר פנחס צבי שי'

ת.נ.צ.ב.ה

מושגי יסוד לפסח:

המושג	ביאורו	המושג	ביאורו
פסח	דילוג / חג יציאת מצרים	מצות מצווה לשם מצוות הלילה הראשון	מצות שנאפו בערב פסח אחר חצות היום
מצה	בצק אפוי דק שלא תפח	הגעלה	הכשרה במים רותחים מבעבעים
חמץ	בצק שתפח	ליבון	הכשרה באש חמה
ביעור	כיליון / מחיקת דבר מן העולם	עירווי	שפיכת מים רותחים
ביטול	ביעור מן הלב	הטבלה	גמר הכשרה ע"י הטב"ל לה במי מקווה
עבודת	שיעבוד / עבודת פרך	מליחה	מציצת דם הבשר ע"י מלח
חירות	חופשיות / שחרור	הדחה	שטיפה וניקוי
גאולה	יציאה מן השעבוד	השריה	המתנת דבר בתוך משקים
מעות חיטין	צדקה לעני עבור מצרכי יסוד לפסח	מקווה	בור המכיל מי גשמים (40 סאה)
מים שלנו	מים שהמתינו משך לילה שלם	מרור	חזרת / ירק מר מאוד (חרדין)
מערוך	כלי שעורכים בו הבצק על השולחן	חרוסת	רסק פירות המעורבים ביין
מנקבת	כלי שמחוררים בו את הבצק	כרפס	ירק (תפו"א, בצל או כרפס)

מורדה	כלי שמתעסקים בו בבצק בתנור	זרוע (צוואר של עוף צלוי)	סימן זכר לקרבן פסח
נפה	מסננת קמח	ליל שימורים	הלילה ששמורים בו מן המזיקים (ליל הסדר)
לישה	פעולת, תהליך עשיית הבצק	ליל הסדר	הלילה שעורכים בו סדר
עיסה	בצק (קמח מעורב עם מים)	הַסִּיבָה	צורת ישיבה דרך חירות
תפיחה	תהליך התנפחות הבצק	אפיקומן	ה"כזית" האחרון של המצה שאוכלים בסוף הסדר
מצה שמורה	מצה העשויה מחיטים שמורים משעת קצירה	הגדה	סיפור יציאת מצרים ולקחיו

